

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÄREN

1871—1875.

KRONOBERGS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

A) **Länets läge och gränser.** Kronobergs län, *beläget* mellan 56°21'37" och 57°14'20" nordlig latitud samt mellan 30°57' och 33°30' longitud från Ferro, *gränisar* i norr till Jönköpings, i öster till Kalmar, i söder till Blekinge och Kristianstads samt i vester till Hallands län. Dessa gränser synas i allmänhet vara naturliga, såsom gående antingen efter vattendrag och skogsåsar eller genom oländiga och öde trakter. Ett större undantag härifrån förekommer likväl, der Rydaholms socken af Jönköpings län inskjuter mot söder, i gränsen mellan Allbo och Sunnerbo härad.

"Gränserna", säger Cavallius i sin beskrifning öfver "Värend och Virdarne", "bildades fordom åt alla sidor genom djupa och vilda skogstrakter. Dessa skogstrakter intaga ännu åt söder, emot den gamla riksgränsen, ett bälte om flere mils bredd. Vestra gränsen var ännu för få år sedan, i trakten af sjön Tjurken, blott en vild hålskog, uppfylld af stenharg, myrar och oländig mark och dertill utan väg, så att man blott vintertid kunde färdas mellan Vislanda i Värend och Ryssby i Finnveden. Åt öster fortlöper den gamla Kalmarvägen än i dag genom de skärfviga och oländiga hålskogarne i Helleberga och angränsande socknar, en vildmark, ödsligare än kanske någon af dem, som ännu finnas kvar i gamla Göta rike".

Ytviddan, enligt topografiska korpens uppgift, utgör 87,08 svenska kvadratmil, deraf fastland och öar m. m. 78,25 samt vatten 8,83 kvadratmil. Den tabell, som för 1874 års jordbruksstatistik blifvit upprättad, angifver länets "hela egovidd" till endast 1,722,824 tunnland, motsvarande 77,44 kvadratmil; men då de flesta uppgifter till denna tabell endast äro approximativa samt i det fastland, som efter topografiska korpens beräknats, äfven ingå vägar och impediment, torde denna skiljaktighet lätt kunna förklaras och topografiska korpens uppgift antagas såsom den rätta.

B) **Länets allmänna naturbeskaffenhet.** *Landskapet, betraktadt i stort*, bildar ett lutande plan, hvars norra kant ligger uti den betydliga bergryggen, som, utgående ifrån Vestergötland, har sin kulminationspunkt uti Taberg, löper derifrån i sydostlig riktning till Årset och förlorar sig uti Kalmar län; med obetydligt fall sänker sig planet till länets sydliga gräns och fortsätter på båda sidor om Södra stambanan långt in i Skåne, men afbrytes utmed Halländska och Blekinge-gränsen af tvåra sluttningar med öfver 500 fots fall på ungefär 2 mils afstånd; dosseringen genom Kalmar län är mindre tvär. Länet omfattar hufvudsakligen två större vattengebit, nämligen Lagans och Mörrums åns, som äro skilda genom den höjdsträckning, utmed hvilkens östra sida den nämnda jernvägen blifvit förlagd. Lagans vattengebit omsluter en temligen öppen och slät terräng omkring de stora sjöarne Vidösteru och Bolmen samt deremellan och Ljungby och något söderut. Vid Traryd följer ån en djup fåra mellan tätt hopträngda höjder. Mörrumså vattengebit har sitt slättland i det stora bäcken, hvars lägsta ställen fyllas af sjöarne Åsnen, Salen, Helgan m. fl. Utloppet är vid Ryd, likaledes djupt inskuret genom en naturlig fördämning af tvärs för liggande höjder. Samma förhållanden lära ega rum för Ronneby å, det efter storleken tredje vattendraget i länet. De österut till Kalmar rinnande vattendragen äro för Kronobergs län af mindre betydenhet.

Klimatet är sundt, med ren och klar luft och + 8 à 9 grader medeltemperatur. Vintern börjar merendels redan i slutet af Oktober eller början af November och räcker till fram i Mars, omvexlande med blidt väder och frost. Kölden uppgår till — 18 à 20 grader, någon gång ehuru ovanligt till — 28 à 30, men är då af kort varaktighet. Somliga vintrar sakna ymnigare snö; och fullgodt slädföre förekommer nästan endast under Januari

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-28.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånarne.....	5.
3. Näringar.....	11.
4. Kommunikations-anstalter och varubyten.....	19.
5. Kameralförhållanden.....	21.
6. Politi.....	25.
Tabellbilagor	29-38.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	29.
Tab. N:o 2 a. Jordbruk.....	29.
Tab. N:o 2 b. Jordbruk.....	30.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	30.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	31.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	31.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	31.
Tab. N:o 7 a. Bergverk, fabriker och manufaktur-inrättningar år 1875	31-32.
Tab. N:o 7 b. Handtverkare och idkare af annan handtering samt deras arbetare, år 1875.....	33.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning.....	34.
Tab. N:o 9. Handlande och deras betjening, år 1875.....	34.
Tab. N:o 10 a. Hemman, jordområde och egendomar m. m., år 1875...	35.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar.....	36.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1871-1875.....	36.
Tab. N:o 12. Stats- och riksgäldsmedel, åren 1871-1875.....	37.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	38.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	38.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÄREN

1871—1875.

KRONOBERGS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

A) **Länets läge och gränser.** Kronobergs län, *beläget* mellan 56°21'37" och 57°14'20" nordlig latitud samt mellan 30°57' och 33°30' longitud från Ferro, *gränisar* i norr till Jönköpings, i öster till Kalmar, i söder till Blekinge och Kristianstads samt i vester till Hallands län. Dessa gränser synas i allmänhet vara naturliga, såsom gående antingen efter vattendrag och skogsåsar eller genom oländiga och öde trakter. Ett större undantag härifrån förekommer likväl, der Rydaholms socken af Jönköpings län inskjuter mot söder, i gränsen mellan Allbo och Sunnerbo härad.

"Gränserna", säger Cavallius i sin beskrifning öfver "Värend och Virdarne", "bildades fordom åt alla sidor genom djupa och vilda skogstrakter. Dessa skogstrakter intaga ännu åt söder, emot den gamla riksgränsen, ett bälte om flere mils bredd. Vestra gränsen var ännu för få år sedan, i trakten af sjön Tjurken, blott en vild hålskog, uppfylld af stenharg, myrar och oländig mark och dertill utan väg, så att man blott vintertid kunde färdas mellan Vislanda i Värend och Ryssby i Finnveden. Åt öster fortlöper den gamla Kalmarvägen än i dag genom de skärfviga och oländiga hålskogarne i Helleberga och angränsande socknar, en vildmark, ödsligare än kanske någon af dem, som ännu finnas kvar i gamla Göta rike".

Ytviddan, enligt topografiska korpens uppgift, utgör 87,08 svenska kvadratmil, deraf fastland och öar m. m. 78,25 samt vatten 8,83 kvadratmil. Den tabell, som för 1874 års jordbruksstatistik blifvit upprättad, angifver länets "hela egovidd" till endast 1,722,824 tunnland, motsvarande 77,44 kvadratmil; men då de flesta uppgifter till denna tabell endast äro approximativa samt i det fastland, som efter topografiska korpens beräknats, äfven ingå vägar och impediment, torde denna skiljaktighet lätt kunna förklaras och topografiska korpens uppgift antagas såsom den rätta.

B) **Länets allmänna naturbeskaffenhet.** *Landskapet, betraktadt i stort*, bildar ett lutande plan, hvars norra kant ligger uti den betydliga bergryggen, som, utgående ifrån Vestergötland, har sin kulminationspunkt uti Taberg, löper derifrån i sydostlig riktning till Årset och förlorar sig uti Kalmar län; med obetydligt fall sänker sig planet till länets sydliga gräns och fortsätter på båda sidor om Södra stambanan långt in i Skåne, men afbrytes utmed Halländska och Blekinge-gränsen af tvåra sluttningar med öfver 500 fots fall på ungefär 2 mils afstånd; dosseringen genom Kalmar län är mindre tvär. Länet omfattar hufvudsakligen två större vattengebit, nämligen Lagans och Mörrums åns, som äro skilda genom den höjdsträckning, utmed hvilken östra sida den nämnda jernvägen blifvit förlagd. Lagans vattengebit omsluter en temligen öppen och slät terräng omkring de stora sjöarne Vidösteru och Bolmen samt deremellan och Ljungby och något söderut. Vid Traryd följer ån en djup fåra mellan tätt hopträngda höjder. Mörrumså vattengebit har sitt slättland i det stora bäcken, hvars lägsta ställen fyllas af sjöarne Åsnen, Salen, Helgan m. fl. Utloppet är vid Ryd, likaledes djupt inskuret genom en naturlig fördämning af tvärs för liggande höjder. Samma förhållanden lära ega rum för Ronneby å, det efter storleken tredje vattendraget i länet. De österut till Kalmar rinnande vattendragen äro för Kronobergs län af mindre betydighet.

Klimatet är sundt, med ren och klar luft och + 8 à 9 grader medeltemperatur. Vintern börjar merendels redan i slutet af Oktober eller början af November och räcker till fram i Mars, omvexlande med blidt väder och frost. Kölden uppgår till — 18 à 20 grader, någon gång ehuru ovanligt till — 28 à 30, men är då af kort varaktighet. Somliga vintrar sakna ymnigare snö; och fullgodt slädföre förekommer nästan endast under Januari

och Februari månader. Våren är för det mesta lång, kall och torr, med frost om nätterna, som ofta skadar höstsädet. Sommaren är i allmänhet rik på nederbörd. Värmen uppgår sällan högre än till + 24 grader i skuggan. Under hösten råder oftast blid väderlek till mot slutet af September, då regn och blåst inträffa.

Egentliga *berg* finnas icke, men deremot långsträckta *åsar*, såsom t. ex. Braåsen i Uppvidinge härad, hvilken sträcker sig genom Hornaryds, Drefs, Dädesjö med Eke, Herråkra och Ljuders socknar; en annan ås utmed Lagaån i Sunnerbo m. fl. De högsta åsarne, omkring 1,000 fot öfver hafvet, finnas i norra delen af Sjösås samt i Nottebäcks och Granhults socknar, derifrån jordytan, ständigt vexlande mellan sand- och grusbackar samt stenfyllda dälder, sakta sänker sig dels mot söder, så att vid Blekinge och Kalmar läns gränser medelhöjden af landet öfver hafvet utgör omkring 400 högst 500 fot, dels mot sydväst åt Halland med en medelhöjd af endast 300 fot. Från många af dessa, merendels vågformigt bildade höjder eller åsar, visa sig de kringliggande landsträckorna, ej sällan inom milslånga synkretsar, med sina vida skogar och talrika vattendrag på ett för den småländska naturen egendomligt och vackert kännetecknande sätt.

Länets fasta berg bestå nästan uteslutande af gneis och dermed beslätade bergarter. De ligga sällan blottade för ögat, utan äro betäckta med större eller smärre stenfragment. Särdeles karakteristiskt för *länets geognosi* är, utom den fullkomliga saknaden af alunskifferformationen, den storartade utveckling af *krosstensbildning*, som man möter öfverallt, dels såsom högt på hvarandra uppstaplade stenblock med grottilika mellanrum, kring Hofmansbygd, Hårjeboda, Lyngsåsa och flerstädes, dels såsom krosstensbäddar, bestående af mindre stora stenar och medelst krosstenssmulor och sand hopfogade liksom genom murbruk, genom hela länet, och dels såsom enstaka, utströdda flyttblock på sand- och lerslätt. *Rullstensåsar* uppträda i jämförelsevis underordnad utveckling. Den måhända störste synes vid Alfvestads jernvägsstation. Deras riktning är hufvudsakligen i norr och söder. Efter krosstens- och rullstensbildningar intager *sand* ett framstående rum på länets jordyta; än är den grofkornig och öfvergår då till jetter, än finkornig och uppträder då såsom flygsand, såsom vid Möckelns norra strand, omkring Bolmen och annorstädes, eller närmar den sig lera. Nästan all *lera*, som finnes i länet, är i sjelfva verket *fin sand*, med ringa inblandning af egentlig lera. På denna, eller den egentliga lera, är länet särdeles fattigt. Den anträffas endast i de låglända trakterna, hufvudsakligen utmed Lagan, och fläckvis invid Bolmen, utmed Ryssbysjön (vid Skeda och Sunnerå) och i Mörrums-vattendragets stora bäcken (vid Jätsberg, Lidhem, Gåfvatorp ända upp till Asa). Den eger måhända ingenstädes öfver två fots mäktighet och har merendels sand öfver och under sig. Denna hvarfviga lera är nästan fri från kolsyrad kalk; och lika fritt synes hela länet vara från kalkhaltig jordmån eller kalkberg. Frånvaron af *mergel* är desto mer anmärkningsvärd, som den rikligen förekommer i de omgifvande länen. En produkt af organiskt lif, som ofta går och gäller för lera, är *kiselinfusoriejorden*; den förekommer ganska allmänt å sank mark under dy och mossjord eller i grunda sjöar med ringa strömdrag. Markens finare jordbetäckning, vare sig jetter, sand eller lera, visar ofta, i trots af samma ursprung, ett alldeles olika utseende och

eger ett lika så olika agronomiskt värde till följd af en sedermera tillkommen beståndsdel, nämligen jernockra. I de flesta småländska sjöarne förekommer *sjömaln*, d. v. s. fin sand eller lera, hopgyttrad genom jernockra, som är förenad med mer eller mindre organisk substans; och samma slags gytringar förekomma äfven temligen allmänt på torra landet några tum under matjorden såsom *myrmalm*.

På *torfnossar* eger länet en stor rikedom. Få socknar torde sakna dem alldeles, många hafva dem allt för mycket. Der tillgång på alkali finnes från alfver, utgöra starrgräsen en hufvudbeståndsdel af mossen; der åter, hvarest det saknas, triffes endast den anspråkslösaste af alla växter, hvitmossan, på sin höjd i sparsam blandning med björnmossa, ljung och lingonris. Mossar, som alltigenom bestå af hvitmossa, äro sällsynta och af ringa utsträckning. Der det vanliga vattenståndet håller sig under sommaren minst 1 fot under svålens yta eller der genom öfversvämning af grumligt åvatten behöfliga växt-näringsämnen utbjudas i tillräcklig mängd, intages mossarnes ställe af gräsbärande *mader*. Äfven dessas antal och utsträckning är betydlig; exempelvis må anföras de bördiga maderna söder om Ryssbysjön, vid Jät, Orraryd, Ramnäsa och Gåfvatorp.

Det högre öfver vattenytan belägna landet är hufvudsakligen *skogsmark*. Barrskogen, såväl af tall som af gran, är den rådande. Vid mindre höjd än 700 fot finnas ännu skogsparker af bok. Öfriga i mellersta Sverige inhemska träslag, såsom lind, ek, björk, al, ask, asp m. fl., förekomma äfven här, mer eller mindre allmänt.

Inom länet och på gräusen af detsamma ligger en mängd af *sjöar*, bland hvilka de förnämsta äro: Örken och Madkroken i Uppvidinge; Algunnen, Innaren, Asa-, Tolg- och Helgasjön i Norrvidinge; Rottnen, Läen, Fiskestads- och Hyllesjön i Konga; Bergunda- och Toftasjön samt Åsnen och Mien i Kinnevalds; Stråken, Salen, Femlingen och Virestadssjön i Allbo, samt Möckeln, Flären, Vidöstern, Vissjön och Bolmen i Sunnerbo härad. Flere af dessa sjöar äro genom åar eller mindre vattendrag förbundna och bilda härigenom större *sammanhängande vattenområden*. De viktigaste af dessa äro, såsom ofvan redan nämnts, de, som förenas genom

1. *Mörrumsån*, som under denna benämning i Blekinge utfaller i Östersjön. Källarmarne till detta vattendrag, som genomskär mellersta och största delen af länet, uppträda å skilda trakter inom Jönköpings län från jordhöjder inom Fröryds, Solberga, Bäckaby och Ramqvilla socknar. Den östra armen ingår i Kronobergs län vid Änghultssjö, derifrån förbi Klafreströms bruk i Madkroken, vidare in i södra delen af Örken, som derjemte i norra ändan får flere mindre tillflöden från Jönköpings län. Från Örken fortsätter den genom Drefs- och Vartorpssjöarne till Rottnesjön, vänder derifrån mot norr till Öaren och Tolgsjön, i hvilken Asasjön afbördar sitt äfven från Jönköpings länsgräns kommande vatten, derpå åter mot söder förbi Åby in i Helgasjön, till hvilken åtskilliga mindre vattendrag löpa, såsom Rottneån från sjön Innaren, Juleån från Hangsjön, Svanåsån från Höreshult i Örs socken, samt ett vattendrag från Gårdsby, som genom en år 1870 vid Sandsbro öppnad kanal förenar Tofta- och Helgasjöarne. Den större vattenmassa, som denna sjö afbördar sig, går ut i dess södra ända under namn af Helgeå vid Helgevärma, förbi Bergqvara, derifrån den, efter upptagandet af ett mindre tillflöde från Bergunda-, Vexjö-

och Hospitalssjöarne, böjer sig mot vester förbi Gemla och Gransholm till sjön Salen och ur denna sjö mot söder, går förbi Huseby bruk till Åsnen, vid hvars södra ända den utlöper mot Blekingsgränsen, dels genom det gamla naturliga utloppet vid Hakeqvarn, dels genom en för omkring 40 år sedan gräfd kanal från Ålshult till Hönshylte fjord. Vid detta vattensystem må äfven anmärkas, att till sjön Salen ingår vid Alfvestad Moedaån, som kommer från sjön Stråken, och vid Oby och Grimslöf flere från Aneboda socken kommande bäckar och mindre vattendrag; att till sjön Åsnen komma, utom tillflödet från en mängd mindre åar, Aggeån från Dädesjö socken, sedan den gått genom flere mindre sjöar och förbi Ramnäsa, Kårestad, Åryd, Östra Torsås och Lidhem, samt Kulleån från Vederlöfs sjö och Torneån från Vestra Torsås socken. Detta vattensystem berör således Värends alla 5 härad; och då de här förekommande större eller mindre sjöar utgöra fördelande bassiner för vattenmassan, stiger denna vid flöden ej så högt, som i andra vattendrag med trängre och djupare stränder, hvadan ock öfversvämningar å andra än de lägre kringliggande trakterna ej förekomma; 2. *Lagaån* i Sunnerbo härad kommer dels från Vidöstern, dels genom Bolmån från Bolmen, hvilka båda större sjöar äro belägne i gränsen mot Jönköpings län, hvarifrån vatten genom många mindre åar och bäckar tillföres dem. Från sjön Vidöstern går Lagaån förbi Ljungby köping till söder om Horn i Hamneda socken, der Bolmån tillstöter, vidare till Traryd och Markaryd, der den afböjer mot vester åt Halland, och utlöper slutligen i Kattegat vid Laholm. Krokån, kommande från Vrå socken, stöter till Lagan nära invid Knäred i Halland. Lagaån är i det fallet olika Mörrumsån, att den ej genomgår några nämnvärda sjöar, ej heller har så många och vidsträckta förgreningar. Dess stränder äro ock i allmänhet branta och höga; 3. *Helgeån* börjar i Rydaholms socken af Jönköpings län, går mot söder först genom Ryssby-, Stens- och Agunnarydssjöarne, sedan genom Tjurken och Målasjön in i Möckeln, som utgör gräns mellan Allbo och Sunnerbo härad, och som upptager flere mindre från dessa härad kommande vattendrag. Från utloppet vid Byvärma å Möckelns nordvestra sida går Helgeån genom Pjetteryd förbi Delary bruk ned till Skånes gräns, och utfaller nedanför Kristianstad i Östersjön; 4. *Från Virestudsjön går ett vattendrag* först mot söder till Åbogen, derifrån mot norr förbi Bränhult genom sjön Steningen och utfaller nedom Diö i Möckeln.

De i sydöstra delen af länet varaude vattendrag bilda hvar för sig ett litet system, gå direkte till hafvet utan nämnvärda förgreningar och äro alla af mindre betydelse; dock torde här böra omnämnas: 1. *Mieån*, som börjar norr om sjön Mien i Urshults socken och utrinne i hafvet vid Karlshamn; 2. *Tingsåsån*, som kommer från Väckelsångs socken och utgår i hafvet söder om Hoby under namn af Bräkneå; 3. *Ronnebyån*, som från sjön Rottnen, med en sidogren öster derom från Lessebo och sjön Läen, genomskär Konga härad och går in i Blekinge söder om Sandsjö och Örmo bruk; 4. *Nättrabyån*, som också går genom Blekinge, men som har sina källor i Elmeboda socken i Konga härad; 5. *Lyckebyån*, som uppkommer i Ljuders och Algutsboda socknar, och sedan genom sjön Törn förbi Linnefors bruk och Vissefferda, på gränsen mot Kalmar län, äfven går genom Blekinge och faller ut i Östersjön vid Lyckeby; 6. *Alsterån*, hvars källor finnas i Lenhofda, Nottebäcks och Granhults socknar och som löper genom sjön Alstern, förbi Säfsjöströms

bruk, Alsterfors och Alstermo i Elghults socken samt vidare mot öster in i Ulfvasjö vid Kalmar länsgräns; 7. *Badeboda- eller Madeån*, som i östlig riktning genomgår Åseda socken och rinner derifrån likaledes åt Kalmar län; samt 8. *Vapnebäcksa*, kommande från Helleberga socken och gående till Kalmar län nedom Orrefors bruk.

Omkring dessa vattendrag finnas större och mindre *myrar och mossar*, hvilka oftast äro öfverdragna med hvitmossa, som under tidernas längd fått öfverhand, och förnämligast bestå af djord, som af vattnet hålles i upplöst tillstånd, men hvarå likväl ett magert gräs kan inhöstas.

De anseiligaste af dessa myrar och mossar äro: den vid Nottebäcks och Åseda socknegränser; den s. k. Arefly i Dädesjö socken; Ödetofta mosse i Norrvinge härad; Pinnamyrt i Väckelsång och Linneryd; Djurlemyr vid gränsen mellan Konga och Kinnevalds härad, hvilken numera för odling är behörigen afdikad; Grimslöfs myrar söder om sjön Salen, hvilka äfven blifvit afdikade och nu frambringa rika skördar; Taglamyr, Björnamyr, Visslemosse och åtskilliga andra vid gränsen mot Skåne belägna, hvilka anses vara af sämre beskaffenhet; Tutaryds och Horsnäs mossar med förgreningar i nordöstra delen af Sunnerbo härad; Visslemyr i Göteryd samt åtskilliga andra, som utbreda sig inom Ryssby, Ljunga, Hamneda, Tutaryds, Nöttja, Annerstads, Hinnerys, Torpa, Vrå, Lidhults och Odensjö socknar i sistnämnda härad.

En stor del af dessa mossar innehåller mer och mindre god brännrot, som på vissa orter redan länge användts som bränsle och i framtiden, då skogen än mer blifvit sköflad, torde blifva till stort gagn äfven å de trakter, der torf nu anses värdelös.

Ryar förekomma till stor vidd i vestra och mellersta delarne af Sunnerbo härad, hufvudsakligen omkring Lagaån, inom Hvittaryds, Berga, Dörraps, Angelstads, Ljunga, Kånna, Hamneda, Nöttja, Annerstads, Vrå och Hinnerys socknar. Fordom be vuxne med grof skog, lemna de nu endast en klen afkastning såsom jagt- och betesmarker, och kunna tjena såsom högt talande exempel på sluteffekten af en ihållande skogsvanvård.

C) **Länets indelningar.** I länet finnes endast *en stad*, Vexjö, med egen jurisdiktion och belägen i länets medelpunkt vid Vexjösjön; äfvensom endast *en*, i Ljungby socken inom Sunnerbo härad belägen, *köping*, Ljungby, hvilken genom Eders Kungl. Maj:ts nåd. beslut den 15 Oktober 1828 förklarats vara af stad oberoende.

I afseende på *rättsskipningen* är länet indeladt i 3 domsagor, nämligen: Östra Värends, innefattande 2 härad, Konga och Uppvidinge, och lika många tingslag; Vestra Värends, bestående af 3 härad och 3 tingslag, samt Sunnerbo med 1 härad af samma namn och 1 tingslag.

I *kyrkligt* hänseende hör länet under Vexjö stift och omfattar 43 pastorat med 83 kyrkosocknar.

Inom länet äro förlagda hela Kronobergs regemente med 1,100 rotar, samt 352 rotar af Kalmar regemente, 112 nummer af Smålands husarregemente och 101 nummer af Smålands grenadierbataljon. Enligt Kungl. cirkuläret den 8 Mars 1867 är Kronobergs regemente till *1:sta militärdistriktet* öfverflyttadt, hvaremot öfriga här ofvan uppräknade trupper tillhöra det *2:dra militärdistriktet*.

I *administrativt* hänseende är länet deladt i 5 fögderin, af hvilka 1, nemligen Kinnevalds, innefattar 2 härad, Kinnevalds

och Norrvinge, och de öfriga 4 hvar för sig motsvara 1 härad. Dessa 5 fögderi äro delade i 17 länsmansdistrikt, hvaraf 5 finnas inom Sunnerbo fögderi och 3 i hvardera af de öfriga. Länsmansdistrikten äro vidare delade i fjerdingsmansdistrikt.

För *allmänna helsövården* finnas, utom det allmänna hospitalet nära Vexjö, tvenne länslasarett, det ena i Vexjö, det andra i Ljungby köping. Länet är för öfrigt indeladt i 4 provinsialläkare-distrikt, nämligen: 1. *Vexjö distrikt*, omfattande hela Norrvinge härad, Vexjö stads- och landsförsamlingar, Hemmesjö, Nöbbele, Östra Torsås, Uråsa, Furuby församlingar af Konga härad; Öjaby, Härlöfs, Bergunda, Öja, Vederslöfs, Dänningelanda, Täfvellsås, Kalfsviks, Jäts och Skatelöfs församlingar af Kinnevalds härad; Virestads, Stenbrohults, Vislanda, Vestra Torsås, Lekaryds, Aringsås, Qvenneberga, Hjortsberga, Slätthögs, Mistelås, Moeda, Örs och Aneboda af Allbo härad samt Dädesjö, Sjösås, Drefs och Hornaryds församlingar af Uppvidinge härad; 2. *Ekeberga distrikt*, omfattande Ekeberga, Lenhofda, Granhults, Nottebäcks, Åseda, Elghults, Helleberga, Algutsboda och Herråkra församlingar af Uppvidinge härad samt Hofmantorps, Långasjö, Ljuders och Vissefjerda af Konga härad; 3. *Tingsås distrikt*, omfattande Linneryds, Sandsjö, Elmeboda, Väckelsångs och Tingsås församlingar af Konga, Urshults och Almundsryds af Kinnevalds samt Härlunda församling af Allbo härad; 4. *Sunnerbo distrikt*, omfattande hela Sunnerbo härad.

Kronobergs län tillhör, jemte Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands, det *södra bergmästaredistriktet*.

Med hänsigt till *skogsvården* är länet fördeladt i 2 revir, Värends och Sunnerbo, innefattande det förra Konga, Uppvidinge, Kinnevalds och Norrvinge samt det senare Allbo och Sunnerbo härad.

Förändringar i den kyrkliga och borgerliga indelningen hafva under perioden inträffat, dels genom nådig resolution den 31 Mars 1870, hvarigenom Kungl. Maj:t förordnat, att Urshults och Almundsryds socknar i Kinnevalds härad, som nu bilda 1 pastorat, böra, vid indelningshafvarens bortgång, utgöra hvar sitt pastorat, hvilket nådiga beslut kommer att tillämpas den 1 Maj 1879, sedan innehafvaren den 30 sistlidne September med döden afgått; dels ock derigenom att den s. k. Moshults fjerding, förut lydande i borgerligt hänseende till Ljuders socken i Konga härad, genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 14 Juli 1871 blifvit förlagd till Algutsboda socken af Uppvidinge härad, dit den i kyrkligt afseende sedan urminnes tider hört.

Såsom *oregelbundenheter i sockenindelningen* kvarstå äfven under denna period följande: 1. *Åreda by*, $1\frac{1}{2}$ mantal, lydande i borgerligt afseende under Dädesjö socken af Uppvidinge härad, tillhör i kyrkligt hänseende Gårdsby socken i Norrvinge härad; 2. *hemmanet Hyltinge*, $\frac{1}{4}$ mantal, i borgerligt afseende tillhörande Virestads socken af Allbo härad, räknas i kyrkligt hänseende till Stenbrohults församling af samma härad; 3. *hemmanet Kateboda*, 1 mantal, hör i borgerligt afseende till Stenbrohults, men i kyrkligt hänseende till Virestads socken i Allbo härad; 4. *hemmanet Sännö*, $\frac{3}{8}$ mantal, tillhör i borgerligt hänseende Lid-

hults socken i Sunnerbo härad, men i kyrkligt Femsjö socken af Vestra härad och Jönköpings län; 5. *Vexjö socken* är i kyrkligt afseende förenad med Vexjö stad, men i borgerligt delad mellan Konga och Kinnevalds härad, så att $10\frac{7}{12}$ mantal tillhöra det förra och $22\frac{3}{4}$ mantal det senare häradet; 6. *Skatelöfs socken* utgör ett helt i kyrkligt afseende, men är i borgerligt delad så, att $28\frac{5}{8}$ mantal höra till Kinnevalds och $37\frac{7}{12}$ mantal till Allbo härad; 7. *Aneboda socken* utgör likaledes ett helt i kyrkligt hänseende, men är i borgerligt delad mellan tvenne härad på det sätt, att $3\frac{1}{4}$ mantal ligga inom Allbo, hvaremot $7\frac{5}{8}$ mantal tillhöra Norrvinge härad, och 8. *Vissefjerda socken* utgör ett helt i kyrkligt afseende, men är i borgerligt delad så, att $18\frac{1}{2}$ mantal, gemensamt kallade Kåraböket, tillhöra Konga härad, hvaremot den återstående delen lyder under Södra Möre härad i Kalmar län.

D) *Länets beskrifningar*. Fullständiga *topografiska och statistiska beskrifningar* öfver hela länet saknas ännu; men inom kort tid torde topografiska korpsens beskrifning till redan utgifna kartblad vara att emotse.

I "Ny Smålands beskrifning" öfver Vexjö stift, af P. Wieselgren, finnas visserligen några värdefulla, fast ej alltid tillförlitliga uppgifter i topografiskt och statistiskt afseende, men dess egentliga uppgift synes vara att meddela ecklesiastika underrättelser. "Värend och Virdarne", af G. O. Hyltén-Cavallius, är ett etnologiskt arbete, som angående en del af länets forntid och dess befolkning lemna rika och värdefulla upplysningar.

Bland äldre beskrifningar må nämnas "Historisk beskrifning om Småland", af Samuel Rogberg 1770, samt i Tunelds geografi beskrifningen öfver Kronobergs län.

På länets landtmäterikontor finnas *sockenbeskrifningar* med statistiska tablåer, men endast öfver Sjösås, Drefs, Furuby och Hofmantorps socknar, upprättade i samband med det sockenkartearbete, som landtmätarna före år 1860 hade sig ålagdt för vinnande af befördran; i rikets generallandtmäterikontor lära deremot finnas flere sådana äldre sockenbeskrifningar. Topografiska korpsens karta öfver länet, uppmätt 1863—1870 i skala af 1 : 50,000 af naturliga storleken, är numera tillgänglig i bokhandeln, hvarigenom en förut erfaren brist för den, som önskat en grundligare kännedom om länet, blifvit afhulpen. Förr än detta kartverk utgafs, var Hermelins 1809 utgifna geografiska karta öfver Jönköpings, Kronobergs och Blekinge län i 1 : 300,000 af rätta storleken den fullständigaste; och har denna förtjenstfulla karta varit till god ledning för åtskilliga vidsträcktare arbeten, som i länet förekommit.

Geometriska specialkartor öfver byar och hemman förvaras i landtmäterikontoret till ett antal af flere tusen, varande de flesta af dessa kartor af landtmätare upprättade för skattläggningar, egoskiften och rågångsregleringar från början af 1700-talet till närvarande tid. På nämnda kontor finnas äfven kartor öfver en del sjöar och vattendrag i länet.

Geologisk karta öfver länet är ännu ej utgifven, men rekognosceringar för en sådan hafva under de senare 3 åren inom orten pågått.

2. Invånarne.

A) **Folkmängden** inom länet utgjorde vid 1870 års utgång 158,890 personer. Vid 1865 års slut uppgick den till 160,721. Under femårsperioden 1866—1870 hade alltså en folkminskning inom länet egt rum. "Då länet", heter det i förra femårsberättelsen härom, "icke varit samtidigt hemsökt af någon härjande farsot eller större dödlighet än vanligt, torde det nu anmärkta förhållandet hafva sin förklaringsgrund dels i den betydliga folkminskningen under de första decennierna af detta århundrade och dels i de talrika afflyttningar till andra orter, synnerligast Norra Amerikas förenta stater, som, i följd af 1863 års missväxt och derigenom förorsakad brist på arbetsförtjenst i hemorten, särdeles under åren 1869 och 1870, egde rum, och dels deri, att en betydlig mängd tjenstfolk låtit genom kringresande agenter förleda sig att taga årstjenst i Danmark och Tyskland". Det torde därför nu med skäl kunna antagas, att såväl den under de sista 5 åren allt mer aftagande emigrationen, som isynnerhet de under samma tid gynnsamma skördarne kraftigt bidragit dertill, att folkmängden från och med 1871 ända till periodens slut årligen varit i stigande, så att den vid sist nämnda tid uppgick till 164,564 personer. Invånarnes antal har alltså enligt mantalslängden efter år 1870 ökat med 5,674 personer, hvaraf 574 utgör tillskottet för Vexjö stad och de öfriga 5,100 för landsbygden.

Befriade från mantalspenningar voro vid förra periodens slut 91,436 och vid den nu i fråga varande 90,001. En minskning i detta afseende har således inträffat med 1,435, hvaraf 875 tillhörande mankön och 560 qvinkön.

Medelantalet invånare på kvadratmilen inom hela länet är 2,120. Tätast bebyggt är Kinnevalds och Norrvidinge fögderi med i medeltal 3,250 människor på kvadratmilen, dernäst Allbo med 2,810, Konga med 2,410, Sunnerbo med 1,510 och glesast Uppvidinge med allenast 1,070 personer på hvarje kvadratmil. Då i förra femårsberättelsen medeltalet af människor å hvarje kvadratmil i länet uppgafs till ungefärligen 2,162 och således icke obetydligt högre än det nu angifna, och detta, caktadt folkmängden under de 5 sista åren ständigt ökat, så finner detta likväl en nöjaktig förklaring deruti, att den tabell, som då legat till grund för beräkningen, endast upptagit 74,44 kvadratmil fastland och öar, då deremot den nu gjorda beräkningen stödt sig på topografiska korpens senaste uppgift, enligt hvilken länets fasta land utgör 78,25 kvadratmil.

Den skiljaktighet, hvilken äfven denna gång, såsom oftast förut varit fallet, visar sig mellan *den kyrko- och mantalskrifna folkmängden*, kan hafva flere grunder, bland hvilka en för detta län mycket antaglig torde vara "den obegränsade möjligheten att lemna landet utan anmälan hos någon myndighet, jemte det kända oskicket, att mången, som uttagit flyttningsbetyg, försummar att med dess företeende låta i annan församling in-skrifva sig".

Den folkökning, som under perioden egt rum, är helt och hållet beroende på *nativitetens starka öfvervigt öfver mortaliteten*. Å landsbygden är i allmänhet antalet af de årligen födde dubbelt så stort, som antalet af de under samma tid döde; att detta förhållande väsentligen varit en följd af de goda åren och den under dessa rådande friheten från farsoter kan skäligen antagas.

Hvad åter vidkommer förhållandet mellan antalen af *in- och utflyttade* och folkmängdens beroende deraf, kan naturligtvis ett sådant ingalunda uppstå till följd af de in- och utflyttningar, som från och till särskilda kommuner inom länet ske. Af föga bestånd och vigt äro äfven de in- och utflyttningar, som ske till och ifrån de angränsande länen. Deremot torde en uppgift om antalet af de under åren 1871—1875 till och ifrån främmande land härifrån och hit flyttade icke sakna sin betydelse, särskildt för bedömandet af *emigrationen* till Amerika. Att denna är stadd i starkt aftagande framgår väl icke af nedanstående tabell, men väl vid en jemförelse mellan uppgifterna i denna och de tidigare, som rörande emigrationen från Kronobergs län varit tillgängliga. Största delen af de i kolumnen "från utlandet flyttade" upptagne utgöres af från Amerika återvändande svenskar och af blott en mindre del från utlandet hit inflyttade främlingar, mest danskar.

Staden och fögderien.	Under 1871—1875	
	till utlandet flyttade från	från utlandet flyttade till
Vexjö stad.....	61	11
Konga fögderi.....	835	186
Uppvidinge ".....	445	56
Kinnevalds ".....	463	124
Allbo ".....	947	395
Sunnerbo ".....	1,308	288
Summa	4,059	1,060

B) **Folkets lynne, lefnadssätt och bruk.** *Folklynnnet* är, såsom i allmänhet skogsbons, lifligt, hurtigt och vänligt, men lätt uppbrusande, helst under inflytande af starka drycker. En märkbar skillnad häruti visar sig visserligen ännu mellan inbyggarna i vestra delen af länet eller Sunnerbo härad och dem i de öfriga häraden; men den torde allt mer utjennas under den tilltagande samfärdseln mellan de skilda delarne af länet. I Cavalli's beskrifning om "Värend och Virdarne" heter det om desse senare: "hela stammen utmärker sig i fysiskt afseende genom en mindre sluten, ofta reslig kroppsställning, hurtigt väsen, lätt rörelse, brunt hår, blå ögon och rödlett ansigtsfärg. Ansigtbildningen är rund, ofta med fina och vackra drag. Till själs-egenskaper äro Virdarne ett högst intelligent, lifligt, qvickstädt, villigt, artigt, stolt och krigiskt släkte". Om Sunnerboarne, afkomlingar af den gamla Finvedens bebyggare, säger han, att "ehuru mycket de än må hafva gemensamt med sina grannar Virdarne, häntyda dock alla omständigheter derpå, att de bildat en egen, svagare, men jemväl räre och i odling underlägsen folkstam, hvilken på sätt vi redan antydtt ursprungligen inneslutit mäktiga beståndsdelar af i landet qvarsittande eller dit undanträngda fornnordiska Jättar eller Göter". Hvad som emellertid nu synes på ett synnerligen fördelaktigt sätt utmärka folket i Sunnerbo härad är dess samhällighet och sträfvan efter förkofran och oberoende.

Lefnadssättet bland allmogen är i hvardagslag enkelt och tarfligt, men deremot vid högtidligare tillfällen, såsom vid bröllop, begrafningar o. d., ofta öfverflödande både i mat och dryck och icke alltid lämpadt efter världens tillgångar och gästernas nödtorft.

Klädedräkten, fordom enkel och af hemväfdt vadmal, samt af ylle- och bomullstyg, består nu mera till största delen af in- och utländska kläden och fabriksstyg; och det är företrädesvis ungdomen, såväl den qvinliga som den manliga, som visar en färfänglig benägenhet att vara herrskapsklädd. De årliga vandringarna till Stockholm och jernvägsanläggningarna i landet bidraga på ett betänkligt sätt att utrota den forna småländska tarfligheten; och, hvad än värre är, de sprida genom de återvändande, som under vintrarne merendels vistas i sin hembygd, icke allenast en benägenhet för grannlåt och onödig utstyrsel, utan ock håg till ett lättjefullt och oordentligt lefnadssätt, den rätta grunden för laster och brott.

Boningshusen äro uppförda af trä, merendels i två våningar samt rödmålade. Öfre våningen blir sällan inredd, men begagnas ofta till förvaringsrum af kläder, sofvel eller säd. Gardiner saknas likväl icke vid fönstren i dessa öfvervåningar, lika litet som vid de små turorna i den tarfligaste stuga. Snygghet och en genomordningssinne åstadkommen viss prydlighet är temligen allmänt rådande. *Inredningen* af rummen är mindre beqväm, hvilket till en del förorsakas deraf, att husen är förhållande till sin längd äro allt för smala. *Husgerådssakerna* äro enkla och möblerna likaså samt mångenstädes omålade.

Uthusen, vanligen af trä, men hos de förmögnare uppmurade af gråsten, äro rymliga och merendels belägna på några hundra fots afstånd från boningshuset. *Jordbruksredskapen*, som länge varit af en ursprunglig enkelhet, har blifvit alltmer tidsenlig och är nu i allmänhet af rätt god beskaffenhet. *Åkdonen*, som med förkärlek vidmagthållas, äro mestadels beqväma och försedda med fjedrar.

Några egentliga *folknöjen* förekomma icke. Vid de vanliga lekstugorna, dit ungdomen samlades till dans och lekar, urartade nöjet så ofta till fylleri, slagsmål och annan osedlighet, att de nästan öfverallt inom socknarna blefvo förbudna, hvarefter de på de flesta orter kommit alldeles ur bruk. I känd saknad af dessa och andra tillfällen till gemensam fröjd, besökas gerna marknader, auktioner o. a. folksamlingar, der glädjen har samma benägenhet att urarta som vid lekstugorna.

C) Folkets religiösa och sedliga lif. Hvad detta vidkommer, gifver väl detsamma icke anledning till något bestämdare och allmännare klander. Gudsfruktan, laglydnad, sedlighet och arbetsamhet utmärka den större och bättre delen af befolkningen, och gröfre brott förekomma jemförelsevis sällan. Detta i allmänhet gifna beröm utesluter likväl icke det mindre fördelaktiga vitsord i särskilda afseenden, som såväl på grund af beskaffenheten af det inre kristendoms lifvet, som företeelserna i den yttre borgerliga sammanlefnaden måste afgifvas, ej blott emot den eller den enskilde, utan äfven mot flertalet inom hela ålders- och samhällsklasser, ett vitsord, som väl i många fall må anses träffa hela svenska folket, men i några kan anses såsom mera särskildt kännetecknande för detta läns befolkning.

Ehuru i aftagande lefver ännu mycken *vildskäpelse* qvar hos mängden, isynnerhet i de aflägsnare skogsbygderna, och kloka

gubbar och gummor anlitas i hemlighet ej blott för återvinnande af helsa, utan äfven af förloradt gods. Tron på den skadliga inverkan af "onda ögon", "olyckliga möten", varsel, Tycho Brahe-dagar o. d. är alltför djupt grundlagd under hedendomen och närd under katolicismen, att den icke här och hvar skulle röja sig, äfven om den blyges att mera oförbehållsamt gifva sig tillkänna i en tid, då den hvarken i den kyrkliga bekännelsen eller i den stigande folkbildningen vidare finner något stöd.

Missbruket af Guds namn kan ingalunda sägas vara allmänt; det förekommer mera ibland de s. k. bildade klasserna än hos den egentliga allmogen. Bland denna och i synnerhet af suprarne och jernvägsarbetarne och en vid tillfällen af folksamlingar uppsluppen ungdom, som dermed vill visa sig karlavulen, öfvas mera det grofva och råa svärjandet och oftast meningslösa skräftet med i sig sjelfva gräsliga förbannelser, en synd, som, tyvärr, är så gängse i hela landet, att den ej utan skäl ansetts såsom nationel.

Sabbaten hålles i god yttre helgd, och gudstjensterna besökas flerstädes ordentligt. Ovanan hos landtundomen att tillbringa söndagskvällarne i lekstugor har mycket försvunnit. *Skismatiska rörelser* af så genomgripande art, att de gifvit anledning till bildande af särskilda församlingar, hafva ej förekommit. Den brytning inom svenska kyrkan, som i följd af de valdenströmska skrifterna synes hota med något dylikt, har inom detta län hvarken den utsträckning eller den inre betydhet, som gifva skälig anledning att befara ett utträde ur statskyrkan. Baptister till ringa antal finnas inom Hinneryds och Hamneda församlingar. Bland de till landet inflyttade danskarne finnas anhängare af de grundtvigianska religionsåsigtterna. Metodister och mormoner förekomma endast tidtals och sparsamt.

Vördnaden för föräldrar, husbönder och öfverhet synes icke vara så djup och innerlig som fordom; och torde till detta förhållande ej oväsentligt hafva bidragit de årliga utvandringar på tillfällig arbetsförtjenst, som ständigt upplösa och sällan återknyta de sedvanliga lydnadsbanden mellan föräldrar och barn, husbönder och tjenare, myndigheter och underordnade. Skadligt har i detta afseende äfven inverkat den under många år mycket spridda och flitigt lästa sämre delen af pressen, som nu likväl allt mer synes blifva utträngd af en bättre.

Befolkningens af naturen välvilliga och fredliga sinnelag lemna ej någon synnerligen god jordmån för *hämndgirighet*. Visserligen hotas ofta med hämnd, då lidelserna genom rusdrycker eller annorledes äro uppjagade; men den sålunda utlofvade hämnaden uteblifver i de allra flesta fall. Likväl hyses sedan gammalt så stor fruktan för dessa hotelser om hämnd, att personer, som gjort sig kända för öfversitteri och våldsamhet, långa tider kunna opåtaldt få utöfva ofog medelst misshandel och hemfridsbrott ofta af svår beskaffenhet, enär sällan någon vågar mot dem uppträda såsom åklagare eller vittne. Kunde sådana orostiftare af allmän åklagare åtalas utan officiel angivelse, vore nog vederbörande målsegare dermed synnerligen belätne; ty sjelfve uppträda offentlig som angifvare vilja de ej, antingen af fruktan för hämnd från den angifnes sida eller i följd af den allmänt rådande motviljan deremot. Snarare föredrar den fördelade att med våldsverkaren träffa uppgörelse, ett sätt för tvisters biläggande, som enligt de talrika berättelser derom, som finnas i Cavallii "Värend och Virdarne" anförda, synes hafva varit länge och mycket i bruk inom Småland. Emellertid lider

den allmäna säkerheten på landsbygden betydligt deraf, att dylika brotts och förbrytelsers åtalande är beroende på målsägarens godtfinnande; och aktningen för lagen hålles föga vid magt, då förbrytarna kunna genom att skrämja eller muta målsegarne undgå all vidare påföljd för ganska grofva förbrytelser. *Processernas* antal har på senare åren minskats och någon allmännare processlystnad har för öfrigt ej heller tillförene varit rådande. Många tilltänkta rättegångar hafva blifvit förlitka genom *förlikningsdomstolar* eller s. k. förlikningsnämnder. Sådana finnas för närvarande inrättade i Ljuders, Långasjö, Elmeboda, Sandsjö, Tingsås, Väckelsångs och Uråsa socknar inom Konga härad; Urshults socken inom Kinnevalds; Elghults och Åseda socknar inom Uppvidinge; Angelstads, Torpa, Nöttja, Pjetteryds, Ryssby och Agunnaryds socknar inom Sunnerbo samt Aringsås, Vestra Torsås, Härlunda, Stenbrohults och Virestads socknar inom Allbo härad. Någon vidare utveckling af dessa inrättningar torde likväl ej vara att förvänta förr än lagen medgifver stadgande af någon påföljd för parters underlåtenhet att inför förlikningsnämnden sig inställa. *Slagsmål* och öfverfall af okynne förekomma mera sällan än förr och mestadels vid marknads- och auktionstillfällen, sedan bränvinet gjort sitt till. Anmärkas bör, att vid beväringsens årliga marscher till och ifrån Kronobergshed det hittills sällan lyckats vederbörande myndigheter att aldeles förhindra oskick och till och med våldsamma uppträden; dessa kunna dock merendels, utan att ursäktas, anses dels såsom kvarlevor af en gammal häfdvunnen osed, dels ock såsom själfsvåldiga utbrott af ungdomlig öfverkraft och öfvermod hos ett kamplystet folk.

Äktenskapet hålles gemenligen i helgd och uppenbar *osedlighet* är, när den någon gång framträder, alltid åtföljd af förakt och förloradt anseende. Men äfven i detta afseende hafva de talrika utvandringarna på arbetsförtjenst såväl inom landet, som isynnerhet till Danmark och Tyskland, utöfvat ett ytterst menligt inflytande och slappat de förr stränga åsigterna om sedlighetens vigt och värde. Liksom de till hembygden återvändande männen visa ringa betänklighet att der knyta lösa förbindelser, så visa ock de från utlandet återvändande qvinnorna, att de under sin bortovaro ej varit annorlunda eller bättre sinnade. Af nedanstående tabell framgår såväl antalet af de under perioden *ingångna äktenskap* i staden och de särskilda häraden, som ock förhållandet mellan de *inom och utom äktenskapet* under samma tid födda barnen. I medeltal under denna tid har folkmängden i staden utgjorts af 3,996 och å landet af 158,389 personer.

	In- gångna äkten- skap.	Födde.		
		Äkta.	Oäkta.	Summa.
I Vexjö stad	159	458	82	540
» Konga härad	1,031	5,105	399	5,504
» Uppvidinge d:o	748	3,250	217	3,467
» Kinnevalds och Norrvidinge d:o	849	3,686	316	4,002
» Allbo d:o	1,024	4,786	407	5,193
» Sunnerbo d:o	1,183	5,903	408	6,311
Summa	4,994	23,188	1,829	25,017

Rån, inbrotts- och gröfre stölder förekomma sällan, äfvensom också mindre tillgrepp och *snatier*. Deremot torde *skogsöverkan* samt *olofligt fiskande och jagande* ingalunda vara mer

sällsporda här än annorstädes, ehuru förbrytarna sällan åklagas och ännu mer sällan kunna fällas på grund af bristande bevisning. I mängdens medvetande hafva dessa förbrytelser ännu icke såsom sådana blifvit erkända och erhållit sitt rätta namn. Skogen och vattnet med hvad deri är anses temligen allmänt såsom ett "commune bonum", hvilket endast en orimlig lagstiftning, till förmån för de rikare, vill hindra den fattige att åtnjuta. Emellertid synes arbetsamheten i förbund med det ännu rådande enkla och tarfliga lefnadssättet utgöra ett godt värn mot den frestelse att ringakta eganderätten, som så lätt uppkommer och faller den late och njutningslystne.

Beklagligen måste erkännas, att hos många *sanningskärleken* ej visar sig synnerligen stor, der det enskilda intresset uppträder som motpart. *Falska vittnesbörd* och *meneder*, ehuru sällan bevisliga, befaras ej utan skäl rätt ofta; de förra, som väl merendels ej innehålla fullkomlig osanning, utan fastmer en uttänkt halfsanning, bero på den vidt spridda åsigten, att ett vittne ej behöfver eller ens bör omtala mer, än jemnt och rätt det, hvarom det af domaren blifvit tillfrågadt; och de senare, som hvarken kunna förklaras af bristande kristendomskunskap eller ett mera allmänt sedeförderf, måste nästan uteslutande anses såsom hemska offer på den djupt inrotade vinningslystnadens altare. Exempelvis må nämnas, att under perioden i ett och samma mål 4 vittnen blifvit för falska uppgifter dömda till straffarbete och 2, af fruktan att dela samma dom, rymt ur landet. I ett annat mål, rörande lönnkrögeri, friade sig den tilltalade medelst ed mot 12 vittnen.

Till denna skuggsida af inbyggarnes karakter är helt visst samma allmänna och kraftiga *förvärfsbegär* skulden, som å andra sidan onekligen ligger till grund för den outtröttliga flit, det ordningssinne och den all veklighet föraktande förmåga af försakelse, som, der de stå i sedlighetens tjänst, sprida en vacer dager öfver den smäländska befolkningen i allmänhet.

Det omåttliga *förtärandet af bränvin* och andra rusdrycker, som med fullt skäl kan anses som den fruktansvärdaste fienden till vårt svenska folks både andliga och timliga bestånd, är ej heller inom Kronobergs län en sällspord företeelse; och likväl torde med sanning kunna påstås, att superiet här florerar måhända mindre, än annorstädes i landet. Atminstone lefver landtbefolkningen i allmänhet nyktert i hemmen i hvardagslag, hvar till icke obetydligt bidrager, att spritdryckerna nu så fördyrats, att mången anser sig ej hafva råd till dagligt bruk af dem. Till högtider hemtagas deremot från städer eller försäljningsställen sådana drycker, bestående merendels af bränvin och konjak, hvaraf sedan temligen oafbrutet supes, så länge det hemtagna förrådet varar. På sina stadsresor anlitar ock allmogens krogen gerna, och få färdas då hem i nyktert tillstånd. Oljud, öfverdådigt körande, gräl och slagsmål förekomma på dylika hemresor, om än icke så ofta och allmänt som efter marknader. Lönnkrögarens yrke är i allmänhet föraktadt och *lönnkrögeriet* har på senare åren aftagit, hvartill säkerligen mycket bidragit, att den lägre befolkningen, af hvilken detta yrke gemenligen idkas, numera fått tillfälle till riklig förtjenst på ärligt och mer lönande arbete, samt att allmogens ekonomiska ställning blifvit sådan, att de fleste, som ej kunna undvara spritdrycker, hafva råd att inköpa sådana i förlag. Såsom surrogat för bränvin begagnas bayerskt öl och dåligt vin, som af åtskillige landthandlare tillhandahålles, trots risken, till förtäring på stället.

Medgifves ej sådant af säljaren, så uppsökes i närheten en för ändamålet lämplig plats af köparne, der dryckesgillet fortfar, till dess de, som sammanträffat, hvar för sig bjudit ett visst quantum, efter öfverenskommelse.

För att göra den nu lemnade framställningen af folkets religiösa och sedliga lif i vissa punkter fullständigare, har jag trott mig kunna meddela följande utdrag ur ett mig tillsänt utlåtande af kyrkoherden Kronblad i Linneryd, rörande detta ämne. Det är väl egentligen affattadt med afseende å befolkningen inom Konga härad, men torde i de allra flesta fall kunna anses såsom gällande för hela länets.

"Hvad angår folkets direkta förhållande till Gud eller dess deltagande i gudstjensten, dess offentliga eller enskilda andaktsöfningar, kunde man, ifall dessa vore ofelbara kännetecken och bevis på ett fullt motsvarande inre kristligt lif, vara berättigad att draga rätt glädjande slutsatser i förevarande fall. Väl är busandakten, särdeles i dess gamla, äkta luterska och patriarkaliska mening, stadd i ett sorgligt aftynande och torde icke kunna ersättas hvarken af det religiösa momentet i folkskolans verksamhet eller af konventikeln; men deremot måste erkännas, att folket, i allmänhet taget, flitigt besöker Guds hus och, till det yttre åtminstone, ordentligt begagnar salighetsmedlen, ehuru visserligen inom en eller annan församling den s. k. kolportörsverksamheten drager folkets intresse och vördnad bort ifrån kyrkan, presterskapet och den ordentliga gudstjensten.

Att emellertid de yttre gudstjenst- och andaktsöfningarna hos ganska många äro ett blott utvärtes formväsen eller sken, utan inre kärna och lif, är beklagligt nog alltför sant; något som mer än tillräckligt ådagalägges af folklivet såväl i det enskilda som i synnerhet vid större folksamlingar. I folkets lif och föreställningssätt förekomma såväl åtskilliga *gamla lyten* och förvänderheter, som också flera *nya*, ännu outvecklade *ogräsfrön*. Till de gamla lytena höra vidskepelse och skrock samt svordomssynden. Medgifvas måste visserligen, att vidskepelse, skrock, signeri o. d. iugalunda förekomma så allmänt som förr, ej heller i samma grofva och råa form som under förra tider. Men ännu finnes här och der en "klok" gubbe eller gumma, som i tysthet verkar och i tysthet besökes af icke så få godtrogna. Ännu har allmogon en viss förkärlek för s. k. qvacksalvare, och ju mera mystiska och vidunderligare deras råd och kurer äro, desto större förtroende åtnjuta de. Och trots presterskapets och andra upplyste mäns ifriga bemödanden att hos det lägre folket utrota tron på qvacksalvare och förmå detsamma att vända sig till läkarne, så äro de förra ännu i dag på många orter farliga konkurrenter för de senare. Ännu i dag får man icke sällan höra någon gammal gumma beklaga sig öfver att hon "råkat ut för något", eller någon fallen kvinna eller dömd brottsling uttala den fatalistiska öfvertygelsen: "det var mitt öde", "det skulle så gå för mig, stackare". — Svordomslasten är ännu, liksom dryckenskapen, ett af det svenska folkets allra allmännaste och fulaste lyten. Jemte månet godt och ädelt arf från fäderna har Värendsbon också bibehållit detta fula nationela karaktärslyte, hvilket man i synnerhet får höra vid marknader, auktioner och ungdomens sammankomster, synnerligast då rusdrycker fått lifva håg och mod.

Hvad sabbatsbrotten och sabbatens ohelgande angår, måste sanningsenligt kunna sägas, att der spirituösa drycker icke finnas tillgängliga i närheten af kyrkan och der icke särskilda anledningar till ovanlig samling af ungdom från andra socknar förefinnas, der går det i allmänhet tyst och stilla till såväl vid Guds hus som under vandrigen dit och derifrån. Det är hufvudsakligen under högtider, särdeles då de från jernvägarne och andra aflägsna arbetsorter hemkomne arbetarne uppträda såsom tillställare och värdar vid lekstugor och dryckesgilten, som det går bullersamt till. Några skismatiska samfund hafva ännu icke blifvit bildade, ehuru visserligen både baptister och metodister gjort sina besök och försök i en och annan församling. Men deremot hafva under senare åren åtskilliga lekmän eller kolportörer, med eller utan Fosterlandsstiftelsens be- myndigande, uppträdt inom några församlingar samt framkallat häf-

tiga strider och mycket partiväsen, äfvensom genom sin lösliga, antiuomistiska och okyrkliga tendens väckt mycken oro och stora bekymmer hos såväl prester som lekmän af den gamla allvarliga luterska riktningen.

I folkets förhållande till *nästan* och särskildt i afseende på iakttagandet af fjerdte budets pligter torde den nya tidsandans inflytande och de förändringar i tänke- och handlingssätt, som den *redan* åstadkommit, tydligast framträda. Ett allt mera oförsynt pockande på en mängd förmenta rättigheter inför samhället, utan att tänka på fullgörandet af sina pligter mot detsamma, hör också till tidsandans karakteristik. Så hafva den gamla vördnaden, lydaktigheten och undergifvenheten alltmera försvunnit hos barnen gent emot föräldrarne, hos undersåtarne gent emot öfverheten och dess målsmän, hos åhörarne gent emot kyrkan, dess styrelse och lärare samt hos tjevarne gent emot husbönderna. Den lägre samhällsklassen betraktar med allt större afund och allt tydligare framträdande hat de högre samhällsklassernas bättre vilkor samt börjar allt mera afgjordt rufva på planer att kunna rycka magten, rikedomerna och njutningarna från desse och på samma gång neddraga dem under sig sjelfve och i sin ordning förtrycka dem. Så bönderna gent emot herremännen, landtboarne gent emot stadsboarne, de fattige gent emot de rike, de obildade gent emot de bildade, arbetstagarne gent emot arbetsgifvarne o. s. v. Men likasom de högre samhällsklasserna, de bildade, de rike och arbetsgifvarne under förflutna tider och mångenstädes ännu försummat eller försumma att rätt behandla och vårda sig om de under dem stående, förgätit att på ett ädelt och förädlade sätt inverka på dessa och att således åtminstone gifva den stundande samhällsomhållningen en mildare karakter; så äro också särskildt föräldrar och husbönder i icke ringa mån skulden till barnens och tjenarnes sjelfvisshet, olydnad och trots. De fattigaste föräldrarne tyckas alltmör fordra, att samhället skall lemna deras barn all lekamlig vård; om deras andliga och sedliga vård bekymra de sig föga. Många af de bättre lottade föräldrarne tyckas anse, att barnens religiösa och sedliga uppfostran uteslutande åligger folkskolan, samt försumma så att sjelfve uppfostra sina barn i tukt och Herrans förmaning, åsidosätta husandakten o. s. v. Följderna af denna försummelse visa sig i kallsinnighet, olydnad och förakt hos barnen mot föräldrarne. — Hos husbönderna synes den föreställningen blifva alltmer allmän, att de mot tjevarne icke hafva några religiösa pligter, och hos tjevarne, att de förr icke hafva någon rättighet att bestämma öfver deras sedliga förhållanden. Göra de sitt arbete någorlunda troget under arbetstimmarne, så anse de sig sedan hafva full rätt att använda fristunderna, natten och helgdagarne efter eget behag. De betrakta sig icke såsom tjenare i detta fall, utan suarare såsom en sorts betingsarbetare. Att upphörandet af den gemensamma husandakten och af husböndernas forna patriarkaliska förhållande till tjenare har mycket bidragit till dessa sorgliga företeelser, är tydligt. Men att också den förutnämnda tidsandan äfvensom de många tillfällena till riklig arbetsförtjenst vid jernvägar och å främmande orter i allmänhet samt den förvänderhet i tänke- och handlingssätt, som insupits vid och hemföres från de besökta arbetsorterna, hafva på ett ytterst sorgligt sätt inverkat på barnens förhållande till föräldrarne och på tjevarnes åskådnings- och handlingssätt, är alltför uppenbart.

Oenighet mellan äkta makar samt deraf förorsakad äktenskaps-skilnad torde inom denna landsort, räknadt i förhållande till folk-mängden, snarare förekomma mera *sällan* än mera ofta nu för tiden än förr. — Någon egentlig prostitution förekommer icke här i orten. Der lönskaläge eger rum, är det nästan alltid mellan fästehjon eller åtminstone under, särdeles af kvinnan, lyst tanke på och förhoppning om äktenskap mellan konkumbenterna. Att emellertid de under sådana förhållanden lägrade kvinnorna ofta framföda barn före äktenskapet äfvensom att det sålunda började äktenskapet ofta nog aldrig blifver af, är lätt att förstå. Det jemförelsevis stora antalet oäkta barn har sin grund dels i nyssnämnda förhållanden, dels och synnerligast i de årliga allt talrikare utvandringarna till Danmark och Tyskland, hvilka en stor del af ortens ogifta, arbetssökande kvinnor företaga. Dessa utvandringar utföva ett ytterst skadligt inflytande på ortens lösare qvinliga befolkning i allmänhet. Vanligen återvända

dessa qvinnor i hafvande tillstånd och äro ofta förderfvade både till kropp och själ. Dessa qvinliga vikingatåg hota sålunda att blifva en allt rikare flödande källa till spridande af sedligt förderf och till tunga för fattigvårdssambället.

Smäländingen och icke minst Värendsbon har af ålder varit känd för sin arbetsamhet. Att vara brännmärkt för stöld eller att vara "ärelös" (hvilket senare epitet här på orten betraktas såsom lika med straffad för stöld) har ansetts som den största skam och olycka, som i borgerligt afseende kunnat drabba någon. Denna vanära har förkrossande hvilat icke blott öfver tjuften själf utan till en viss grad äfven öfver hans barn och barnbarn. Också äro egentliga tjufnadsbrott ganska sällsynta och förekomma allt mindre ofta. Och när sådana förekomma, är det vanligen några mer eller mindre värderika födoämnen, som tillgripas, och stor fattigdom eller verklig nöd, som drifver till stölden. Derföre stiger antalet af sådana tillgrepp under nöd- och missväxtår, men aftager i samma mån som den lägre befolkningens välstånd höjes. Tjufnadsbrott förekomma också i allmänhet taget långt mindre ofta nu än förr.

Hvad *lögn* och *bedrägeri* angår, förekomma dessa moraliska lyten visserligen ännu icke sällan. Den gamla, hos folket djupt inrotade åsikten, att det nära nog var en hedersmerit att kunna lura köpmannen eller handlanden genom att dölja bristerna å de utbudna varorna eller pracka på honom ett dåligt föremål såsom fullgodt, är visserligen ännu icke aldeles försvunnen, men torde dock gifva med sig i samma mån som allmogen märker, att borgaren icke alltför mycket lägger an på att "lura bönder". — En långt betänkligare sak är förhållandet med *falska vittnesmål* och *meneder*. Dock icke i den meningen, som skulle dessa hemska förbrytelser redan nu begås mera allmänt än förr, särdeles då fråga är om mål af svårare kriminell natur, utan med hänseende till de flacka och lättsinniga åsigtter om edens vikt och följderna af mened, hvilka genom den antikristiska materialistiska tidsandans inflytelse mer och mer komma att intaga folket och söfva dess samvete.

Hvad folkets begär efter *förvärf* beträffar, är det en bekant sak, att förvärfsbegäret är en af småländingens starkaste böjelser. Och Värendsbon står icke heller i detta afseende efter Smälands öfriga bebyggare. Men man tager storligen fel, om man föreställer sig, att detta förvärfsbegär här är liktydigt med *girighet* eller en allt förherrsande kärlek till penningen i och för sig. Långt derifrån. Penningen är för Värendsbon *icke ändamål, utan blott medel*. Ändamålet, det eftersträfvade idealet, är: *att förbättra och höja sin samhällsställning*. Kan han vinna detta mål på annat sätt och på andra lofliga vägar, t. ex. genom studier o. s. v., är han i allmänhet taget tvärt villig att lemna å sido sträfvet att samla penningar. För att höja och förbättra sin samhällsställning, vare sig att det måste ske genom jordbruksarbete, handel, studier eller på annat lofligt sätt, är han villig att underkasta sig de största försakelser och det ihärdigaste arbete. För vinnande af detta mål är han beredd att resa till jernvägarne, och der slita huru mycket ondt som helst, att resa till Amerika, Kalifornien, Australien eller hvart som helst. Se der den egentliga orsaken till den talrika emigrationen från Småland! Det var hvarken missnöje med svenska staten eller med svenska statskyrkan, hvarken missbelåtenhet med presten eller länsmanen, som dref honom ut på den långa färden. Men han ville förbättra sin och de sinas ställning och vilkor, deri låg orsaken. Det är icke heller en flack kosmopolitism, icke förakt för det "fattiga Småland", som vållar, att så många dess barn flytta bort. Smäländingen älskar tvärtom rätt innerligt sitt fosterland samt längtar oupphörligt tillbaka hem igen. Oftare än för de andra lyckas det verkliga småländingen att nå det mål, han söker. Så i Amerika, så också genom arbete vid jernvägarne o. s. v. Af de mellan 200 å 300 personer från hvarje socken inom Konga härad, hvilka årligen under en tid af 8 å 10 månader vistas vid jernvägsarbeten eller andra dylika arbetsföretag, finnes det visserligen några, som genom spel, dryckenskap och andra utsväfningsföretag förstöra sina förtjenster; men sanningsenligt måste dock medgifvas, att de allra fleste verkligen taga vara på hvad de förtjena och, såvida de icke hafva hustru och barn att underhålla, insätta i sparbank eller göra fruktbara på annat sätt sina besparingar, som vanligen uppgå till 300 å 500

kronor för hvarje duglig arbetare. Också är den egentliga arbetsklassens ekonomiska ställning ganska god här i orten och utan tvifvel bättre än någonsin förut. Den duglige och ordentlige arbetaren har det för närvarande mycket bättre än de mindre förmögne hemansegarne och jordbrukarne.

Näst begäret efter förvärf är begäret efter *kunskaper och bildning* småländingens mest framträdande böjelse. Af naturen i allmänhet utrustad med icke ringa intelligens, stor vetgirighet, ett öppet och vaket sinne för andliga och ideela frågor och ämnen, liflig och rik fantasi, är denna allmoge särdeles mottaglig för boklig bildning och hyser mycken läslust. Också eger den jemförelsevis rätt mycken kännedom om förhållandena både utom och inom Sverige, aktingsvärda geografiska och historiska kunskaper, till hvilkas förvärfvande denna befolknings rörlighet, vandringslust och resor betydligt bidragit. Men i all synnerhet har denna allmoge af ålder varit intresserad af religiösa och kyrkliga frågor, lättantändlig för tvister och partistrider i dessa ämnen och utmärkt för sin ovanliga bibelkunskap. Att en sådan allmoge lifligt intresserar sig för *folkskolan*, äfvensom att folkskolan under sådana förhållanden kan uträtta mycket, är tydligt. Att också de der befintliga *sockenbiblioteken* af en så beskaffad allmoge flitigt begagnas, är själfklart, äfvensom att densamma måste vara intresserad för att goda böcker inom hvarje mera populariserad vetenskapsgren finnas att i de nämnda biblioteken tillgå. Såsom man kunde vänta, är också den bättre *tidningslitteraturen* ganska talrikt representerad inom orten, och ytterst få äro de personer, som icke åtminstone hafva del i en yrkerad tidning. Den egentliga skandalpressen har ytterst få läsare."

D) **Folkets intellektuella utveckling** står i ett omiskänneligt förhållande till den förbättrade *folkundervisningen*; och att det är denna, man har att tacka för den numera allmänt spridda läse- och skriffärdigheten kan ej dragas i tvifvel. Att hos den nu till mognad komna befolkningen vilja se spåren af denna folkskolans högre verksamhet är att glömma, från hvilken tid hennes egentligen kraftiga och mera ordnade arbete förskrifver sig; men äfven hos denna del af befolkningen har den väckt en större håg till förståndsodling, än förut varit rådande. Först efter ett tiotal af år torde de mera direkta verkningarna af den utveckling, som folkskolan under senare tiden själf undergått, visa sig, tydligare än nu, i en högre intellektuell utveckling hos folket i allmänhet.

Då vid den förra femårsperiodens slut *sockenbibliotek* funnos endast i några få af länets församlingar och der i ganska ringa mån begagnades, äro sådana nu samlade och tillgängliga inom 50 af länets 83 socknar och anlitas inom vissa trakter flitigt. Anmärkas bör, att inom de härad, der intresset för folkskolan visat sig ringa, sockenbibliotekens antal och begagnande äfvenledes varit ringa.

Läsningen af *tidningar* har tilltagit, och såsom ett glädjande tecken till en allmännare bildnings spridande kan anföras, att sådana *tidningar*, hvilkas uppgift synes vara att vända den s. k. arbetande klassens uppmärksamhet på sådant, som för densamma är företrädesvis af vikt och intresse och som derjemte synas nitälska för utbredandet af sedliga och fosterlandsälskande åsigtter, alltmer tillvunnit sig förtroende och afsättning. Genom meddelande från poststationerna inom länet af uppgifter har en temligen tillförlitlig öfversigt af de olika tidningarnas spridning möjliggjorts. Då många af dessa endast i ett ringa antal exemplar äro lästa, andra åter och företrädesvis tidningarna från Vexjö och de närmast omkring länet belägna städerna ega *afsättning* egentligen på grund af i dem befintliga kungörelser, annonser, ortsnyheter o. d., så hafva alla dessa i efterföljande tabell

förbigåtts. Der hafva deremot upptagits dels sådana, som genom en större och ovanligare afsättning inom länet synas vara be-tecknande för det nu allmänast rådande intresset hos den tidningsläsande allmänheten, dels ock sådana, som för sin politiska eller sociala tendens och för sin spridning äfven utom länet måste anses värda att omnämnas. Då någon uppgift af denna art icke finnes i föregående årsberättelser, kan visserligen en jämförelse mellan förr och nu icke anställas; men anmärkas kan likväl, såsom en nästan ny företeelse, det öfvervägande intresse, som visar sig för de på senare tider uppkomna s. k. folktidningarna.

Tidningens namn.	Antal exemplar.		Summa.
	i staden.	på landet.	
Aftonbladet	12	11	23
Allehanda för folket	43	458	501
Arbetarebladet	6	109	115
Arbetarens vän	35	139	174
Budbäraren	8	167	175
Dagens Nyheter	48	45	93
Fäderneslandet	65	134	199
Göteborgs handels- och sjöfartstidning	5	3	8
Göteborgsposten	24	6	30
Hemvännen	19	142	161
Missionstidningen	15	201	216
Nya Dagligt Allehanda	32	68	100
Post- och Inrikestidningar	18	8	26
Stockholms dagblad	40	34	74
Svenska Medborgaren	6	57	63
Svenska Veckobladet	117	1,719	1,836
Svenska Veckobladets bilaga	106	1,339	1,445
Sydsvenska dagbladet	40	39	79
Väktaren	14	32	46

E) Folkets fysiska utbildning. Folket är i allmänhet af medelstor eller reslig växt, med en mera vig, smidig och lätt, än kraftfull och massiv kroppsbyggnad. Det är härdadt, ut-hålligt och åtnjuter i allmänhet god helsa, uppnår ofta en hög ålder med bibehållande af jämförelsevis oförminskade själs- och kroppskrafter. Tidigt vana vid hårdt arbete och tarflig kost, utveckla sig ynglingarne långsamt och äro sällan fullt utbildade före 25:te året. Qvinnorna deremot nå här, som annorstädes,

sin fulla utveckling tidigare, eller vid omkring 18 års ålder. Beväringsmanskapet är därför i allmänhet småväxt och svagt, hvadan en stor del årligen kasserades såsom till krigaryrket oduglig. I medeltal utgöra de kasserade 30 procent af de mönstrades antal. Efter genomgången beväringsexercis inträffar merendels en hastig och kraftig fysisk utveckling; och få landskaps yng-lingar torde så lätt låta omdana sig till skicklige soldater som Kronobergs. Utskrifningsmanskapet, som 1870 utgjorde 5,343 personer, hade 1875 ökat med 468 och uppgick alltså till 5,811 man. Approberade beväringsskyttiga, som 1870 voro 741, ut-gjorde förlidet år 896. Af följande tabell synes antalet af de approberade, kasserade och befriade beväringsskyttiga för hvart och ett af de sist förflutna fem åren:

	Appro-berade.	Kasse-rade.	Be-friade.	Summa.
År 1871	803	282	26	1,111
» 1872	637	262	28	977
» 1873	686	356	21	1,063
» 1874	691	317	29	1,037
» 1875	896	283	39	1,218
Summa	3,763	1,500	143	5,406

I sammanhang med uppgiften om beväringssmanskapet och utan all betydelse för bedömandet af befolkningens fysiska ut-veckling, må här nämnas, att frivilliga skarpskytteföreningar, som ännu vid slutet af förra femårsperioden funnos kvar till ett antal af två, numera allestädes inom länet upphört. Såsom kvarlevor af skarpskytteföreningarna finnas ett par skyttegillen, vid hvilka genom enskildas bidrag premier utdelas.

F) Folkets allmänna burgenhet. Beträffande den allmänna ekonomiska ställningen inom länet, är densamma, i följd af goda skördar, riklig arbetsförtjenst vid jernvägar och andra all-männa arbeten samt icke obetydliga inkomster af försålda skogs-produkter, mycket god och bättre än tillföre i mannaminne. En icke ringa kapitalbildning försiggår årligen genom allmogens flitiga insättningar dels i länets sparbank i Vexjö dels ock i de mindre sparbanker, som finnas inrättade å landet. Exempelvis må anföras, att en fattig, men hushållsaktig arbetare under som-maren 1875 i sparbank insatt öfver 400 kronor.

Den stigande allmänna välmågan visar sig äfven vid en jämförande blick på uppgifterna i nedanstående tabell öfver skuldfordringsmål under de sist förflutna fem åren:

Skuldfordringsmål.

	Emot ståndspersoner.			Emot hemmansegare och brukare af aunaus jord.			Emot torpare, tjänstefolk och andre.			Summa.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Medeltal på hvarje person.	Antal.	Belopp. Kronor.	Medeltal på hvarje person.	Antal.	Belopp. Kronor.	Medeltal på hvarje person.	Antal.	Belopp. Kronor.
År 1871	117	52,686	450	734	84,427	115	282	15,123	54	1,133	152,236
» 1872	155	80,586	520	547	60,990	111	120	3,587	30	822	145,163
» 1873	72	51,320	713	337	42,231	125	73	2,040	28	482	95,591
» 1874	40	13,460	336	174	37,520	216	179	15,430	86	393	66,410
» 1875	37	13,477	364	484	108,117	224	124	5,133	41	645	126,727

Obs. Antalet af samtliga handlagda skuldfordringsmål utgjorde 1871: 1,976, 1872: 1,181, 1873: 776, 1874: 856 och 1875: 1,294.

3. Näringar.

Tab. N:o 2 a o. 2 b. A) **Jordbruket** i förening med boskapsskötsel utgör länets hufvudnäring och har, efter det laga skiften och exempel från herrgårdarne brutit gamla fördomar, under de senare 20 åren visat ojäfviga tecken till framåtstående.

Enligt den för år 1874 uppgjorda jordbruksstatistiken utgör länets *areal af åker* 119,397 tunnland och *af naturlig äng* 285,446 tunnland. Då beräkningen häraf är gjord dels efter äldre och nyare kartor, dels efter jordegares egna uppgifter, hvilka ofta befunnits otillförlitliga och vilseledande, hvarigenom en approximativ beräkning af åkerarealen för många socknar varit nödig, så kan man antaga, att denna uppgift icke är noggrann, och, hvad åkerjorden angår, snarare för hög än för låg, helst en stor del af denna jord är utmattad och så mager att, ehuru den delvis bergas och delvis är utlagd till betesmark, den ändock ej förtjenar det arbete, som för det korta och glesa grässets inhöstande erfordras.

Jordens beskaffenhet är mycket omvexlande, så att inom samma by det ej är ovanligt att 4 till och med 6 olika jordarter och aflagringar påträffas. Den rådande jordmånen kan likväl angifvas såsom stenblandad svartmylla på grus- och jetterbotten; dernäst förekomma sandmylla, sand, mjell- och grusjord allmänast, och vidare och på de lägre trakterna dy och torfjord samt slutligen och till minsta delen lera, mer och mindre blandad med mylla eller sand. Den vanliga svartmyllan, oaktadt den merendels besväras af håll- och klappersten, är af god beskaffenhet, alltefter myllans djup, hvilket varierar från 0,5 fot till och med 2 fot; den frambringa säkra, om ej mycket ymniga skördar, såvida den rätt skötes och gödes. På sandmyllan och grusjorden skördas de år, då nödig nederbörd ej uteblifver, goda grödor, men under torkår sämre och svagare såväl af säd som foder. Dy- och torfjorden visar sig i allmänhet blifva fruktbarande, såvida den rätt afdikas och erhåller lämplig gödning, men der egaren genom bränning sökt aflocka sådan jord årlig afkastning, har den inom kort förvandlats till nästan ofruktbara fält. Lerjordens beskaffenhet är på olika trakter mycket olika, beroende af den kvantitet mylla eller sand, som den med sig förenat. Kalk- eller mergelblandad jord finnes ej i länet.

»Till egentligt åkerbruk lämpar sig blott en ringa del af länet», säger agronomen A. Müller i sin berättelse till hushållningssällskapet 1864; »isynnerhet kan det aldrig blifva en kornbod för grannarne, utan tvärtom skola de lättade kommunikationerna med Skåne bidraga att inskränka sädesproduktionen. Med få undantag har jordbruket att kämpa med alltför svåra impedimenter; vid mången nyodling skulle det vara lättare att föra bort jorden, än den sten, man föresatt sig att undanröjja.»

På större och en del mindre egendomar finnes *ordnad vevbruk* med 7 till 10 skiften; på de fleste, som innehafvas af allmog, begagnas ett *oregelbundet omloppsbruk* med dels säd, dels rotfrukter samt foderväxter, utan någon förut bestämd ordning; och i några trakter, der skogsafverkning och forsling hindra en högre kultur, bibehålles ännu det gamla *ensådesbruket*, eller säd efter säd af samma slag utan tråde eller gräs och endast undantagsvis med potatis eller lin mellan sädesgrödorna.

Utsäde på tunnland lämpas efter jordens olika alstringsförmåga. På den torra sandmyllan åtgår mera och på den bördiga leran eller nybrutna djorden en mindre kvantitet. Hvete odlas

till en ringa del och utsädet deraf varierar mellan 4 och 6 kubikfot på tunnlandet; vårråg, som i forna tider, då ensådesbruket var mera allmänt, mycket odlades, förekommer numera sällan, utom på de trakter, der nämnda bruk bibehålles, och utsås deraf omkring 6 kubikfot per tunnland; korn utsås 6 till och med 8 kubikfot, allt efter jordens godhet, och synes det tvåradiga mer och mer uttränga det under förra tider nästan allmänt begagnade sexradiga kornet; blandsäd, dertill fordom användes $\frac{1}{3}$ vårråg och $\frac{2}{3}$ hvithafre, men hvartill nu tvåradigt korn mycket begagnas i stället för vårråg, sås i allmänhet 7 till 10 kubikfot på tunnlandet; af trindsäd odlas hvitärter icke ens till husbehof och utsädet deraf, likasom af vicker, kan beräknas till 6 à 7 kubikfot på tunnlandet; dock utsås vicker alltid i blandning med hafre och korn och skördas merendels till grönfoder. Lin odlas allmänt till husbehof och äfven till afsalu på en del orter; deraf utsås 6 till 8 kubikfot på tunnlandet; hvaremot hampa, som fordom, dock alltid i mindre kvantitet odlades, numera sparsamt förekommer. Af rotfrukter odlas potatis allestädes till stor mängd på odlad jord, och äfven ofta på svedjeland i länets södra delar, och utsättes på tunnland 36 à 40 kubikfot, och derutöfver å svedjeland, der handhacka användes för deras rensning och kupning. Under senare åren har odling af fodermorötter, kålrötter och rofvor, dessa senare i synnerhet å mossar, med fördel börjat, hvaremot försök med odling af sockerbeter ej gifvit väntade skördar, hvarför och sådan odling numera upphört. Klöfver och timotej till foder förekomma numera allmänt, till och med på torplägenheter; och frösamling af dessa grässlåg till afsalu bereder i några orter en ganska god inkomst.

Årliga behofvet af utsäde angifves å bilagde jordbrukstabell N:o 2 b, likasom af densamma framgår *skördens uppskattning* i korntal.

Hvad *årliga förbrukningen* af den odlade jordens alster beträffar, kan man anse, att, med undantag af hafre, hvaraf ej obetydliga belopp säljas till export, den öfriga delen af skörden inom länet förbrukas dels af befolkningen och till kreaturen samt dels vid brännerien och stärkelsefabrikerna, som årligen använda en stor del af potatisskörden och de först nämnda äfven betydligt af korn.

Af *nya sädeslag* odlas endast midsommarsråg, hvilken gifvit goda resultat, såväl till grönfoder på hösten som till mognad skörd påföljande året; och till foder har man på många trakter börjat odla, till icke ringa utsträckning, spergel, samt till mindre myckenhet äfven bohvete och lupiner.

Dagsverkspris vexla för ett mans- från I till 2,50 kronor och för ett qvinsdagsverke från 0,50 till 1,25 krona, alltefter årstiden.

Tjenstehjonslöner, utom kost, kunna angifvas för en arbetsdräng vara 100—200 och för piga 45—85 kronor; och kan således värdet af stat och lön för dräng beräknas till 300—400 och för piga till 200—250 kronor.

Jordtorpare med dagsverksskyldighet äro mera allmänna än *statorpare*. Enligt jordbrukstabellen finnas i länet närmast 13,000 jordtorp och andra jordlägenheter, hvarvid bör anmärkas, att knektetorp deri äro inräknade, men *ej* så små jordlägenheter att derå ej kan underhållas en ko, enär sådana mindre lägen-

heter i jordbruksstatistiskt hänseende med skäl torde böra förbigås, och i stället såsom backstuguplaner upptagas.

Nyodlingar under femårsperioden äro, enligt jordbruksstatistiken, anmälda till en vidd af 4,782 tunnland. Det lider ej tvifvel, att denna siffra är för låg, men enär arbetsprisen under perioden varit ovanligt höga, hafva dock i verkligheten odlingar i mindre omfång utförts än under närmast föregående femårsperioder, då medium af odlingskostnaden å stenbunden uppmärks kunde beräknas till 100 å 150 kronor pr tunnland, hvaremot den nu måste angifvas till dubbel.

Vattenaftappningar äro uppgifna till en vidd af 1,300 tunnland, omfattande såväl mindre sjöar som sidlända trakter. Så har Örsjön i Virestads och Stenbrohults socknar blifvit med statsunderstöd sänkt och 1874 arbetet fullbordadt. Afdikning af sankta trakter utmed Sjöatorps å, sänkning af Qvenslöfs sjö samt utdikning af Djurlemyr, arbeten, som beräknats uppgå till en kostnad af 69,300 kronor och för hvilkas utförande ett statsbidrag af 38,100 kronor blifvit under år 1874 anvisadt, äro under arbete och böra före 1878 års utgång vara fullbordade. Grunddikningar, de flesta med småsten, fortsättas å de större egendomarne, och bland allmogen äro flere, som följt exemplet. I jordbruksstatistiken äro dessa grunddikningar beräknade å endast 863 tunnland.

Ängsvattningar äro under perioden ej utförda; några äldre underhållas visserligen och gifva god afkastning, men i allmänhet finnas få lägenheter lämpliga för sådana vattningars anbringande i ett större omfång.

Trädgårdsskötseln är för det mesta inskränkt till plantering och förädling af fruktträn, som i synnerhet i trakterna af sjön Åsnen med framgång bedrifves och lemnar en god och lätt af-sättningsfrukt. En större ö i denna sjö, Sirkön, har af ålder varit känd för de till storlek och välsmak utmärkta äpplen och päron, som der växa. Folket der och å den angränsande Hvemboön visar ock större intresse för fruktträdodling, än annorstädes; och det är ej ovanligt, att mindre jordegare å sina egor uppdragit hundradetals fruktträn. Håg för planteringar saknas i allmänhet ej hos allmogen, men å träns fortsatta vård- och underhåll lemnas på de flesta orter ännu ringa nppmärksamhet. Den varma och gynnsamma väderleken år 1875 frambragte en ovanligt ymnig och vacker fruktskörd, nästan öfverallt inom länet.

Tab. N:o 3. B) *Husdjurskötseln*. De mest förekommande husdjuren äro hästar, nötkreatur, får, svin och höns. Getter, som fordom i stor mängd underhölls, förekomma numera endast undantagsvis och mest inom Sunnerbo härad; gäss, ancor och kalkoner uppfödvas i ringa antal och de sistnämnda, blott på några få större egendomar; af Tab. N:o 3 synes de förnämligare *husdjurens årliga antal* under perioden. Nedanstående tabell, utvisande medeltalet för åren 1866—1870 och för 1871—1875, angifver, att den betydligaste förökningen bland kreatursstocken skett bland får, kor och svin.

Medeltalet af vinterfödda								
under åren	hästar.	tjurar.	oxar.	kor.	ungnöt.	får.	getter.	svin.
1866—1870.....	8,052	971	19,533	51,136	28,355	66,212	668	17,557
1871—1875.....	8,598	989	23,115	59,142	33,979	79,417	454	23,428

De *hästar*, som mestadels begagnas, äro af inhemsk ras, små till växten och af klen kroppsbyggnad, någongång, synnerligast i östra delen af länet, af blandad Smålands- och Ölandsras. Någon allmänligare förbättring af hästafveln kan icke sägas vara rådande, om än de förmögnare genom införsel af större och kraftigare hästar från Skåne och Vestergötland deråt egnat någon uppmärksamhet. *Nötkreaturen* äro till största delen af s. k. landtras; korna småväxta, men ofta af god beskaffenhet. De skulle efter all sannolikhet kunna betydligt förbättras, om de icke så styfmoderligt behandlades i jämförelse med oxar och ungnöt. På senare åren har antalet kreatur af korthorns- och ayrshireras stigit, men icke lemnat säkra anledningar till det antagande, att dessa raser äro för länets boskapsförbättring fullt lämpliga. *Svinafveln* har icke obetydligt tilltagit och gjorts genom bättre afvelsdjur mera inbringande. Hvad *får och getter* beträffar, äro de nästan utan undantag af den sedan långliga tider vanliga arten.

Någon *farsot bland kreaturen* har under perioden ej egt rum. Enstaka fall af rots förekommo år 1872 mest inom Kinnevalds härad, och under några år har en temligen elakartad svinsjuka varit gängse. Bristen på veterinärläkare är påtaglig, ehuru föga erkänd. Utom länsdjurläkaren är en privat praktiserande djurläkare bosatt i Vexjö. Dessa 2 anlitas visserligen vid de större egendomarne inom länet, men för öfrigt besörjes vården af sjuka kreatur vid förefallande behof af någon derutinnan mer eller mindre okunnig, i orten boende person.

Försäljningsprisen å kreatur under de fem sista åren hafva småningom stigit, så att för häst i god ålder betalas 3—500 kronor, för tjur och ox 150—200 kronor, för ko och ungnöt 60—100 kronor samt för får och get 5—10 kronor. Prisen å svinkreatur äro jämförelsevis höga, så att för ett årsgammalt sådant betalas 75—80 kronor, och efter beskaffenhet ännu högre pris.

Ladugårdsskötseln har sedan äldre tider haft till sitt hufvudsakliga syftsmål kreatursafveln och först på senare åren har uppmärksamheten blifvit riktad på mejerihandteringen. Fullständiga *mejerin* finnas numera på flere herrgårdar, hvarjemte några filialer till det i Vexjö befintliga mejeriet här och der på landsbygden äro inrättade. Ladugårdsafkastningen lemnar icke obetydligt öfverskott till försäljning, dels af lefvande kreatur, synnerligast oxar, som forslas till Danmark, Stockholm och de närliggande större städerna, dels af kött, smör och ost till försäljning inom orten, dels ock af kalfskinu, som af uppköpare samlas och afsändas till utlandet. Det är likväl *handeln med lefvande kreatur*, som är den ojemförligt mest inbringande. Såsom bevis härpå må anföras, att ensamt å Vexjö—Alfvestads jernbanan forslades år 1870 mer än 1000, år 1871 närmare 3,500, år 1872 omkring 4,000, år 1873 öfver 5,000, året derpå nära 6,000 och under förlidet år öfver 7,000 nötkreatur, af hvilka största delen utfördes till Danmark. Får- och svinafveln lemnar äfven något öfverskott till försäljning utom orten af kött, fläsk, ull o. d., men i allmänhet produceras häraf icke mer, än som åtgår för husbehof inom länet. Detta gäller äfven om afkastningen från skötseln af det tama fjäderfäet.

Stängselsättet har under femårsperioden ej förändrats. Sten-gärdesgårdar äro mycket allmänna och hafva under de senare åren till ej ringa längd anbragts, någongång äfven i stället för stängsel af trä, men många af dessa, ofta af betydande storlek,

såväl i afseende på höjd och bredd som längd, äro likväl mera att betrakta som ordnade stenuplag bredvid åkrarne, ur hvilka tid efter annan i dagen kommen sten måste undanröjas, än såsom fullt verksamma stängsel, hvartill ännu fortfarande mest begagnas vanliga gärdes- eller skidgårdar af trä, som isynnerhet der, hvarest de ej med outtanke underhållas, mycket bidraga till ungskogens ödande. Till en famn gärdesgård åtgår 3,4 kubikfot virke. Huru många famnar åter, som gärdeslängorna utgöra, låter sig ej ens approximativt uppgifvas. Enligt en uppgift från kronofogden i Sunnerbo härad skulle för det årliga underhållet af gärdesgårdarne inom häradet erfordras 30,000 stycken gärdsel.

Tab. N:o 4. C) **Skogshushållning.** Af Tab. N:o 4 synes *arten, vidden och det kända afverkningsbeloppet af länets skogar.* Kungl. Maj:t och kronan omedelbart tillhöriga äro endast den obetydliga s. k. Ljungby sandbacke samt den nyligen inköpta Förarps kronopark. Boställsskogarne upptaga en icke obetydlig vidd och deras afkastning är i stigande, så att afverkningsbeloppet, som vid periodens början utgjorde 136,730 kub.fot, vid dess slut uppgått till 347,433 kub.fot.

Häradsallmänningar och sockenallmänningar finnas ej nu, sedan Kinnevalds, Allbo och Norrvidinge häradsallmänningar för 30 å 40 år sedan blifvit försälda till enskilde. Den kassa, som för försäljning af allmanningen Allguuneberg tillföll nämnda härad, utgör enligt nyligen uppgjord räkning 6,460,85 kronor och förvaltas af en af jordegarna inom häradet utsedd styrelse. Räntefkastningen användes till underhåll af tingshus och till andra för häradet gemensamma utgifter. Kinnevalds härads-kassa, tillkommen genom försäljning af allmanningarna Hössön och Möcklehult, är delad i två kassar, nemligen den allmänna, som den 1 sistlidne Januari hade en behållning af 43,391,09, och brobygnadskassan af 3,704,95 eller tillsammans 47,096,04 kronor, som förvaltas enligt ett af Konungens Befallningshafvande den 23 September 1869 fastställt reglemente. Rântan användes till vägförbättringar, brobyggnader och andra för häradet nyttiga och nödiga utgifter.

Några *flygsandsfält* finnas icke, sedan Ljungby sandbacke blifvit till skogssådd ordnad.

Vidden af *enskildes skogar* är icke känd, men befinner sig i en ständig minskning.

Då Kronobergs län af naturen är ett skogbärande län, som härigenom och genom den jemförelsevis högst betydliga arealen af sin naturliga äng af ålder varit och äfven för framtiden torde blifva ett företrädesvis skogsodlande och boskapsskötande landskap, af hvilket endast en ringare del lämpar sig för ett någorlunda lättskött och gifvande åkerbruk, så torde det få anses fullt befogadt att i denna berättelse inför Eders Kungl. Maj:t söka framställa det högst beklagliga förhållande, som inom detta län gjort och gör sig gällande i afseende på skogsskötseln, denna här mer än mångenstädes vigtiga hufvudnäring. Tankarne må vara delade i afseende på rätta sättet att hindra eller hejda skogssköffingen i riket i allmänhet; delade äro de ingalunda bland de sakkunnige, i afseende på sjelfva tillvaron af densamma, åtminstone icke hvad *detta* län beträffar. För att icke utsättas för faran att af en kanske för långt drifven nitälskan skildra förhållandet värre för tillfället och vådligare för framtiden än det i sjelfva verket är, skall Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i den följande framställningen åtnöja sig att orda-

grannt anföra, hvad under de senare åren härom officielt meddelats af Kungl. Skogsstyrelsen, länets hushållningssällskap, skogsstatens härvarande tjenstemän samt kronofogdarne i samtliga fögderien.

Kungl. Skogsstyrelsen säger: »Med undantag af några få större egendomar behandlas de enskilda skogarne på ett sådant sätt, att skogsbrist, der den ej redan är för handen, inom kort tid torde komma att uppstå. Ej blott den till virke dugliga skogen angripes, utan äfven tillväxande skog har i närheten af Vexjö blifvit inköpt af ett bruksbolag i Dalarne för att nedhuggas och kolas. Sedan virkesprisen under ett år stigit med omkring 100 procent, har skogssköffingen, underhjelpat af lättheten att afsätta skogseffekterna, som finna flere köpare vid hvarje jernvägsstation, tilltagit i en oroväckande grad såväl å större som mindre egendomar.» (Skogsstyrelsens und. berättelse 1872.) »De fortfarande gynnsamma virkeskonjunkturerna och deraf stegrade virkespris i förening med underlättade kommunikationer hafva allt mera uppdrifvit öfverafverkningen, så att många på skog förut rika hemman nu knappast ega tillräcklig tillgång på husbehovsvirke. Vinningslystnad har förmått nästan alla skogsegare att öfver höfvan anlita sina skogar, hvilka derför med snabba steg gå sin undergång till mötes. Ingen eller högst få tänka på att bereda någon återväxt; de ställen inom reviret, der sådana åtgärder vidtagits, inskränka sig till fem. Det finnes ingen dimension på skogseffekter, som ej är säljbar, ty till och med ungrän om $\frac{1}{2}$ tum afsändas på jernvägarne för att begagnas till tunnband». (Skogsstyrelsens underd. berättelse 1873.) »Med undantag af några större bruksegendomar, hvarest ordnad skogshushållning blifvit införd, synes öfverafverkning samt tillgodogörande af smärre dimensioner, som pitprops och dylikt snarare till- än aftaga, hvarjente köp af större eller mindre delar af hemmansskogar till total afverkning under viss tid blifvit högst vanliga och i betänklig grad bidragit till skogarnes undergång. De enskilda skogarna gå allt mer och mer sin undergång till mötes, isynnerhet i trakterna kring jernvägarne. Vid alla inom reviret belägna jernvägsstationer finnas virkesuppköpare, som emottaga virke af huru små dimensioner som helst. På högst få ställen företagas skogskulturer eller andra åtgärder för återväxtens befrämjande». (Skogsstyrelsens underd. berättelse 1874.)

Länets hushållningssällskap anför, att »skogsafverkningen fortgått med oförminskad och fruktansvärd skyndsamhet, oakadt vintrarne varit särdeles otjenliga för skogskörsors verkställande. Priset på virke och ved har på några år mer än fördubblats och i de delar af länet, hvarifrån skogseffekterna kunnat bortföras på jernväg, finnes numera föga större skog å allmogens jord.» (Kronob. läns hushållningssällskaps handl. 1874.) »Skog har afyttrats i större mängd än kanske under något föregående år. Med anledning af gjorda framställningar om åtgärder för beredande af en bättre vård om skogen har länets landsting tillsatt två komitéer, den ena med uppdrag att afgifva förslag till skogsordning för länet, i hufvudsakligt syfte att förekomma en öfverdrifven afverkning af ungskog, och den andra för att utarbeta och till landstinget inkomma med förslag till inrättande af en gemensam skogsskola för Jönköpings och Kronobergs län. De få skogskulturer, som under året egt rum, hafva till stor del misslyckats, i följd af den långvariga torkan.» (Hush.-sällskapets handl. 1875.) »I den sedan flere år ifrigt

pågående skogsafverkningen hafva de å trävarumarknaden ännu rådande ofördelaktiga konjunkturerna åstadkommit en tillfällig inskränkning. Någon mera verksam håg för befrämjande af skogens återväxt har dock icke försports och ett af förvaltningsutskottet genom kungörelser i länets tidningar nyligen gjordt erbjudande att åt jordegare, som deraf voro i behof, anskaffa större eller mindre partin tall- och granfrö, har hittills icke föranledt någon enda requisition. Det af utsedda komiterade uppgjorda förslag till förordning rörande vården af enskildes skogar i Kronobergs län har i nästan oförändradt skick blifvit af det förflutna årets lagtima landsting antaget och är nu med förord af länsstyrelsen öfverlemnadt till Kungl. Maj:ts nådiga pröfning. Deremot har landstinget vägrat bevilja ifrågakäldt anslag för ordnande och underhåll af en skogsskola, afsedd att förläggas i Jönköpings län." (Hushålln.-sällskap. handl. 1876.)

Här anstälde skogstjenstemän yttra: "Beträffande privat-skogarne, hvilkas ytvidd ej ens approximativt låter sig beräknas, äro dessa fortfarande utsatta för en hejdlös sköfning och behandlas på ett sådant sätt att, med undantag af några få större egendomar, skogsbrist, der den ej redan är för handen, inom kort torde komma att uppstå. Då det för den enskilde är förenadt med förlust att vara skogshushållare och nedlägga kostnader, hvilka först kunna blifva fruktbärande för ett kommande slägte, så framgår häraf tydligt, att staten, som öfverlefver skogarna och således kan tillgodogöra sig det arbete, han derpå nedlägger, är den rätte egaren, hvilket äfven erfarenheten från de flesta kulturländer visar, ty de privata skogarne gå en säker undergång till mötes, under det statens skogar deremot förbättras. Önskvärdheten att staten genom lämpliga inköp af skogsmark ökar den skogsareal, den redan innehar, torde synnerligast inom ett revir med den beskaffenhet, som här ifrågavarande, häraf utgöra en naturlig slutledning." (Jägmästaren i Väreuds revir.) "Beträffande för öfrigt enskildas skogar, är omöjligt försöka beskrifva det skogsförstörelseraseri, som bemäktigat sig nästan alla egare af skogsegendomar; och dessa skogar gå med jättsteg sin undergång till mötes. Att någon tänker på återväxtens befordrande kommer nästan aldrig i fråga. Under sista året har dock afverkningen icke varit så stark, som under åren 1872, 73 och 74; men detta härleder sig visst ej från den orsak, att skogsegarne numera vilja spara sina skogar, utan derifrån, att skogsprisen fallit betydligt, och att för närvarande finnes högst ringa efterfrågan å skogseffekter." (Jägmästaren i Sunnerbo revir.)

Slutligen meddelas följande från kronofogdarne, hvilka, om de ock icke få anses såsom fullt sakkunnige män i afseende på skogsskötsel, likväl kunna betraktas såsom uttalande den allmänna åsigten bland den bättre befolkningen, hvar och en inom sin ort: "Af enskildes skogar är ordnad skogshushållning införd blott vid dem, som tillhöra Lessebo och Kosta bolag. För öfrigt, med få undantag, kan man säga, att allmogen söker på allt sätt sköfva skogarne. De lemna icke ens qvar trån af 5 à 6 tum diameter, utan afverka dessa, om de äro växtliga, till läkten. För att i grund åstadkomma misshushållning användes slutligen den mindre växtliga delen af skogen till kolning. Då de boställen, å hvilka trakhuggning verkstälts, undantagas, äfvensom de Kosta intressenter tillhörige skogar, så verkställas ingen skogsådd för återväxt af barrskog och ingenstädes i fögderiet finnas planteringar af löfskog." (Kronofogden i Uppvidinge fögderi.)

"I allmänhet ombesörjes skogsafverkningen af allmogen sjelf och på sådant sätt, att skogsbrist är att inom en ej aflägsen tid emotse." (Kronofogden i Konga fögderi.) "Skogarne vårdas af den enskilde jordegaren så oförsvarligt illa, att någon gräns derför borde sättas. De sköflas utan försyn, och många smärre hemman äro redan skoglösa, till enskild och allmän skada för efterkommande. Ingenting göres för skogens återväxt, utan tvärtom motverkas den derigenom, att de sköflade markerna hårdt betas. Endast på egendomarne Bergqvara och Telestad har under senare åren skogsplantering egt rum. Skogen afverkas hufvudsakligen på det sätt, att vissa parker säljas till uppköpare inom orten, hvilka nedhugga och afföra skogen till närmaste jernvägsstation för vidare afgang till hamn, mest vid Göteborg, Malmö och Karlshamn. Stor del af skogen förvandlas till plank, bräder, takspån och ribbor vid sågarne inom orten före afforslingen." (Kronofogden i Kinnevalds och Norrvidinge fögderi.) "Skogarne äro alltjemt i aftagaende." (Kronofogden i Sunnerbo fögderi.) "Skogshushållning, numera ett tvetydigt ord, finnes icke der skogarne äro i enskildes händer. Smått och stort tillgodogöres och förädlas — såsom det heter — af yxan och sågen. Lokomobiler leta sig väg och finna plats i de mest aflägsna skogar, som förvandlas till takspån och läkten, yxan drager försorg om bjelkarne, sågen om plank och bräder o. s. v. Denna affärgren, som drifves af herrar, bönder, drängar och danskar med och utan infödingsrätt, kan väl lemna rika föräldrar, men fattiga barn; och det är säkert, att våra somrar äro torrare och vintrarne snöfattigare än för 40 år sedan; men något ingrepp i en hemmansegares dispositionsrätt öfver sin egendom, äfven om det allmänna genom densamma lider, får naturligtvis efter nuvarande åsikter icke ske". (Kronofogden i Allbo fögderi.)

Det är icke mycket att tillägga till dessa anföranden, och torde det icke heller finnas behöfligt. Några meddelanden, som föga inverka på bedömandet af detta ärende i sin helhet, må dock ytterligare lemnas.

Största delen af den årligen afverkade skogen föres till Skåne och de närmast liggande sjöstäderna Karlshamn och Kalmar.

Endast några få skogsförädlande fabriker finnas, men deremot ett högst betydande antal sågar, af hvilka en del drifvas med ånga. Enligt en uppgift, lemnad i början af innevarande år, finnas nemligen inom länet 43 större sågverk samt 244 mindre sågar. Deras verksamhet under sist förflutna år visar sig af följande tillverkningsbelopp: 21,442 tolfter plank, 50,409 tolfter bräder, 6,422 tolfter läkten, 830,340 stycken stäfver och bottnar, 18,384,450 stycken takspån samt 12,000,000 bundtar trätråd à 1,000 stycken tråd i bundten.

Det vanliga sättet att tillgodogöra sig den afverkade skogsmarken sker genom svedjande och betning. Såsom en liten ljusning i den mörka taflan kan anses det, enligt inkomna rapporter, allmänt aftagaende bruket af svedjande, hvilket dock redan förvandlat många trakter från odlingsbara till sterila. Skogen, som äfven efter total afverkning och fortsatt svedjning visar benägenhet till återväxt, förhindras häruti nästan allmänt genom tidig och hård betning, hvilken stundom liknöjdheten, stundom nöden godkänner såsom det sista och enda återstående sättet att erhålla någon inkomst af den utmattade jorden.

Hvad här ofvan yttrats om skogens beskaffenhet och skötsel gäller väl egentligen barrskogarne, hvilka både till utsträckning och

värde äro de förnämligaste; men det har äfven sin tillämpning på de förr rätt betydande *skogar af ek och bok*, hvilka numera nästan endast förekomma såsom tynande kvarlevor af en förr kraftig tillvaro.

Torfmosar finnas nästan öfverallt inom länet, men begagnas ännu ringa. Visserligen har bränntorf tillverkats på senare åren både för hand och fabriksmessigt, men något allmännare begagnande deraf förekommer ej.

Skogseldar af någon betydelse ha under de 5 sista åren endast uppkommit inom Uppvidinge härad, der tvenne sådana ödelagt omkring 160 tunnland. Antändningar af skog genom jernvägslokomotiv äro mycket vanliga, synnerligast vid Karlskrona—Vexjöbanan. Exempelvis må anföras, att utmed denna bana skogen på en dag antändes på 18 ställen. Några svårare följder af dessa antändningar hafva hittills uteblifvit genom skogstjenstemännens vaksamhet och deras aktningssärd, ehuru dem egentligen icke åliggande ansträngningar.

Genom härvarande skogstjenstemän hafva under perioden åtskilliga *skogsodlingar* verkstälts, tillsammans omfattande nära 5,000 kvadratref. Häraf belöper sig omkring hälften på enskildes egendomar.

Prisen å de i handeln förekommande skogseffekter äro icke blott årligen mycket vexlande, utan äfven inom olika delar af länet samtidigt högst olika, hvadan ett medelpris af deras nu gällande värden snarare skulle missleda än stödja ett försök till allmänt bedömande af trävaruvärdena inom länet.

Länets instängda läge har vållat, att skogen sedan gammalt och ända till våra dagar ej egt något värde, utan fastmer varit ett hinder för invånarne, som saknade beten åt sina kreatur och åkrar för sädesodling; också har skogen måst vika tillbaka för yxa och eld och företrädesvis i de delar, som fordom måhända varit mest befolkade och uppodlade, nemligen i Sunnerbo härad med sina jemförelsevis bördiga jordmåner, der nu, i stället för de bokskogar, som en gång betäckte dess kullar och åsar, endast varnas ljunghedar med dverglika tallar eller ödsliga ryar nästan utan all vegetation.

Då länets befolkning hufvudsakligen utgöres af sjelfegande allmoge och den ofvan framhållna skogssköfflingslustan alltså förnämligast är att finna bland bönderna, så torde det ej vara ur vägen att, då de i allmänhet gjort sig kända för sparsamhet och omtanke, söka en förklaring i afseende på deras beteende med skogsskötseln annorstädes, än i den nästan oantagliga motsägelsen mellan en allmänt gängse misshushållning med skogen och en lika allmänt gängse hushållning i afseende på öfriga näringskällor. Man skall måhända säkrast finna en sådan förklaring i en af dem *ärfd fiendtlighet mot skogen*, såsom efter deras mening utgörande det förnämsta hindret för åkerbruket, och i en äfvenså från fäderne lemnad tro på detta senares säkrare och under *alla* förhållanden rikligare afkastning. En sådan åsigt är ingalunda egendomlig för småländingen; den delas ganska allmänt äfven af hans grannar inom de andra landskapen i Göta rike, men af dessa mera berättigadt. Såsom ett stöd för denna förmodan må anföras några rader ur Cavallii "Värend och Virdarne". Han säger der i kap. 1, § 2: "Vid en allmän öfersigt af skogsvegetationens forna rikedom i Värend, som flerfaldigt prisas i den år 1205 författade legenden om S:t Sigfrid, blir lätt att fatta, huru konung Gustafs hårda mandater emot fällande af ek, bok och bärande träd kunde blifva en af

de verksammaste orsakerna till den blodiga dackefejden. I ett land, hvarest nära nog all för åkerbruk tjenlig mark i omätliga sträckningar upptogs af ek- och bokhult, såg sig bonden genom dessa författningar våldförd i sin eganderätt och obilligt inskränkt i det fria bruket af sin jord. Visserligen hade han någon ersättning genom den stora mängd svin, han vissa år kunde göda på ollonskogen, men denna afkastning föll ojemnt och var ovisare än skörden på åkern eller svedjelandet. Löfskogen, äfven den äldste, blef sålunda för gården en börda och betraktades af jordegaren med ett slags fiendtlighet. Vi finna spår af denna stämning hos folket i den skonsamhet, häradsrätterna fordom gerna visade i fråga om förseelser emot skogslagarne. Vid de mångfaldiga åtal, som skogafogden anställde vid Värends-tingen under konung Carl IX:s och Gustaf II Adolfs regering, var det blott sällan förbrytaren blef straffad. Nämnden synes i allmänhet varit föga benägen att iakttaga lagens skillnad emellan "bärandes trä" eller "ek axuldiga", och "dödveda trä", som saklost kunde fällas. Denna fiendtlighet, understödd af vår senare slappa skogslagstiftning, har fortlefvat ända in i vår tid. Ännu på 1830-talet såg förf. "lågorna" eller "trås-vältorna" af en präktig ekpark vid sjön Tjurken, lemnade att ruttna på marken. Efter flere århundradens utrotningskrig återstår således nu mera blott svaga spår af skogsverldens forna herrlighet, och magra ferebuskar tvina nu på många af de åsar, hvilka ännu i mannaminne kransades af de praktfullaste ek- och bokhult. Både lagstiftning och folk synas lika hafva förgätit, att skogarne äro ett vilkor för vårt lands beboelighet. Om således å ena sidan skogslagarne icke böra onödigt och våldsamt ingripa i den enskildes rätt att bruka sin jord, så är det å andra sidan blott en rå och falsk uppfattning af eganderättsbegreppet, som ej vill inse, att denna rätt ej får sträckas utöfver hvad som kan förenas med landets och samhällets eget bestånd. "Ty", skrifer gamle konung Göstaf i sitt mandat af den 28 Februari 1558, "I mån sjelfve kunna besinna, att en hop skön, bärande skog, der riket och den menige man kunde hafva mycket gagn utaf, är snart förspilld och ödelagd, för en ringa nytta skull; men ganska sent uppvext och kommen till makt igen".

D) *Rofdjur*. Af rofdjur, som inom länet förekomma, äro *räfven och hönshöken* de ojemförligen skadligaste. För att hejda de förres förökande har länets landsting under flere år lemnat anslag att utgå såsom skottpenningar för dödad räf. I början utgick detta anslag med 500 kronor årligen, höjdes sedan till 750 och 1,000 kronor och har af sist sammanträdande landsting beviljats att utgå med 1,500 kronor. Äfven enskilda jagtvärdsföreningar hafva bildats för att motverka den betydliga skada, som dessa djur, såväl höken som räfven, åstadkomma bland de mindre husdjuren och på vildbanan. Men trots dessa bemödanden har dessa rofdjurs och isynnerhet räfvärns antal på ett ganska hotande sätt tilltagit och ej mindre i uppgifterna från de särskilda häradena än i hushållningssällskapets årsberättelser tillskrifves skulden till denna skada det beslut, genom hvilket skottpenningar af allmänna medel upphörde att utgå. Att denna åsigt delas äfven af högsta myndigheten för jagtväsendet, synes af skogsstyrelsens underd. berättelser för de senare åren och af dessa berättelser framgår äfven, att räfväns och hönshökens hastiga förökande ingalunda utgör ett egendomligt förhållande inom detta län, utan är rådande öfver hela riket.

I de infortrade uppgifterna till Tab. N:is 5 och 6 förekomma till den förra: "dödade rofdjur", endast dylika uppgifter om räf och hök, och till den senare: "af rofdjur dödade husdjur", om får, getter och höns. Då antalet af dödade getter är högst obetydligt och endast i några uppgifter angifvits antalet dödade höns, men deremot den högst betydliga mängd af får, dödade af räf, liksom ock det ansenliga antalet af dödade räfvar gifva anledning till reflexioner, som torde förtjena uppmärksamhet, så har jag å de nämnda tabellerna endast upptagit hvad som rörer räf och får. Då från åtskilliga kommunalstyrelser infortrade uppgifter icke kunnat erhållas på grund af bristande anteckningar, har man visserligen fullt skäl till det antagandet, att de i nedanstående tabell uppgifna antalen måste vara mindre tillförlitliga, men äfven till det, att de ingalunda kunna anses för höga.

Oaktadt landstingets anslag till belöningar för dödade räf betydligen höjts och till följd deraf antalet af dödade räfvar årligen stigit, har likväl mängden af får, som antagligen af räf blifvit dödade, ingalunda minskats; hvaraf den slutsatsen med skäl torde kunna dragas, att landstingens och enskildes bemödanden att motverka räfvens växande spridning icke stå i önskad förhållande till hans förmåga af förökning, utan att statens mellankomst ånyo är erforderlig för att sätta en gräns för detta onda.

Den i sista kolumnen af tabellen upptagna, af kommunalmyndigheterna gjorda beräkningen af skadan i penningvärde är långt ifrån för högt uppskattad, enär värdet å ett får enligt densamma öfverhufvud är anslaget till 4,50 kronor. Om emellertid till hela summan af detta skadebelopp för de 5 åren läggas, såsom motsvarande den allmänt erkända och stora skada å matnyttigt vildt, som räfven förorsakar, 25 procent af nämnda totalsumma, så blifver penningvärdet af den förlust, räfven årligen tillskyndat länet under perioden, i medeltal 13,800 kronor. Efter en beräkning, gjord med afseende dels å gällande pris på får, dels ock derå, att från ganska många kommuner helt och hållet saknas uppgifter, torde detta i medeltal utan öfverdrift kunna höjas till 20,000 kronor årligen. Hvad beloppet af utbetalda belöningar under denna tid beträffar, uppgår detsamma till 4,409 kronor, en summa, som, genom uppgifternas stora ofullständighet, ej kan anses tillförlitlig.

	Antalet af		Skadan, beräknad i penningvärde. Kronor.
	dödade räfvar.	får, dödade af räf.	
År 1871	547	2,370	10,300
" 1872	499	2,340	9,935
" 1873	550	2,569	11,102
" 1874	648	2,699	11,743
" 1875	672	2,753	12,151
Summa	2,916	12,731	55,231

Tab. N:o 7 a. j E) **Bergshandtering och metallförädling.** Tabellen N:o 7 a, uppgjord af bergmästaren i södra bergmästaredistriktet, lemnar en öfversigt öfver denna gren af näringarna. Den enda i länet varande *grufva*, nemligen Gustafsbergs grufva i Moeda socken, har under år 1875 endast försvarsvis blifvit bearbetad. *Sjö- och myrmalmer* hafva för 7 masugnar blifvit upptagna till 182,328

centner och således icke obetydligt mera än förut. Likväl kan icke sägas, att bruksrörelsen i allmänhet bedrifvits med synnerlig vinst, till följd af de låga prisen på tillverkningarna i förening med höga arbetslöner. Vid blåsningarna har jemte berg-, sjö- och myrmalmer, äfven användts i betydlig quantitet *norbergsmalm*; att detta, oaktadt den dryga transportkostnaden, funnits ändamålsenligt, inses lätt, då i allmänhet myrmalmen gifver 20, sjömalmen 21 å 28, bergmalmen 30, men norbergsmalmen 52 procent jern.

Prisen å tillverkningarna hafva under perioden varit vexlande. Vanligaste priset har varit 3 å 3,50 för centner tackjern, 5 å 7 för centner gröfre gjutgods ur masugn, 8 å 10 för centner gjutgods ur kupolugn, 9 å 12,50 för centner stångjern, 15,50 å 19 för centner spik och 14 å 16 kronor för centner manufakturvaror.

De vanliga *afsättningsorterna för jernbrukens tillverkningar* äro närmaste sjöstäder, från hvilka större delen af stångjernet transporterats till utlandet.

F) **Fabriks-, manufaktur- och handtverksrörelse.** De mest Tab. N:o 7 b. betydande fabriksinrättningarna inom länet äro *glas- och pappersbruken*. De förra, bland hvilka Kosta och Hofmantorp äro de förnämsta, hafva under år 1875 tillverkat glasvaror för ett värde 644,617 kronor. De senare, af hvilka Lessebo är störst, uppvisa för samma tid ett tillverkningsvärde för olika slag af pappersvaror, uppgående till 430,127 kronor. Betydande är också Delaryds trämassfabrik med ett tillverkningsvärde af 264,348 kronor. I Vexjö finnes en tändsticksfabrik, som under förlidna året tillverkade elddon för 228,789 kronor.

Handtverkskickligheten är i allmänhet ringa, liksom ock de enskilde handverkarnes rörelse. Med undantag af några få i länets enda stad samt här och der å landsbygden, utgöres den största delen handverkare af personer, som utan grundlig underbyggnad i sitt yrke för egen utkomst och den närmast kringliggande traktens nödtorftiga behof sysselsätta sig med någon handtering. Till detta allmänna omdömes riktighet kan äfven skäligen slutas af den ytterst ringa bevillning för rörelse, som det ingalunda obetydliga antalet handverkare erlägger. Det utgör nemligen, enligt bifogade Tab. N:o 7 b, 147: 50 för 724 handverkare å landet samt 727: 50 för 94 dylika i staden, eller i medeltal något mer än 1 krona på hvarje.

Bränvinstillverkning.

	Antal brännarin.	Tillverkning i kannor.	Tillverkningsgift i kronor.
År 1866	18	364,124,00	219,469,41
" 1867	18	363,685,00	235,873,60
" 1868	18	200,196,00	140,368,20
" 1869	14	135,969,00	98,212,80
" 1870	13	268,251,05	187,776,05
Summa	—	1,332,225,05	881,700,06
År 1871	12	271,781,03	209,356,64
" 1872	13	317,231,05	253,785,20
" 1873	13	328,976,09	263,181,52
" 1874	14	364,821,05	291,857,20
" 1875	13	432,830,04	346,264,92
Summa	—	1,715,639,26	1,364,444,88

En aldeles egen art af fabriker utgöra *bränvinsbrännerien*, som genom den stora och bedröfliga vigt de ega för såväl hela landets, som de särskilda landskapens och kommunernas välstånd, torde förtjena en särskild tabell. Då uppgifter, enligt formuläret för tabellen N:o 7 b angående bruk, fabriker och manufaktur-inrättningar, lemnas för brännerien endast under år 1875, torde här en sammanställning af deras antal, tillverkningsbelopp och tillverkningsafgifter under en längre följd af år lemna en önskvärd öfversigt rörande denna näringsgrens utveckling (se tabellen å föregående sida).

G) **Binärings.** Främst bland dessa borde *hus- eller hemslöjden* kunna räknas; men befolkningen synes för densamma ega ringa fallenhet. Den inskränker sig hufvudsakligen till *spånad* och *väfning* samt *förfärdigande af de enklaste husgerådsaker* och *arbetsredskap* af trä, allt till husbehof. Från några orter säljes af väftillverkningen en del linne- och bomullsväfnader, men icke till någon betydighet, och i allmänhet räcker icke hemväfnaden att fylla de egna behofven, hvilket i ej ringa mån förklaras deraf, att fabriksstillverkningarna afyttras till lägre pris än det, hvartill väfnaderna för hand kunna tillverkas. Linodlingen har i sammanhang härmed mycket förminskats, hvartill dock mest torde hafva bidragit bomullsgarnets prisfall. Husslöjdens stora nytta medgifves villigt af befolkningen, som på flere orter under senaste åren visat en liflig håg att underlätta länets hushållningssällskaps bemödanden för densammas främjande. I vissa delar af länet idkas sedan gammalt någon viss slöjd, ofta ganska lönande. Så tillverkas i Markaryds socken *väfskedar*. Härmed sysselsätta sig både unga och gamla under vintermånaderna, hvarefter de under sommaren vandra ut åt alla orter, icke blott inom riket, utan äfven till Norge, Danmark, Tyskland, Ryssland och Finland och der afsätta dem till betydliga summor. I Uppvidinge härad är tillverkningen af *liar* och *laggkärll* ganska utbredd, hvarjemte der äfven i hemmen förfärdigas en myckenhet af simplare husgeråd och möbler, hvilka finna en lätt afsättning i de kringliggande städerna. Så länge emellertid det förhållande fortfar, att årligen ett stort antal af de mest arbetsföre invånarne vistas borta från hemmen på allmänna arbeten och de i orten kvarstannande största delen af året äro fullt sysselsatte med arbeten, hörande till jordbruket och boskapskötseln samt skogshushållningen, torde någon allmän och kraftigare förbättring af husslöjden ej vara att förvänta.

Jagten, såsom binäring, synes till följd af det nyttiga villebrådets minskning, blifva af allt mindre betydighet. Orsaken härtill är nog icke ensamt den vanligen angifna, nemligen de mindre rofdjurens hastiga tillväxande, allt sedan staten upphörde att utbetala belöningar för deras dödande. Äfven skogarnes utrotande, vildmarkernas odlade, landets tätare bebyggande och den nu mer än förr spridda skjutskickligheten kunna med fullt skäl jemte en mängd ogynnsamma förhållanden af mer tillfällig natur härtill anses vara hvart i sin mån vållande. Det har emellertid visat sig, att der jagten med klokhet och tillbörlig omtanke vårdats, der har den äfven, trots dessa missgynnande omständigheter, varit god. Den värsta fienden för densamma torde väl alltså vara ligkiltigheten och den tanklösa förstöringslusta, som är rådande hos mängden såväl i afseende på denna binäring som fisket.

Det egentliga och vanliga villebrådet utgöres af *hare*, *tjäder* och *orre*. And, morkulla och raphhöns skjutas endast i mindre myckenhet; ännu sparsammare är tillgången på *hjerpe*, hvilken här och der i de skogiga trakterna af Uppvidinge härad synes trifvas väl och vara större och fetare om än icke så välsmakande som den norrländska. *Rådjuren*, som för några år tillbaka till ett högst ringa antal förekommo på Araby egor, hafva under fridlysningstiden ökat sig.

Såsom ett särskildt skäl till harjagten försämring anföres af många jägare stadgandet, att hare icke får jagas från Mars till Augusti månad, enär förut, då harjagt var tillåten hela året, jägarne också vida mer ströfvade omkring i skogarne, der de genom sina skott oroade räfvarne, och deras hundar under driften ofta påträffade och ihjelbeto räfvingar; ty att harens värste fiende är räfven, är en allmän åsigt bland sakkunnige. Tjäder- och orrjagten lider ett svårt afbräck genom den nu visserligen aftagande, men dock ännu kvarstående ovanan att utsätta snaror samt genom det tilltagande okynnet att under förbjuden tid skjuta för lock. Under 1874 års vinter fröso eller svulto ihjel stora skaror af raphhöns, hvilket antagligen förorsakat dessa djurs anmärkningsvärda minskning under de följande åren. Ånder och morkullor visa sig icke heller i den myckenhet, som fordom.

Den 9 Juli 1870 bildade sig för länet *södra Smålands jagtförening*, hvars hufvudsakliga syftemål är att befrämja jagtens ändamålsenliga utöfning och tillse det gällande jagtlagar efterleivas samt sprida sådana upplysningar, som kunna leda till jagtens fördel. Denna förening har i mån af sina tillgångar verkat med framgång och skall helt visst göra det än mer, då det för allmänheten hunnit blifva uppenbart, att en väl värdad jagt gifver en ganska lönande afkastning. På flere ställen äro jagtmarker utarrenderade till enskilda personer inom länet, och inom Sunnerbo härad äfven åt danskar och tyskar.

Af ännu större betydighet såsom binäring är *fisket*. I af-sigt att åstadkomma en af behofvet högeligen påkallad förändring i det sätt, hvarpå denna näringsgren för närvarande utöfvas, ingick länets hushållningssällskap år 1872 till fiskeriintendenten Widegren med begäran, att han måtte under 2 å 3 veckor besöka länet, dels för att taga närmare kändedom om fiskarterna i länets vattendrag samt der brukliga fångstmetoder, och dels att derefter gifva förslag till åtgärder, hvarigenom fisket för framtiden kunde förbättras. Då intendenten Widegren af andra förrättningar var hindrad att företaga en sådan resa, ankom i hans ställe fiskeriasistenten Wahlberg, som under en 14 dagars resa i olika delar af länet gjorde sig noga underrättad om fiskets nuvarande ståndpunkt och de förhållanden, som derpå inverka. Genom hans undersökningar har ådagalagts, att i alla de större sjöarne och troligen äfven i största delen af de mindre finnes en ymnig tillgång på de lägre djurarter, som tjena såväl fiskynglet som de fullvuxna fiskarne till föda. Den fordom rika och ännu icke aldeles utsinade tillgången på många och välsmakande fiskarter erbjuder alltså ett tacksamt fält för allmän omtanke och hushållning; men det är just dessa egenskapers saknad, som mest skadat äfven denna binäring.

De viktigaste föremålen för fiskfångsten äro: *aborre*, *mört*, *braxen*, *gädda*, *sik*, *siklöja*, *lake* och *ål*; tillfälligtvis fångas *gers*, *ruda*, *sutare*, *stäm*, *sarf*, *mal* och *luxöring*; *löja* och *elling* tagas endast såsom agn för annan fisk. *Aborren* uppnår i de större sjöarne en vigt af 5 skålpund, men fångas vanligen innan han

nått $\frac{1}{2}$. Af mört är tillgången god och hvad af fångsten ej åtgår färskt, saltas för framtida behof. *Braxen*, en af de värderikaste fiskarter för denna trakt, uppnår i olika sjöar olika storlek, så att han i Möckeln fångas af 13 skålpunds vigt och deremot i Salen sällan öfver 5 skålpund, tages i allmänhet långt innan han blifvit fullvuxen och största mängden af knappa 2 skålpunds vigt. Då känt är, att braxen efter förrättad lek ströfvar vida omkring, hvarunder de fleste strandegare kunde komma i tillfälle att fånga honom, om icke, såsom nu sker, hela massor af braxen på en enda natt uppfångades på lekställena och på samma gång en hop rom och yngel förstördes, hvarigenom tillgången på braxen småningom skall minskas och redan nu icke på långt när är så stor, som den varit eller kunde och borde vara, så är det klart, att de strandegare, som hafva fördelen att ega sådana vikar, der braxen ingår för att leka, genom sitt förderfliga och blott på vinning för stunden beräknade förfarande, icke allenast skada sina egna fiskvatten, utan begå derjemte en stor orättvisa mot öfriga, vid samma sjö bosatta strandegare. *Gäddan* finnes af vexlande storlek i alla sjöar, fångas flitigt och har en lätt afsättning. *Siken*, hvaraf i somliga sjöar 10 à 12 behövas för 1 skålpund och i andra, t. ex. Åsnen, endast 1 à 2 stycken, förekommer temligen ymnigt i de flesta vattendragen. I likhet med braxenfisket hotas sikfisket med fullkomlig ödeläggelse och hade väl redan varit om intet, såvida icke stormigt väder då och då lagt hinder i vägen för förstörelseverket. Ofta användas så täta notar, att icke en gång sikyngel om 4 à 5 tums längd går fritt, hvarför ock sådant yngel i åtskilliga sjöar, exempelvis i södra Åsnen, under sommaren uppfångas skäppevis och användes dels till agn, dels till svinföda. *Siklöjan*, som bär många olika namn, såsom småsik, stimsik, kulsik m. fl., har ungefär samma storlek öfverallt; den, likasom mörtens, förtäres dels färsk, dels saltas den för vinterbehof. *Lake* fångas af ända till 7 skålpunds vigt, men är i allmänhet föga eftersökt och följaktligen mindre lätt att afsätta. *Ål* finnes i alla vattendragen, fångas föga i sjöarne, men destomera i åarne, der man gör en stängsel med "lanor" mellan stränderna, hvori han tages. Betydande dylika lanfiskan finnas nedom sjön Åsnen vid Hackeqvarn, der på olika ställen finnas anbragta lanor till ett antal af öfver hundra, i medeltal lemnande 20 lispund ål hvardera; likaså är vid Bolmen ett ganska indrägtigt ålfiske, der man räknar 15 lispund om året för hvarje lana. Den ål, som sålunda fångas, är i allmänhet stor, sällan under 2 skålpund i vigt.

De fiskredskap, man mest använder, äro: notar från 12 till 20 famnar långa på hvar arm, $1\frac{1}{2}$ till 4 famnar djupa, samt vanligen så täta i kilen och baknoten, att icke en gång det späda ynglet sparas; *nät*, vanligen 15 à 20 famnar långa, 1 à 2 alnar djupa samt af olika täthet, allt efter den fiskart, som dermed afses till fångst; *myrddar* dels af garn, dels af spunnen linbast, med hvilka en myckenhet fiskyngel, mest af aborre och mört upptages samt *ryssjor* och *spjelkatsor*. För öfrigt användas äfven *silhåf*, *långref*, *gädddrag*, *mete* och *ljuster*.

För att sätta en gräns för de i många fall skadliga fiske-sätt, som hittills bedrifvits och för att verka för anskaffandet af en lämpligare fiskredskap har Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, med godkännande af fiskeriintendenten Widgrens i ämnet afgifna förslag, den 6 December 1875 utfärdat en *stadga för fiskets bedrifvande* i de sjöar och vattendrag inom länet, för

hvilka likartade föreskrifter icke förut varit fastställda. Om det med sådana åtgärder afsedda ändamålet kan vinnas, fordras emellertid att här, såsom äfven annorstädes skett, tillsätta *aflönade tillsyningsmän* öfver de gifna stadgarnas efterlefnad.

Biskötseln, som fordom bedrefs med fördel, men redan länge fört ett tynande lif, har under de sista åren på ett par ställen inom länet med synnerligt nit och framgång åter upptagits, och man kan nu hysa en grundad förhoppning att densamma, ordnad efter Dziersonska eller annan god metod och understödd af hushållningssällskapet, skall vinna den allmännare uppmärksamhet och omvårdnad, som den förtjenar.

H) På länet *hushållningssällskaps* föranstaltande hafva under åren 1871—1875 hållits 10 *landtbruksmöten*, nemligen 2 i Ljungby, 2 i Ingelstad, 1 i Vexjö, 1 i Vislanda, 1 i Åby, 1 i Alfvesta, 1 i Lenhofda och 1 i Fledingstorp uti Vissefjerda socken. Vid de med dessa möten förenade utställningar hafva prisbelöningar för hästar, nötboskap, får, svin, jordbruks- och ladugårdsprodukter, landtbruksredskap och hvarjehanda slöjdalster utdelats med tillsammans 3,700 kronor.

Till *premier vid sådana uppvisningar af hästar*, som jemlikt Kungl. reglementet för prisbelöande af hästar den 20 februari 1874 numera årligen ega rum, hafva länet hushållningssällskapet och landsting hvardera från och med år 1875 beviljat ett årligt anslag tillsvidare af 150 kronor.

Såsom *belöningar till lärningar vid länet landtsbruksskola* för flit och godt uppförande, äfvensom till andra personer för träplantering, långvarig och trogen tjenst o. s. v. har hushållningssällskapet utgifvit 474 kronor 78 öre.

Till bildande af en fond, hvaraf *premier för uppdragande af skog* komma att utdelas, äro af sällskapets medel 600 kronor afsatta under åren 1873—1875.

Skogsplanteringslån hafva af sällskapets medel utlemnats till personer, som förbundit sig att genom frösädd eller plantering uppdraga skog å i visst förhållande till lånesumman stående jordrymd, hvilken det ålegat låntagaren att infreda. Dessa skogskulturer hafva besigtigats af dertill utsedde personer och i allmänhet funnits väl värdade. Af sällskapet offentliggjorda erbjudanden att på begäran åt jordegare anskaffa dels skogsfrö, dels kostnadsfritt biträde af skogsingenjörer hafva deremot ej föranledt någon enda requisition.

Hushållningssällskapets kapitalmedel hafva för öfrigt användts dels till *odlingslån* på för låntagaren förmånliga ränte- och betalningsvilkor, dels såsom förskott för inköp af konstgjorda gödningsämnen, för hvilkas analysering sällskapet utbetalt 134 kronor 45 öre.

Till statens landtbruksingenjörer har årligen utbetalts dagtraktamente för *agronomiska förrättningar* hos innehafvare af smärre jordbruk. Dessutom har sällskapet bestått undervisning i mjölkhushållning och flere af jordbrukets binärningar. Sammanlagda utgifter till traktamenten och reseersättningar uppgå till 2,099 kronor 50 öre.

Sällskapets bestyr med *jordbruksstatistiken* har medfört en utgift af 3,495 kronor 74 öre.

Den för elever vid härvarande folkskolelärare-seminarium och andra af hushållningssällskapet inrättade trögårdsskola vid Kristineberg har numera indragits, sedan staten öfvertagit elevernas undervisning i trögårdsskötsel. För berörda undervisning har hushållningssällskapet under femårsperioden emellertid ut-

betalt 1,562 kronor 95 öre, hvartill dock en del bidrag från andra håll bekommit. Unga fruktträn hafva från sällskapets trägårdsskola utdelats till folkskolor inom länet.

För undersökningar rörande fisket i länets insjöar har fiskeriasistenten A. Wahlberg verkställt en resa inom de flesta delar af länet på requisition och bekostnad af hushållningssällskapet, som tillika afgifvit infortrade yttranden öfver uppgjorda förslag till särskilda stadgar för fiskets bedrivande inom Kronobergs län, äfvensom till lag rörande vattenrätten m. m.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott, som utgör öfverstyrelse för Kronobergs läns sparbank, har derjemte dels direkt och dels genom särskilda inspektörer utöfvat tillsyn öfver den inom länet förlagda lägre landbruksskola samt öfver statens mejeriskola å Bergqvara.

För *husslöjdens utveckling* har hushållningssällskapet sökt verka ej blott genom utdelningar af prisbelöningar för de bästa vid landbruksmöten och andra dylika sammankomster förevisade slöjdsalster, utan ock på annat sätt och företrädesvis genom beredande af undervisning i åtskilliga slag af slöjd, passande att i hemmen utövas. Sedan dylik undervisning tillförene meddelats

i qvinliga handarbeten, såsom halmfätning, väfnad o. d. har under de sist förflutna åren den hos det yngre manliga släktet rådande bristen på slöjdskicklighet ansetts påkalla hushållningssällskapets synnerliga uppmärksamhet. För att väcka och upplifva hågen för en förbättrad husslöjd anmodades år 1873 ornamentsbildhuggaren C. Ahlborn att under en på sällskapets bekostnad företagen resa i länet hålla föredrag om husslöjdens nytta och medlen för dess upphjelpande. Sådana föreläsningar höllos på 7 ställen af Ahlborn, som dervid förevisade en mängd prof på olika slags husslöjdsalster samt modeller och verktyg för deras förfärdigande. På förslag af Ahlborn inköptes derefter hvarjehanda sådana verktyg och modeller till ett värde af 500 kronor samt utlånades till slöjddikare, som yttrat önskan att desamma begagna.

Åt personer, som å andra orter genomgått *lärokurs i hofbeslag eller biskötsel*, hafva stipendier beviljats mot skyldighet att efter återkomsten i hembygden meddela undervisning i samma ämnen.

Bland sällskapets öfriga åtgöranden må slutligen nämnas spridning inom länet af *populära skrifter* i landtbruket och dess binärningar.

4. Kommunikations-anstalter och varubyten.

A) *Landtkommunikationer*. De vigtigaste bland dessa äro onekligen *jernvägarne*. Af sådana eger länet: 1. *statens södra stambana*, som genomskär länet nästan i mitten af detsamma, med en sträckning af 9 mil, hvaraf 1 mil går genom Norrvidinge härad och de öfriga genom Allbo; stationerna vid denna bansträckning äro: Lamhult, Moheda, Alfvesta, Vislanda, Liatorp och Lemhult, vid hvilka nästan alla hafva bildat sig rätt betydliga och folkrika handelsplatser; 2. *Vexjö—Karlskronabanan*, bredspårig, 10½ mil lång, löpande till mer än hälften af denna väglängd inom länet och Konga härad; den öppnades för allmän trafik sommaren 1874 och har för sin fullbordad erhållit utom låneunderstöd ett statsanslag af 1,100,000 kronor. Banans trafikförmåga är betydligt inskränkt derigenom, att många kurvor med minsta tillåtna radie och lutningar med starkaste lutningsanlag blifvit till följd af lokala förhållanden använda. Arbetet är emellertid enligt Styrelsens för allmänna väg- och vattenbyggnader yttrande "utfördt efter nädigst gillad plan och på ett i det hela anmärkningsfritt sätt". De stationer, som på denna bana inom länet finnas, äro: Åryd, Hofmantorp, Lessebo, Skruf och Vissefjerda; 3. *Vislanda—Karlskronabanan* med en längd af 7½ mil, hvaraf ungefär ⅔ inom länet, och med en spårvidd af 3 fot; den öppnades för allmänt begagnande 1874 och går från Vislanda station utmed sjön Åsnen genom Allbo härad och derefter i grannskapet af Mörrumså genom Kinnevalds till länsgränsen. Stationerna vid densamma äro: Grimslöf, Torne, Ulfö, Ålshult och Ryd; 4. *Vexjö—Alfvestabanan*, 1,7 mil lång, som går genom Kinnevalds och Allbo härad och har tvenne mellanstationer, Reppe och Gemla. Denna bana är den enda, hvars båda ändpunkter ligga inom länet. Trafiken å denna bana har årligen varit i stigande. Af nedanstående tabell visar sig detta besannadt, såväl vid en jämförelse mellan de särskilda åren under innevarande period, som än mer vid en sammanställning af denna tabell med den i förra femårsberättelsen afgifna.

Trafiken å Vexjö—Alfvesta jernväg.

År.	Antal passagerare.	Inkomst af passagerare. Kronor.	Inkomst af bagage, lik, åkdon, hästar o. d. Kronor.	Gods.	Inkomst af gods.	Extra inkomst.	Summa inkomst.
				Centner.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1871.....	39,549	28,753	4,353	401,940	38,114	571	71,791
1872.....	45,383	33,902	4,744	525,063	46,913	643	86,202
1873.....	56,004	41,237	5,271	752,363	63,527	757	110,792
1874.....	88,675	56,983	6,593	833,652	71,895	671	136,142
1875.....	91,118	60,601	7,662	890,394	79,503	617	148,383
Summa	320,729	221,470	28,623	3,403,412	299,952	3,259	553,310

Det är alltså *mellersta delen af länet*, som kommit i åtnjutande af de fördelar, jernvägar medföra. Vestra och östra delarne äro ännu i saknad af dem, men för den förra delen eller Sunnerbo härad hoppas man, att den länge påtänkta Vislanda—Bolmenbanan, för hvilken understöd af allmänna medel blifvit beviljadt, snart skall afhjelpa bristen; och för den senare, eller Uppvidinge härad, har den nyanlagda Nybro—Säfsjöströmsbanan i någon mån tillfredsställt det sedan lång tid kända behovet af en ändamålsenlig kommunikationsled.

De *allmänna landsvägarne* inom länet, med en sträckning af sammanlagt 54 mil, äro i allmänhet goda och fasta. Till följd af brist på passande grus äro de dock inom vissa trakter, i synnerhet af Sunnerbo härad, i ett mindre tillfredsställande skick. Genom större arbeten under och efter nödåret 1868 hafva en mängd backar och andra färdhinder undanröjts.

Det sist sagda gäller äfven, om ock i mindre grad, *häradsvägarne*, utgörande en sträcka af 176 mil. *Sockenvägarne* samt *byvägarne* äro af en mycket skiftande beskaffenhet, dock merendels och till följd af markens naturliga hårdhet i godt skick. De förra utgöra tillsammans 154 mil.

Vid länets 72 gästgifverin har under perioden skjutsen verkstälts af omkring 50,500 hästar. Skjutsentreprenad finnes vid 43 gästgifvaregårdar. Oaktadt de under de sista 5 åren tillkomna jernvägarne erbjuda resande större bekvämlighet och skyndsammare fortkomst, än som genom gästgifveriskjuts kan åstadkommas, och oaktadt den förhöjda skjutslegan föranlåtitt många att för sina resor begagna egna eller efter särskildt be- tning andras hästar, så har, i motsats mot hvad under förra femårsperioden var fallet, antalet af utgångne hästar till gäst- gifveriskjuts ökats; och torde detta hafva sin grund såväl i allmänhet i en lifvigare trafik nu än förr, som ock i synnerhet i de tillfälliga skjutsinrättningar, som blifvit vid ett par af södra stambanans stationer inrättade för att fortskaffa resande till närmast kring dem liggande gästgifvaregårdar.

Ny vägdelning är i fråga satt inom Sunnerbo och snart färdig inom Konga härad. Den förestår äfven inom Uppvidinge, så snart den senare af de förstnämnda blifvit afslutad.

Bland vägförbättringar och nya väganläggningar må nämnas de, som utförts 1. å Vexjö—Ingelstadvägen af 11,000 fots längd för en beräknad kostnad af 25,000 kronor, hvaraf 12,500 ut- gående af allmänna medel, och som blifvit i år fullbordade, 2. å Vislanda—Husebyvägen af 27,980 fots längd, för en beräknad kostnad af 34,800 kronor, hvaraf hälften statsbidrag, och hvilka redan äro färdiga; 3. Vislanda—Ljungby—Bolmenvägen, 4 mil lång, anlagd med statsunderstöd, och redan afsynad. Vägför- bättringar hafva äfven vidtagits 4. mellan Elmhults station och Traheryd's gästgifvaregård och 5. från Vexjö öfver Åreda till Tjureda med understöd af allmänna medel.

Hvad postkommunikationerna beträffar, finnas för desamma inom länet 69 postanstalter, nemligen 1 postkontor i Vexjö, 4 postexpeditioner, nemligen i Alfvesta, Elmhult, Lenhofda och Ljungby, samt 64 poststationer, nemligen: Algutsboda, Asa, Boarp, Boaryd, Bolmstad, Dref, Dädesjö, Dänningelanda, Dörarp, Elghult, Elmeboda, Furuby, Gemla, Grimslöf, Gunghult, Göteryd, Hallaryd, Hamneda, Helleberga, Herråkra, Hinneryd, Hofman- torp, Häradsbäck, Jät, Kalfsvik, Kosta, Lamhult, Lessebo, Lia- torp, Lidhult, Linneryd, Långasjö, Markaryd, Mistelås, Moheda, Nottebäck, Odensjö, Ormesberga, Pjetteryd, Prestnäs, Presttorp, Ryd, Ränte, Räfte, Sjöbol, Sjösås, Skeen, Skruf, Slätthög, Snärshult, Tingsryd, Tjureda, Tofta, Tolg, Torne, Traheryd, Ulfö, Urshult, Vislanda, Vrå, Ålshult, Åryd, Åsheda och Öremo.

Posten fortskaffas å följande postlinier: fyra gånger i ve- kan: Vexjö—Ronneby, öfver stationerna Ingelstad, Qvarnamåla och Djuramåla; tre gånger i veckan: Vexjö—Nybro, öfver Åreda, Lenhofda och Vilkö; Moeda—Vernamo, öfver Nederled; Vis- landa—Halmstad, öfver Ljungby, Trollestorp, Skeen, Vrå och Hilleshult; två gånger i veckan: Vexjö—Ryd, öfver Dänninge- landa, Kalfsvik, Jät, Urshult och Ryd; Emmeboda—Tingsryd; Lenhofda—Hvetlanda, öfver Nöbbele och Stockatorp; Len- hofda—Emmeboda, öfver Algutsboda; Lenhofda—Elghult; Lia- torp—Bolmstad, öfver Ljungby, Boarp, Pjetteryd och Prestnäs; Liatorp—Ålshult; Odensjö—Killeberg, öfver Lidhult, Vrå, Gung- hult, Ränte, Göteryd, Traryd och Hallaryd; Nybro—Skeen, öfver Unnaryd och Hästhult; Vernamo—Åby, öfver Dörarp, Ljungby, Hamneda, Traryd och Markaryd; Kalmar—Hvetlanda, öfver Rosendal, Grönskär och Serarp; Tofta—Lamhult, öfver Tjureda; en å två gånger i veckan: Lenhofda—Målilla, öfver Nottebäck, Åreda och Serarp; Moeda—Nottebäck, öfver Ör,

Ormesberga, Tolg och Dref; en gång i veckan: Vexjö—Elmeboda, öfver Sjöbol och Boaryd; Elmeboda—Vissefjerda, öfver Bjesse- bohult, Plaggeboda och Långasjö; Elmeboda—Rödeby, öfver Eringsboda.

Postdiligenslinierna äro två: 1. Vislanda—Halmstadlinien, öfver Boarp, Skeen och Vrå, samt 2. Moeda—Vernamolinien, öfver Slätthög och Mistelås.

Trots dessa talrika postanstalter och postkommunikations- linier återstår likväl mycket att tillgöra eller omändra för att ersätta hvad genom kronobrefbäringens upphörande gått förloradt för vissa poster. Skrifvelser, ofta af brådskande natur, till kronofogdar eller länsmän, kungörelser, som fordra ett snart offentliggörande, befallningar till vederbörande, som erfordra skyndsamt svar, blifva flerstädes inom länet så betänkligt för- dröjda, att ett afhjelpande af denna för den allmänna ordningen bekymmersamma olägenhet är af behovet högeligen påkalladt.

Endast uti Vexjö finnes en statstelegrafstation, som dagligen hålles öppen; lokal för denna station är af staden upplåten.

B) Sjökommunikationer. Den kanalanläggning, som år 1870 fullbordades, med understöd af statsmedel, mellan Räfte station och Helgasjön samt vidare mellan denna sjö och Toftasjön, har visat sig nyttig för ortens trafik och är väl vidmagthållen. För- medelst några mindre ångslupar och prämar fraktas varor såväl å de nämnde sjöarne, som ock å de med dem genom smala vattendrag förbundna Asa- och Tolgsjöarne. I följd af länets från hafskusten afskilda läge och bristen på stora sjöar är sjö- farten inskränkt till den nämnda och till båtfart å de många mindre insjöarne, hvarvid af allmogen användas ökstockar eller mindre båtar dels till idkande af fiske och dels till transporterande af landtmannaprodukter mellan hvarandra närbelägna ställen; endast å sjön Åsnen finnes en ångbåt, som begagnas till trans- port af sjömaln och andra effekter för Huseby bruks räkning.

C) Handel. Af Tab. N:o 9 inhemtas ej mindre antalet af Tab. N:o 9 handlande och deras betjening såväl i Vexjö som å landsbygden, än beloppet af den af dem för år 1875 för rörelsen erlagda be- villningen.

Tillförseln af landtmannaprodukter till staden är under torgdagarne temligen riklig. Någon betydligare spanmåls- eller trävaruhandel finnes icke; deremot är såväl tillförseln som af- sättningen af kreatur vid marknader och kreatursmöten be- tydlig.

Landthandeln är vidt spridd och landthandlande förekomma nästan i hvarje socken. Om än ej nekas bör, att denna handel medfört åtskilliga fördelar, så bör ock å andra sidan ej undan- hållas, att den väsentligen bidragit att undergräfvat landtbefolk- ningens tarfliga och nyktra lefnadsvanor.

Den gårdfarihandel, som från längre tid tillbaka idkats af en stor del af befolkningen i Sunnerbo härad för afyttrande af ortens tillverkningar samt åtskilliga kramvaror, har allt mer aftagit och drifves nu egentligen af yngre personer från södra delen af nämnda härad äfvensom mera tillfälligt af en och annan från Kinnevalds och Allbo.

Antalet af marknader inom länet uppgår till 27, som hållas å 14 ställen, hvarjemte i Vexjö äfvensom å särskilda ställen å landsbygden möten för handel med kreatur vissa tider af året hållas.

Utom i Vexjö finnas *torgdag* anordnade å 16 andra stäl-
len i länet.

Skogsköpare och timmerhandlande, stundom af betydighet,
finnas vid eller i grannskapet af nästan hvarje jernvägsstation
inom länet. *Kreatursköpare*, bosatte dels inom länet dels utom
detsamma, resa flitigt omkring och idka en merendels ganska
lönande handel.

Af vidstående tabell synes antalet af *brännvinsutskänknings-
och minuteringsställen* såväl i staden som på landet samt de
från dem influtna afgifter under åren 1871—1875.

År.	Utskänknings- ställen.		Minuterings- ställen.		Summa.	
	Antal.	Afgift. Kronor.	Antal.	Afgift. Kronor.	Antal.	Afgift. Kronor.
I Vexjö: 1871.....	7	4,200	4	1,000	11	5,200
” 1872.....	7	4,200	4	1,000	11	5,200
” 1873.....	7	4,200	4	1,000	11	5,200
” 1874.....	5	5,600	2	1,075	7	6,675
” 1875.....	7	5,600	2	1,075	9	6,675
På landet: 1871.....	16	4,606	5	878	21	5,484
” 1872.....	16	4,686	6	987	22	5,673
” 1873.....	16	4,586	5	773	21	5,359
” 1874.....	18	5,031	5	773	23	5,804
” 1875.....	17	6,433	2	231	19	6,664
Summa	—	49,142	—	8,792	—	57,934

5. Kameralförhållanden.

A) **Hemman och jordlägenheter.** Länets *hemmantal*, antalet
brukningsdelar, torp och andra lägenheter, äfvensom rynden och
beskaffenheten af den till Vexjö stad och Ljungby köping hö-
rande jord samt *uppskattningsvärdet* af samtliga dessa fastigheter
Tab. N:is 10 a o. b. inhemtas af bifogade Tab. N:is 10 a och b. Taxerings-
värdet å samtliga krono-, skatte- och frälseegendomarne å lan-
det, som vid förra femårsperiodens slut utgjorde 50,648,420 kronor,
uppgår år 1875 till 55,079,244 kronor. Värdet å stadens egen-
domar, som år 1870 uppskattades till 2,025,577 kronor, har
äfven under sista perioden stigit och utgör nu 2,589,424 kronor.
Ljungby köpings nuvarande taxeringsvärde af 95,400 kronor är
omkring 50 procent högre än det var år 1870.

Inom länet finnas 3 *fideikommiss*, nämligen *Engaholm*, till-
hörigt friherre Anders Koskull, bestående af flere särskilda hem-
mansdelar, till största delen belägna inom Allbo och blott till
en ringa del inom Kinnevalds härad; *Toftaholm*, tillhörigt greve
Gustaf Trolle Bonde, liggande inom Sunnerbo härad och be-
stående af 15 mantal; samt *Stensnäs* inom samma härad, till-
hörigt friherre Palmqvist och utgörande 10 mantal.

En mängd jordlägenheter egas af till länet *inflyttade ut-
länningar*, de flesta och mindre mest af danskar och några få
mera betydande af tyskar och engelsmän. De äro till största
delen belägna inom länets västra del i Kinnevalds, Allbo och
Sunnerbo härad. I efterföljande tabell äro häradsvis upptagna
samtliga de egendomar, som vid 1875 års utgång innehades af
utländsk person, till namn och mantal samt med angifvande af
egarens nationalitet:

E g e n d o m e n s			Egarens nationalitet.
läge i	n a m n.	mantal.	
Konga	Högnalöf storeg.....	1 —	dansk
”	” dagsag.....	— ¼	
”	” mellang.....	— ¼	
”	” hallag.....	— ¼	
”	Billa korpag.....	— ½	d:o
Uppvidinge	Linnebjörke.....	3 —	engelsk
Kinnevald	Jät knutsag.....	— ¼	dansk
”	” dagsag.....	— ¾	
”	Telestad broddag.....	— ¼	d:o
”	” postg.....	— ¼	

E g e n d o m e n s			Egarens nationalitet.
läge i	n a m n.	mantal.	
Kinnevald	Telestad österg.....	— ½	dansk
”	” knutsag.....	— ¼	
”	” skräddareg.....	— ¼	
”	” bondeg.....	1 —	
”	” månsag.....	— ¼	
”	” persg.....	— ¼	
”	” backeg.....	— ¼	
”	Öjaby vesterg.....	— ½	
”	Vederslöf gatug.....	— ¼	
”	Limme.....	— ¼	
”	Trängseled storeg.....	— ¼	d:o
”	Skatelöf norreg.....	— ¼	d:o
”	” södreg.....	— ¼	d:o
”	Huseby södreg.....	1 —	d:o
”	” Jakobsg.....	— ¼	d:o
”	” lockag.....	— ¼	d:o
”	” Persg.....	— ¼	d:o
”	” gamleg.....	— ¼	d:o
”	” norreg.....	— ¼	d:o
”	Vevik.....	— ¼	d:o
”	Bjurkärr.....	— ¼	d:o
”	Hössö norreg.....	— ¼	engelsk
”	Nöbbele getag.....	— ¼	engelsk
”	” frälseg.....	— ¼	engelsk
”	” ödeg.....	— ¼	engelsk
”	Osby vesterg.....	1 —	engelsk
”	” österg.....	— ¼	engelsk
”	” mellang.....	— ¼	engelsk
”	” södreg.....	— ¼	engelsk
”	Hassle.....	— ¼	engelsk
”	Törnåkra vesterg.....	— ¼	engelsk
”	Hökaryd.....	— ¼	engelsk
Allbo	Värpeshult södreg.....	1 —	dansk
”	Kuällinge.....	— ¼	dansk
”	Bölsnäs södreg.....	1 —	d:o
”	” norreg.....	— ¼	d:o
”	Elmhult.....	— ¼	tysk

E g e n d o m e n s			Egarens nationalitet.
läge i	n a m n.	mantal.	
Allbo	Lindhult	— $\frac{3}{2}$	dansk
"	"	— $\frac{3}{2}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Slätthult	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Stubbinge	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Åskya vestreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	" östreg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Kateboda	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Rephult	— $\frac{2}{4}$	d:o
"	Björnhult	— $\frac{833}{1024}$	d:o
"	Virkenhult	1 —	d:o
"	Hörda skatteg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Garanshult vestreg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	" mellang.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Koppingebygd	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Målen	— $\frac{47}{84}$	tysk
"	Horshult södreg.	— $\frac{1}{8}$	dansk
"	Degersnäs norreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Kängsleboda	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	"	— $\frac{23}{1000}$	d:o
"	Fälthult	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Almåns	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Näranshult	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Gottåsa mellang.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Hästhagen	1 —	d:o
"	Sjöatorp vestreg.	— $\frac{3}{4}$	d:o
Sunnerbo	Horn norreg.	— $\frac{514}{1120}$	d:o
"	"	— $\frac{514}{1120}$	d:o
"	Össlöf norreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Åby ågård	1 —	d:o
"	Qvånarp södreg.	1 —	d:o
"	" fiskareg.	1 —	d:o
"	" krämareg.	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	" korsg.	— $\frac{5}{8}$	d:o
"	" lilleg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	" Jöns Bengtsg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	" broddag.	1 —	d:o
"	" storeg.	— $\frac{1}{2}$	tysk
"	Ykullsund	2 —	d:o
"	Lönekulla	1 —	d:o
"	Vashult	1 —	d:o
"	Kronoboda	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Ljungby gästgifvareg.	— $\frac{113}{113}$	d:o
"	Replösa norreg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	" ågård.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Angelstad Olafsg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	" lödreg.	— $\frac{1}{8}$	dansk
"	" Johansg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	" Jakobs.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Kärringe Gummesg.	— $\frac{1}{4}$	d:o

E g e n d o m e n s			Egarens nationalitet.
läge i	n a m n.	mantal.	
Sunnerbo	Kärringe ödeg.	— $\frac{1}{8}$	dansk
"	Qvånslöf landbog.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Replösa ågård	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Qvarnarne	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Bolmatad säteri.	1 —	d:o
"	" gummesg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	" bogård	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	" drängag.	— $\frac{1}{2}$	tysk
"	" norreg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	" sjögård	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Laggaretorp	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Ljungby lilleg.	— $\frac{1}{8}$	dansk
"	"	— $\frac{27}{150}$	d:o
"	" Eskilsg.	— $\frac{2}{4}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Berghem Andersg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	"	— $\frac{3}{4}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	" Lassag.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	" södreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	" berggård.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Kånna södreg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Bäck skatteg.	— $\frac{7}{4}$	d:o
"	Vekaboda	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Ekhult mellang.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Erikstorp	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Harpholma	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	Misterhult mellang.	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	"	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	" södreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Markaryd mellang.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	" södreg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Timsfors	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	Gällareböke ytreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Markaryd norreg.	— $\frac{3}{2}$	d:o
"	" gästgifvareg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Brånshult	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	Hannabol vestreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Holma	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	Tuthult	— $\frac{3}{2}$	d:o
"	Örnafälla	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Båshult	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	Köpet	— $\frac{1}{8}$	d:o
"	Skafta norreg.	— $\frac{3}{8}$	d:o
"	Traheryd gästgifvareg.	— $\frac{114}{1000}$	tysk
"	Alandsköp	— $\frac{1}{4}$	engelsk
"	Bråna södreg.	1 —	d:o
"	" norreg.	1 —	dansk
"	" vestreg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Byvarma	1 —	d:o
"	Kärrnäs	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Möcklehult vestreg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
"	Grimsbygd	— $\frac{1}{4}$	d:o
"	Bökhult	— $\frac{1}{2}$	d:o

E g e n d o m e n s			Egarens nationalitet.
läge i	n a m n.	mantal.	
Sunnerbo	Bökhult	— $\frac{5}{21}$	dansk
»	Mjärd lilleg.	— $\frac{1}{3}$	d:o
»	Mjärd lilleg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
»	» norreg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
»	Sommarsäte södreg.	— $\frac{1}{32}$	d:o
»	Mjärd södreg.	— $\frac{1}{4}$	d:o
»	Össjö vestreg.	— $\frac{1}{2}$	d:o
»	» "	— $\frac{3}{8}$	d:o
»	» norreg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
»	Sommarsäte sunag.	— $\frac{1}{4}$	d:o
»	Fageryd	— $\frac{1}{4}$	d:o
»	Össjö	— $\frac{1}{2}$	d:o
»	Annerstad brog.	— $\frac{1}{8}$	d:o
»	» "	— $\frac{1}{4}$	d:o
»	Marsjö storeg.	— $\frac{1}{8}$	d:o
»	Torpa	— $\frac{1}{8}$	d:o
»	Mjala	— $\frac{1}{8}$	d:o
»	Stackarp mellang.	— $\frac{1}{4}$	d:o
»	Malmärd mellang.	— $\frac{1}{4}$	d:o
»	Sonhult	— $\frac{1}{8}$	d:o
»	Abbhult	— $\frac{1}{4}$	d:o

Af egarne till dessa fastigheter hafva dock följande begärt och erhållit svensk medborgarerätt: förre sachsiske undersåten H. von Schönberg, egare af Bolmstad; förre engelske undersåten I. S. F. Stephens, egare af Huseby bruk m. fl. egendomar, samt förre danske undersåtarne H. Möller och A. F. Eigaard, den förre egare af Össjö och den senare af Holma.

B) Landtmäteriet. Angående förrättade laga skiften lemna Tab. N:o 11. Tab. N:o 11 upplysning och inhämtas deraf: att under dessa 5 år afslutade laga skiftens antal utgjort allenast 56 mot 92 under förra femårsperioden: att de skiftade förmedlade mantalen nedgått från 165 till 67, att summan af skiftade qvadratref, som under föregående period utgjort 381,666, nu redovisas med endast 216,165, och att utgifterna för afslutade laga skiften till landtmätare och gode män uppgått till 95,418 kronor, samt att

Härad.	Förmedlade mantal, hvilka											
	undergått fastställda skiften, laga skiften eller storskiften, som ej kunna rabbas, på			den 31 December 1874 voro föremål för laga skiften på			troligen komma att undergå laga skiften på			troligen icke komma att blifva föremål för laga skiften på		
	alla egor.	inegor.	ut-egor.	alla egor.	inegor.	ut-egor.	alla egor.	inegor.	ut-egor.	alla egor.	inegor.	ut-egor.
Konga	395,542	—	5,750	20,625	—	—	54,883	—	0,500	58,750	—	—
Uppvidinge..	270,083	—	13,500	0,750	—	—	84,208	—	—	89,750	—	—
Kinnevalds...	179,666	—	8,750	12,875	—	—	53,125	—	—	75,125	—	—
Norrvidinge..	166,792	—	2,125	3,500	—	—	17,250	—	—	20,833	—	—
Allbo.....	359,833	—	16,625	5,500	—	—	78,042	—	—	76,583	—	—
Sunnerbo....	600,270	8	8,250	13,125	—	—	35,542	—	—	78,958	—	—
Summa	1,972,186	8	55,000	56,375	—	—	323,000	—	0,500	399,999	—	—

öfriga beräknade utgifter eller omkostnader för utflyttningar, väganläggningar och dikning m. m. utgjort 60,366 kronor; börande till sistnämnda summa läggas de särskilda utgifter och besvär, som skiftesdelegare haft för handtlangning, odlingskostnader samt ny stängsels uppsättande, för hvilket allt kostnaderna dock ej kunna uppgifvas.

Den 12 April 1875 uppgjordes af förste landtmätaren sammandrag öfver skiftesverkets ställning i länet, såsom förestående tabell visar.

Då under loppet af år 1875 afslutats laga skiften å 18,438 förmedlade mantal, så och under förutsättning deraf, att de under året tillkomna skiften motsvara dem, som då blifvit afslutade, återstå numera endast 304 mantal inom länet, hvilka troligen komma att undergå laga skiften på alla egor.

Laga hemmansklyfningar af landtmätare hafva blifvit förrättade enligt följande öfversigt:

År	Antal.	Mantal.	Antal delegare.			Skiftesantal.	Skiftade qvadratref.					
			Qvarboende.	Utflyttade.	Summa.		Åker m. m.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impediment.	Summa.
År 1871.....	25	5,256	47	12	59	93	1,081	4,642	20	14,636	65	20,444
» 1872.....	28	6,657	61	7	68	124	1,677	3,905	10	15,568	279	21,439
» 1873.....	37	7,892	78	17	95	144	2,003	6,637	334	20,082	90	29,146
» 1874.....	34	8,447	78	13	91	140	1,992	7,390	87	22,204	90	31,763
» 1875.....	29	7,143	64	9	73	113	1,478	5,527	—	16,119	81	23,205
Summa	153	35,395	328	58	386	614	8,231	28,101	451	88,609	605	125,997

Häraf framgår att hemmansklyfningar inom länet fortgå. Jemte det dessa betrygga eganderätten för den mindre bemedlade jordarbetaren, synas de, liksom de årligen återkommande jordafsöndringarna, befordra jordens hastigare uppodling, hvardan väl fördel och ej någon skada för det allmänna och för länet blifvit beredd genom de för hemmansklyfning och jordafsöndring lättade vilkor, som jemte Kungl. Maj:ts förordningar den 6 Augusti 1864 och den 5 Juni 1874 i nåder meddelats.

Under perioden har icke något hemman blifvit från ödesmål upptaget och skattlagdt. Från krono till skatte har deremot under samma tid blifvit inlöst: år 1872, hemmanet Slättra, $\frac{1}{16}$ mantal, samt lägenheterna Rubbastugan och mjölkvarnarna Olofsbol, Elinsbäck, Hynnenäs, Olofshylte och Horgeboda N:o 2; under år 1873, hemmanet Gimsvik, $\frac{1}{3}$ mantal, samt Huseby sågqvarn N:o 8; och under åren 1874 och 1875 $\frac{97}{1080}$ a. ålfisket Hofbältan N:o 1.

I medeltal hafva under femårsperioden årligen meddelats förordnanden för 16 egentliga laga skiften och för 92 andra förrättningar, hvaraf kan slutas, att tjänstebiträde af landtmätare äfven då laga skiften blifvit fullbordade ej lära kunna undvaras. Beroende af rättegångar voro vid slutet af år

1871 laga skiften 2, andra förrättningar 11;
 1872 » 2, » 7;
 1873 » 3, » 10;
 1874 » 2, » 10;
 1875 » 2, » 15.

I länet voro vid 1871 års början anställda 15 *landtmätare* med 4 medhjelpare och 4 elever och vid slutet af år 1875 16 *landtmätare* med 2 medhjelpare och 1 elev. Af de bland länets arbetspersonal nu kvarstående 16 *landtmätare* hafva under senare åren 3 utöfvat ringa och 2 icke något arbete vid *landtmäteri*. Anledningen härtill måste sökas dels i den arbetsbrist, som efter missväxtåret 1868 utöfvade ett ekonomiskt tryck äfven på *landtmätarne* och som föranledde några af dem att söka anställning vid andra yrken, dels från svårigheten för äldre *landtmätare* att erhålla nödiga tjänstebiträden, hvilket förhållande styrkes deraf, att medhjelparnes redan ringa antal under perioden nedgått från 4 till 2 och elevernas från 4 till 1. Att sådan minskning bland den yngre personalen måste menligt inverka ej mindre på det allmänna, som äfven, då laga skiften blifvit fullbordade, ej lär kunna undvara en inöfvad *landtmäteripersonal*, än äfven på de enskilde och synnerligen de äldre *landtmätare*, hvilka i saknad af yngre biträden ej med erforderlig skyndsamhet och framgång kunna utföra sina befattningar, synes vara gifvet.

C) **Stats- och riksgäldsmedel.** Till efterföljd af den i cirkulärbrevet den 2 Aug. 1875 från Kungl. Statistiska Centralbyrån lemnade föreskrift rörande förändring af den forna tabell N:o 12. len rörande *kronouppbörden* bifogas Tab. N:o 12, visande stats- och riksgäldsmedel för åren 1871—1875.

D) **Lönerreglering för presterskapet** är fastställd inom alla pastoraten i länet och tillämpad endast inom 32.

E) **Landstingets inkomster och utgifter** hafva vid uppgjord budget beräknats sålunda:

Kronobergs läns landstings	
Inkomster.	Kronor.
<i>Beräknade år 1871.</i>	
Behållning den 18 Sept. d. å.....	13,86
Innestående i Smälands enskilda bank.....	2,400,00
Landstingets andel af bränvinsförsäljningsmedel.....	2,000,00
Summa	4,413,86
<i>Beräknade år 1872.</i>	
Behållning vid 1873 års början.....	900,00
Landstingets andel af bränvinsförsäljningsafgifter.....	1,900,00
Sjukvårdsmedel och räntemedel.....	9,440,00
Tillskott från länets invånare.....	1,013,29
Summa	13,253,29
<i>Beräknade år 1873.</i>	
Behållning vid 1874 års början.....	835,56
Andel af bränvinsförsäljningsafgifter.....	2,000,00
Sjukvårds- och räntemedel.....	9,480,00
Tillskott från länets invånare.....	1,080,83
Summa	13,396,39
<i>Beräknade år 1874.</i>	
Behållning vid 1875 års början.....	1,844,41
Andel af bränvinsförsäljningsafgifter.....	2,480,00
Räntevinst.....	359,25
Summa	4,683,66
<i>Beräknade år 1875.</i>	
Behållning vid 1876 års början.....	970,67
Andel af bränvinsförsäljningsafgifter.....	2,600,00
Räntemedel.....	30,00
Tillskott från länets invånare.....	16,926,80
Summa	20,527,47
Summa	56,274,67

Kronobergs läns landstings	
Utgifter.	Kronor.
<i>Beräknade år 1871.</i>	
Skjutskostnadsersättning.....	500,83
Bidrag till folkskoleläraremöten.....	50,00
För undervisning i handslöjder.....	310,00
Till Tysta skolan å Fredriksholm.....	1,000,00
» småskolelärares undervisning.....	200,00
» skottpenningar för räf.....	500,00
Aflöningar och hyra.....	600,00
Skrifmaterialier och expenser.....	200,00
Skjutskostnadsersättning.....	600,00
Behållning.....	453,03
Summa	4,413,86
<i>Beräknade år 1872.</i>	
Till sjukvårdens ordnande.....	9,400,00
Bidrag till folkskoleläraremöten.....	25,00
Till Tysta skolan å Fredriksholm.....	1,700,00
» småskolelärares undervisning.....	200,00
» skottpenningar för räf.....	500,00
» inköp af ränteanstaltens stadgar.....	25,00
Aflöningar och hyra.....	600,00
Skrifmaterialier och expenser.....	253,29
Skjutskostnadsersättning.....	550,00
Summa	13,253,29
<i>Beräknade år 1873.</i>	
Till sjukvårdens ordnande.....	9,450,00
Bidrag till folkskoleläraremöten.....	50,00
Till Tysta skolan å Fredriksholm.....	1,750,00
» småskolelärares undervisning.....	200,00
» skottpenningar för räf.....	500,00
» prisbelöningar för hästar.....	150,00
Aflöning och hyra.....	600,00
Skrifmaterialier och expenser.....	196,29
Skjutskostnadsersättning.....	500,00
Summa	13,396,39
<i>Beräknade år 1874.</i>	
Bidrag till folkskoleläraremöten.....	75,00
För undervisning i handslöjder.....	300,00
Till Tysta skolan å Fredriksholm.....	500,00
» småskolelärares undervisning.....	350,00
» skottpenningar för räf.....	750,00
» prisbelöningar för hästar.....	150,00
Aflöningar för hyra.....	600,00
Skrifmaterialier och expenser.....	100,00
Skjutsersättning.....	500,00
Behållning.....	1,358,66
Summa	4,683,66
<i>Beräknade år 1875.</i>	
Till Vexjö lasarettens byggnadsfond.....	7,000,00
» sjukvården i Sunnerbo härad.....	2,700,00
Bidrag till folkskoleläraremöten.....	100,00
För undervisning i handslöjder.....	300,00
Till Tysta skolan å Fredriksholm.....	3,250,00
» undervisningsanstalt för döfatumma.....	3,000,00
» småskolelärares undervisning.....	525,00
» folkhögskola inom länet.....	150,00
» skottpenningar för räf.....	1,000,00
» prisbelöningar för hästar.....	150,00
Aflöningar och hyra.....	600,00
Skrifmaterialier och expenser.....	192,47
Skjutskostnadsersättning.....	600,00
Afkortningar och provisioner.....	960,00
Summa	20,527,47
Summa	56,274,67

6. Politi.

A) **Undervisningsanstalter.** Det enda i länet varande *elementarläroverk* finnes i stiftsstad. Lärarepersonalen vid detsamma utgöres af 1 rektor, 7 lektorer, 12 adjunkter och 3 öfningslärare. Lärjungarnes antal under de 5 sista åren utgjorde under vårterminen

1871: i gemens. kl. 33, å latinl. 335, å reall. 17, summa 385;
1872: » 37, » 321, » 20, » 378;
1873: » 36, » 319, » 20, » 375;
1874: » 82, » 261, » 15, » 358;
1875: » 122, » 184, » 3, » 309.

Läroverkets byggnader utgöras af: hufvudbyggnaden, uppförd af tegel under plåttak, två våningar, innehållande 1 samlingsaal, 8 större och 8 mindre läsesalar; gymnastikhuset, af trä under tegeltak; vaktmästarebostaden, af stenkorsvirke under tegeltak, två våningar, inrymmande, utom bostad för läroverkets vaktmästare, lokal för den kemiska undervisningen, afträdeslokalen samt två mindre rum, hvilka i nödfall kunna begagnas som läsrum; det gamla gymnasiehuset, uppfördt af gråsten under spåntak, två våningar, inredt till bibliotekslokal och derjemte inrymmande ritsal samt en otillräcklig lokal för fornsaker. Undervisningsmaterielen är någorlunda tillräcklig för läroverkets behof, med undantag af de zoologiska samlingarna, hvilka på grund af bristande utrymme för deras förvarande ännu äro i högsta grad ofullständiga. Läroverkets samtliga tillhörigheter äro brandförsäkrade till ett sammanräknadt belopp af 209,400 kronor. De under läroverkskollegii vård stående kassor äro:

donationsmedel, som år 1875 utgjorde.....	3,799: 62
läroverkets egna kassa.....	677: 89
terminsafgiftskassan.....	14,119: 18
byggnadsfonden.....	24,412: 96
bibliotekskassan.....	23,543: 00

De till läroverket hörande premie- och understödsmedel stå under domkapitlets omedelbara förvaltning. Af dessa utdelades vid sista läsårets slut 530 kronor.

Åt det här förlagda *seminarium för bildande af folkskolelärare* uppfördes år 1873 ett nytt lärohus på en vacker höjd helt nära staden, hvilket, utom boställsrum för rektor samt rum för städerska, innehåller 6 lärorum samt samlingsaal, expeditions- och materielrum. Lärorummens sammanlagda yttinnehåll utgör 2,976 kvadratfot. Till seminarium hör en trädgård af 2 tunnland 3 kapplands vidd, byggnadstomt och gårdspan deri inräknade. Utom nödiga skolmöbler och inventarier för trädgårdens behof finnas för undervisningen, jemte den erforderliga vanliga materiel, som hålles folkskolorna genom statens försorg tillhanda, några mindre samlingar af böcker, kartor, fornsaker, mineralier m. m. samt 2 orgelharmonier, 3 pianoforten och 1 klaver. Undervisningen, som under 1871—1872 sköttes af 8 lärare, har sedan 1873 meddelats af 10, nemligen 1 rektor, 4 adjunkter, 1 extra lärare samt 4 öfningslärare. Lärjungarnes antal under de 5 sista åren har varit omkring 100 årligen och under 1875 uppgått till 108 eller det högsta lärjungeartal, som vid något af statens seminarier för närvarande finnes.

I staden finnas två *folkskolor*, en för gossar och en för flickor. Dessa skolor bära namn af "Sjögrenska skolan i Vexjö", enär framlidne domprosten i Vexjö doktor Håkan Sjögren i skrifvelse

af den 27 November 1813 erbjudit sig att till en för Vexjö stads- och landsförsamlingar gemensam läse- och arbetsinrättning af egna medel inköpa tomt i staden samt derå uppföra ett hus med för inrättningen behöfliga lägenheter, samt för beredande af löner åt lärarne derstädes skänkt 4,000 riksdaler. Den 8 December samma år åtog sig församlingarna att underhålla skolhuset samt åter uppbygga detsamma, då det förfölle, äfvensom att till inrättningens bibehållande och fullbordande lemna årliga bidrag. År 1864 erhöilo församlingarna nådigt tillstånd att fördela Sjögrenska skolfonden, då utgörande 21,000 riksdaler, sålunda, att 14,000 riksdaler skulle tillfalla Vexjö stadsförsamling och 7,000 landsförsamlingen. Till folkskolan hafva dessutom skänkts af öfverfältläkaren doktor Hillers 3,466 riksdaler 67 öre med vilkor, att en ännu lefvande person skulle i sin lifstid uppbära räntan af detta kapital, samt af enkefru Wieslander 8,000 riksdaler. Till bestridande af folkskolans (= Sjögrenska skolans) utgifter, hvilka för 1875 uppgingo till 6,085 kronor 51 öre, har staden bidragit med 3,687 kronor 1 öre.

I staden finnas också 3 *småbarnsskolor*, hvilka höstterminen 1875 voro besökta af 157 barn. En ny fjerde småskola har under samma år blifvit beslutad.

Folkskolornas antal å landet uppgår till 112, af hvilka 20 äro fasta och 92 flyttande inom 79 skoldistrikt; derjemte finnas 168 småskolor. Vid samtliga dessa skolor anställde lärare uppbära lön till lagligt belopp. Några hafva dessutom erhållit löneförhöjning, uppgående till högst 100 kronor. Af småskolans lärare hafva de dugligaste äfven bekommit en förhöjning utöfver den lagliga lönen, till ett belopp af mest 50 kronor. För en och annan uppgår dock förhöjningen till 100 à 200 kronor.

Skolhusens antal är 226.

Någon s. k. *högre folkskola* finnes icke inom länet.

För inrättande af en *folkhögskola* beviljade 1875 års lands- ting ett anslag och tillsatte en komité för ordnandet af denna angelägenhet.

Af de inom länet befintliga *tillämpnings-skolor* torde först böra nämnas *landtbruksskolan* vid Tranhults egendom i Sunnerbo härad, dit den 1872 flyttades från egendomen Berg i Norrvidinge härad. Under förlidna året undervisades här 16 lärjungar, af hvilka 3 betalande. Undervisning meddelas af föreståndaren med 3 biträdande lärare. Skolan, som står under tillsyn af hushållningssällskapets förvaltningsutskott, åtnjuter ett årligt understöd af allmänna medel till ett belopp af 4,000 kronor.

Å egendomen Bergqvara är en statens *mejeriskola* förlagd med ett årligt statsanslag af 3,000 kronor och ställd, liksom förut nämnda *landtbruksskola*, under *hushållningssällskapets* förvaltningsutskotts tillsyn. Sex frielever mottagas årligen och erhålla utan svårighet fördelaktiga anställningar efter slutad kurs. Under förlidna året ankommo från 13 hushållningssällskap inom riket 29 ansökningar om frielevsplatser och under samma tid inkommo 21 ansökningar om erhållande af utgående mejerskor. Smörtillverkningen under 1875 utgjorde 6,984 skålpund, tillverkningen af skumost 5,309 skålpund, hvarjemte ett mindre antal af cheddar- och s. k. småländsk prestost äfven tillverkades. Lägsta mjölkkvantiteten, den 6 November, var 422 skålpund; den högsta den 20 Juli, 1,528 skålpund.

Någon *skogsskola* inom eller för länet finnes icke. För en i fråga satt sådan för gemensamt begagnande af Kronobergs och Jönköpings län vägrade förra årets landsting att bevilja i fråga stäldt anslag.

Den *undervisning i trädgårdsskötsel*, som ännu 1872 lemnades å hushållningssällskapets lägenhet, Kristineberg, har, sedan särskild ny byggnad och trädgård blifvit för folkskolelärareseminarium upplåtna, af staten öfvertagits och meddelas nu af der anställd trädgårdsmästare.

Med bidrag af staten, landstinget, hushållningssällskapet och kommuner i länet inrättades år 1875 *slöjdsolor* på 11 ställen, der gossar, som besökt folkskolan, undervisas i tillverkning af de för landtmannen mest behöfliga redskap och bohagsartiklar af enkel beskaffenhet. De uppgifna kostnaderna för dessa slöjdsolor, som varit i verksamhet inom Söraby, Skatelöfs, Östra Torsås och Nöbböle socknar samt Vexjö landsförsamling, hafva för nämnda år utgjort 1,640 kronor 87 öre, hvaraf vederbörande kommuner tillskjutit mer än hälften. Af hushållningssällskapets förvaltningsutskott och en af landstinget vald komité äro utsedde inspektörer, som fortfarande utöfva tillsyn öfver att denna undervisning meddelas i öfverensstämmelse med därför antagna reglementen samt årligen afgifva berättelser om densamma.

En *söndagsskola* för fabriks- och handtverkslärlingar finnes i staden och är flitigt besök. En dylik är äfven inrättad på Kosta bruk och skötes af en folkskolelärare. Äfven en söndagsaftonskola för flickor finnes i Vexjö och underhålles af några enskilda personer inom staden.

B) Vålgörenhetsanstalter. *Drottning Josefins räddningsanstalt för vanvårdade barn*, hvars styrelse har sitt säte i Vexjö, inrättades 1847 i ändamål att bereda vård och uppfostran åt fattiga, vanartiga barn genom deras utackorderande till tjenliga fosterföräldrar. Det årliga anslag, som anstalten från dess stiftelse erhållit af Kronobergs läns sparbank, upphörde till följd af ändring i reglementet 1868; hvarefter anstalten med räntorna af egna kapitaltillgångar bestridt de årliga omkostnaderna för uppfostran af omkring 20 barn. Från räddningsanstaltens inrättande till slutet af år 1875 hafva 95 barn i densamma varit intagna. Vid början af innevarande år voro 17 barn föremål för räddningsanstaltens tillsyn och vård. Omkostnaderna för barnens vård och uppfostran utgjorde sistlidet år 1,029 kronor 66 öre och kassabehållningen vid samma års slut uppgick till 29,125 kronor 18 öre.

Barnhemmet i Vexjö, grundadt år 1867 och underhållet genom enskilda bidrag, lemnade år 1875 genom en diakonissa kristlig vård och uppfostran åt tio flickor.

Å hemmanet Bolsö i Stenbrohults socken finnes en *uppfostringsanstalt för döfstumma* med namnet Fredriksholm, som sedan 1871 utöfvar sin menniskovänliga verksamhet. Elevernas undervisning och vård bestrides af 3 lärare, 1 lärarinna, 1 husmoder, 3 yrkeslärare, 1 rättare och 2 sköterskor. Undervisning meddelas äfven i handverk, landbruk, trädgårdsskötsel samt sömnad och fruntimmersslöjd. Under den tid, skolan varit i gång, har den upptagit 74 elever, af hvilka 40 utgått efter undergången konfirmation. Lärokursen är fördelad på 4 år och årsafgiften 150 å 250 kronor för undervisning, vård, husrum och mat. Landstinget har i flere år beviljat anslag till denna an-

stalts upprätthållande och nu senast lemnat 1,875 kronor att tilldelas mindre bemedlade elever från Kronobergs län med högst 75 kronor till hvarje, samt dessutom 1,000 kronor som gratifikation till skolans föreståndare. Att skolan verkat gagneligt för-tjenar ett tacksamt erkännande. Den lider dock, såsom nästan alla dylika anstalter inom riket, af brist på fullt duglige lärare.

C) Helso- och sjukvård. Inom länet finnas 4 provinsialläkare, 2 läkare vid hospitalet, 1 läkare vid hvarterdera lasarettet samt ett par militärläkare. Läkaredistriktet äro för stora för att vid allmännare sjuklighet kunna nöjaktigt skötas. *Apotek* finnas, utom det i Vexjö, i Tingsryd, Lenhofda och Ljungby eller 1 inom hvarterdera af läkaredistriktet. *Barnmorskor* äro anställda mer och mindre talrikt inom häradena; de äro för närvarande 40 i hela länet och i allmänhet mycket anlitade.

Vaccinationen handhafves ordentligt och utöfvas merendels af folkskolelärare. *Revaccination* begagnas allt för sällan.

Brunns- och badanstalter af något större anseende finnas icke. På det vackert belägna Evedal, en half mil från Vexjö vid Helgasjön, samlas dock årligen ett större antal kurgäster mest ifrån staden och länet. Af allmogen inom orten besökas äfven temligen talrikt helsobrunnarne vid Grennaforsa i Allbo och vid Ljunga i Sunnerbo härad. Vid nu nämnda brunnsinrättningar bestrides läkarevården af provinsialläkaren. Så är icke fallet vid de många små helsobrunnarne, som finnas nästan inom hvarje socken i Uppvidinge härad och årligen af ett litet antal sjukliga besökas. Ett undantag gör Nygårds helsobrunn i Nottebäcks socken, som årligen anlitas af omkring 100 personer och der äfven en badinrättning finnes anlagd. Läkaretillsyn och vård saknas dock vid denna som vid alla andra små brunnar inom häradet.

Den af landstinget beslutade nybyggnad af *lasarett och kurhus* för länet, med undantag af Sunnerbo härad, kommer nu till följd af 1875 års landstings beslut att ofördröjligen företagas, hvarigenom en länge önskad förbättring och utvidgning af den hit hörande sjukvården är att motse. Den del af länslasarettet, som, till förmån för Sunnerbo härad, är förlagd till Ljungby köping, har redan flere år haft att glädja sig åt lämplig lokal och tidsenlig sjukvårdsinredning. Enligt revisionsberättelsen för 1875 utgjorde årets inkomster vid Vexjö sjukvårdsinrättning 22,963: 65 och utgifter 17,977: 94, samt vid Ljungby inkomster 12,740,05 och utgifter 12,286: 42.

Sedan Eders Kungl. Maj:t, på grund af Serafimerordensgilletts 1873 afåtna skrivelse rörande behovet af nya byggnader för utvidgning af Vexjö *hospital*, för detta ändamål beviljat nödiga medel och gillat uppgjorda ritningar, äro de i fråga satta tillbyggnaderna under innevarande år i ordning ställda för sjukas inflyttning. De för den egentliga sjukvården anställda embets- och tjänstemän utgöras af 1 öfverläkare, 1 biträdande läkare, 1 uppsyningsman, 1 förestånderska, 10 sjukvaktare och 9 sjukvakterskor. Medeltalet af sjuke dagligen är 184. Antalet sjukplatser vid 1875 års slut var 190. Totalkostnaden för sjukvården under samma år uppgick till 68,955 kronor och medelkostnaden för hvarje person för år till 326: 80. Åtskilliga af hospitalsdirektionen föreslagna och af ordensgillet gillade anordningar och förbättringar vid hospitalet hafva beklagligtvis icke kunnat verkställas på grund af därför bristande medel.

Tab. N:o 14. D) Fattigvård. Vid en jämförande blick öfver de statistiska uppgifterna rörande fattigvården inom länet ser man, huru de fattiges antal och omkostnaderna för deras underhåll årligen ända till år 1870 varit i stigande och derefter år efter år nedgått. Högsta antalet af försörjnings- och understödstagande var år 1869, uppgående till 11,812, och samma år uppgingo äfven fattigvårdsutgifterna till sitt högsta belopp eller 200,518 kronor. Såsom en särskild anledning härtill kan utan misstag anföras den under det föregående året inträffade totala missväxt. Att såväl understödstagarnes antal som understödets belopp derefter minskats torde ej mindre böra tillskrifvas den helsamma inverkan å hela fattigvårdsväsendet, som den nya fattigvårdsförordningen efter 1871 utöfvat, än de efter 1869 följande goda årsväxterna. Då under sista året af förra femårsperioden summan af fattighjon, som erhållit full försörjning, utgjorde 3,756 och af dem, som endast erhållit understöd, af 7,322, så är, enligt Tab. N:o 14, de förres antal under der sist upptagna år 3,027 och de senares 5,388. Utgifterna för de fattige, som år 1870 belöpte sig till 185,591 kr., voro 1873 eller under det å tabellen sist upptagna året 160,036. Sättet att inom kommunerna rotvis ombestyras vården om de fattige synes vinna en tilltagande användning. Vanligen tillgår då så, att barnen utackorderas och de äldre åtnjuta underhåll antingen i egna hus, som tillfallit fattigvården, eller i fattigstugor, uppförda inom rotarne, der alltid en ledamot af fattigvårdsstyrelsen öfvar tillsyn öfver de orkeslöses eller sjukas tillbörliga skötsel och de ännu arbetsföres fit.

Inrättandet af *fattiggårdar*, der lämpligt arbete ständigt kan anvisas de behöfvande, utgör nästan öfverallt ett önskningsmål, såsom det ock förtjenar; men den betydliga omkostnad härför, som, visserligen blott till en början, men dock på en gång måste drabba kommunen, har i allmänhet förhindrat förverkligandet af detta kraftiga medel till fattigvårdens tillbörliga ordnande. På de få ställen, der fattiggårdar finnas, hafva de, skötta af lämplig person, verkat synnerligen välgörande. Såsom ett exempel härpå må anföras följande ur en officiel berättelse, rörande en fattiggård inom Uppvidinge härad, inköpt år 1870: "I Mars månad 1871 tillträdde hemmanet och ordnades så, att der kunde emottagas den mängd fattighjon, som, ehuru ung och arbetsfö, likfullt var församlingen en svår börda. Ett stort antal lättjefulla personer af båda könen pockade på att församlingen vore skyldig lemna dem understöd. På detta sätt tilltvingade sig nära 400 personer extra understöd. Sedan fattiggården kommit till stånd, kungjordes, att alla, som önskade och voro i behof af extra understöd, skulle begifva sig till fattiggården att der arbeta mot åtnjutande af husrum, föda och kläder. Detta hade den goda verkan att under de återstående 9 månaderna af år 1871 inbesparades mellan 5 och 600 kubikfot spannmål, ty ingen, utan i mycket trängande behof, anmälde sig till erhållande af understöd. Till och med ett och annat ordinarie fattighjon (d. v. s. sådane, som åtnjuta full försörjning), som i flere år legat församlingen till last, börjar arbeta och förtjena sitt uppehälle, hellre än att begifva sig till fattiggården. De barn, som förut voro bortackorderade på socknen, togos till fattiggården, der de väl uppfostras och hållas till skolgång, samt der de vänjas till snygghet, ordning och arbete. I fattiggården underhållas för närvarande endast 24 personer".

Inom Elghults församling finnes ett så kalladt *hospital* å hemmanet Marskog, der ständigt 4 fattiga, ogifta kvinnor åtnjuta husrum och lifstids understöd, enligt donationsbref af en egarinna till Hofgårds säteri.

E) Kredit- och försäkringsanstalter. Af Smålands m. fl. provinser, i Vexjö förlagda *hypoteksförening* hafva till jordbrukare inom Kronobergs län utlemnats amorteringslån:

år 1871 till ett sammanräknadt belopp af 670,600 kr.	
» 1872	724,100 »
» 1873	260,100 »
» 1874	436,300 »
» 1875	472,400 »

eller tillsammans under dessa år 2,563,500 kr.

Tvenne enskilda *banker* ega afdelningskontor i Vexjö, nemligen Smålands och Skånes. Smålands enskilda banks omsättningssumma under de 5 förflutna åren har varit:

år 1871	29,540,187: 54 kr.
» 1872	37,548,090: 46 »
» 1873	39,094,026: 94 »
» 1874	52,714,258: 38 »
» 1875	59,631,914: 96 »

och Skånes enskilda banks under samma tid:

år 1871	21,520,089: 08 kr.
» 1872	27,610,367: 99 »
» 1873	33,286,490: 75 »
» 1874	39,125,878: 90 »
» 1875	43,456,174: 10 »

Vid städernas allmänna *brandstodsbolags* kontor i Vexjö funnos vid 1875 års slut 211 st. gällande försäkringar till ett sammanlagdt värde af 1,732,753,50 kr.; och samtidigt 257 st. försäkringar till ett belopp af 790,730 kronor vid städernas bolags kontor härstädes till försäkring af lösegendom. För öfrigt hafva under år 1875 äfven meddelats försäkringar af bolaget

Svea, till ett belopp af 2,939,010 kr.	
Skandia	2,730,500 »
Sverige	354,400 »

Omkring 20 mindre brandstodsbolag finnas inrättade inom länet socknevis, äfvensom brandstodskassor egas af några få församlingar.

F) Besparings- och understödsanstalter. Af *sparbanker* Tab. N:o 13. inom länet är en förlagd i Vexjö, nemligen Kronobergs läns sparbank; tre i Konga härad, i Linneryds, Väckelsångs och Nöbbele församlingar; två i Uppvidinge härad, Lenhofda och Nottebäcks församlingar; två i Kinnnevalds härad, i Urshults och Almundryds församlingar; 5 i Allbo härad, i Elmhults, Skatelöfs, Vislanda, Lekaryds och Virestads församlingar samt två i Sunnerbo härad i Ljungby köping och Markaryds församling. Tab. N:o 13 lemna upplysning om samtliga sparbankerna i länet under sist förflutna fem åren.

I Vexjö finnes en *lifränteanstalt*, inrättad 1854, som sedan dess haft sitt verksamhetsområde inom länet. Anstalten, som nu kallas Vexjö ränte- och kapitalförsäkringsanstalt och som den 12 November 1875 erhöll nytt af Kungl. Majt fastställt reglemente, erbjuder nu samma fördelar som öfriga dylika anstalter inom riket. Utgående balansen 1875 utgjorde 43,039,11 kr.

En *remonteringsunderstödsförening*, afsedd att bereda inom länet varande rusthållare vid Smålands husar-regemente lättnad vid fullgörandet af dem åliggande reparationer, har under sist-förflutna perioden, liksom under den föregående, ej förmått utöfva det gagn, som åsyftats, till följd af det ringa antal af rusthållarne, som ingått i densamma såsom delegare. Det belopp, som af delegarne blifvit i föreningen insatt dels genom förbindelser dels kontant uppgår endast till 11,626,68 kr.

Sockenmagasin, hvilka allt mer försvinna, finnas dock ännu kvar i åtskilliga församlingar; i andra åter har spanmålen försålts och försäljningssummorna förvaltats särskildt, såsom magasinsskassar, för inköp af säd i händelse af nöd eller missväxt.

År.	Antal personer häktade								Summa.
	för mord, dräp och råån.	för stöld och snatteri.	för förfalskningsbrott.	för våld mot person.	enligt fattigvårdsförordn.	för mindre förbrytelser och böfvers af-sittande.	för lösdrifveri.	Transportfångar.	
1871 ...	7	60	8	7	2	151	69	154	458
1872 ...	4	54	4	18	5	124	73	204	486
1873 ...	11	33	8	13	5	80	51	275	476
1874 ...	4	34	—	8	3	74	48	214	385
1875 ...	4	55	1	10	2	76	58	151	357
Summa	30	236	21	56	17	505	299	998	2,162
Medeltal	6,0	47,2	4,2	11,2	3,4	101,0	59,8	199,6	432,4

G) *Rättsväsende och fångvård*. Hvad beträffar *exekutionsväsendet*, synas af den ofvan (å sid. 10) anförda tabell antalen, beloppen och fördelningen af skuldfordringsmål under 1871—1875.

Uppgift å *fångantalet* under samma tid å Vexjö läns cell-fängelset framgår af här närmast föregående tabell.

Af dessa äro dömda och hitflyttade under alla åren: 2 för mord och dräp, 50 för stöld och snatteri, 1 för förfalskning och 7 för våld mot person, eller tillsammans 60.

Antalet personer, häktade för brott mot eganderätten, har varit enligt nedanstående tabell:

År.	Antal personer häktade för							Summa.
	stöld med eller utan inbrott.					snatteri.	inbrott utan tillgrepp.	
	Första resan.	Andra resan.	Tredje resan.	Fjerde resan.	Femte resan.			
1871.....	35	12	6	2	5	—	—	60
1872.....	27	15	8	1	—	2	1	54
1873.....	14	3	8	6	—	2	—	33
1874.....	11	8	8	5	1	1	—	34
1875.....	28	18	1	3	3	2	—	55
Summa	115	56	31	17	9	7	1	236
Medeltalet	23,0	11,2	6,2	3,4	1,8	1,4	0,2	47,2

Af dessa hafva blifvit dömda och hitflyttade under alla åren: 28 för första, 12 för andra, 1 för tredje och 9 för fjerde resan stöld, eller tillsammans 50.

Vexjö, å Landskansliet, den 30 December 1876.

G. WENNERBERG.

C. A. Holmberg.

E. J. Hagman.

Tab. N:o 1.
FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
År	Den 31 December, enligt presterskapets summariska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.								Enligt årets mönster-rullor approberade beväringsskyldige.
				Hela folkmängden af			Deraf fria från mantalspenningar.			Utskrifnings-manskap.		
	Mankön.	Qvinkön.	Båda könen.	Mankön.	Qvinkön.	Båda könen.	Mankön.	Qvinkön.	Båda könen.			
Å landsbygden.												
1871.....	75,083	80,337	155,420	74,560	80,005	154,565	42,037	47,556	89,593	4,981	775	
1872.....	75,653	80,711	156,364	75,180	80,624	155,804	41,873	47,514	89,387	5,248	653	
1873.....	76,602	81,506	158,108	75,949	81,176	157,125	41,431	47,037	88,468	5,248	658	
1874.....	77,419	82,281	159,700	76,910	82,025	158,935	41,242	46,854	88,096	5,419	654	
1875.....	78,340	83,036	161,376	77,549	82,874	160,423	41,158	46,990	88,148	5,661	833	
I Vexjö stad.												
1871.....	1,626	2,212	3,838	1,590	2,173	3,763	839	1,036	1,875	111	28	
1872.....	1,686	2,315	4,001	1,627	2,217	3,844	841	1,027	1,868	133	34	
1873.....	1,754	2,371	4,125	1,680	2,311	3,991	867	1,087	1,954	143	28	
1874.....	1,741	2,352	4,093	1,773	2,383	4,156	923	1,148	2,071	140	37	
1875.....	1,756	2,399	4,155	1,767	2,374	4,141	865	988	1,853	150	63	
Summa i länet år 1875	80,096	85,435	165,531	79,316	85,248	164,564	42,023	47,978	90,001	5,811	896	

Tab. N:o 2 a.

JORDBRUK.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
År	Antal.		Af hela egovidden.					Odlad egovidd använd till										Uppgifven vidd af verkställd				
	Brak-ningsdelar.	Jord-torp och lägenheter.	Trä-, humle- och käl-gårdar.	Åker och annan odlad jord.	Naturlig äng.	Skog-bärande mark.	Höst-säd.	Vårsäd.		Po-tatis.	Andra rotfrukter.	Spå-nads-växter.	Gräs och andra fröväxter till		Andra växtslag.	Träde.	Ny-od-ling.	Vatten-afteppning.	Under-dikning.	Skogs-säd.	Skogs-plantering.	Skogs-plantor.
								Strå-säd.	Balj-väx-ter.				bete.	skörd.								
T u n n l a n d.							T u n n l a n d.										T u n n l a n d.					
Jordvidden *)	1871	12,471	14,332	1,816	110,217	289,671	498,311	22,146	53,056	467	12,674	552	1,784	234	11,595	53	7,656	1,200	-	133	22	-
	1872	12,844	14,100	1,852	111,176	289,784	496,308	22,662	53,135	468	12,821	617	1,769	261	11,708	57	7,678	582	-	101	-	-
	1873	12,829	13,153	1,778	115,292	286,287	464,961	20,327	55,301	398	12,078	303	1,622	371	14,211	14	10,667	500	-	230	150	50
	1874	12,605	12,905	2,003	119,397	285,446	452,918	20,193	57,193	420	11,869	299	1,631	674	15,591	5	11,522	1,500	600	200	80	67
	1875	12,567	12,716	2,049	127,811	290,738	443,105	21,018	61,918	463	12,308	328	1,655	911	16,239	-	12,971	1,000	700	200	533	76

*) = 1,722,824 Tunnländ, i 2,817,09 Mantal.

Tab. N:o 2 b.

JORDBRUK.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	
Beloppet af	År.	Hvete.		Råg.		Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Bö-nor.	Vic-ker.	Potatis.	Mo-rötter.	Rofvor.	Lin o. Hampa.		Gräs o. foderväxter		Lupiner.	Spörgelfrö.	
		höst-	vår-	höst-	vår-										Frö.	Spånads-ämne.	till grön-foder.	till hö.			
		K u b i k f o t.														C e n t n e r.					
Utsäde	1871...	900	839	117,679	12,973	129,581	258,027	22,315	2,103	106	723	364,880	—	—	10,864	—	—	—	—	—	
	1872...	1,189	872	117,828	12,364	127,889	249,256	22,522	2,248	97	723	369,453	—	—	11,239	—	—	—	—	24	
	1873...	1,095	884	115,529	9,507	141,176	314,213	22,274	1,811	39	1,433	440,200	—	—	9,600	—	—	—	—	24	
	1874...	1,145	856	114,483	9,157	135,434	316,719	23,398	1,575	26	1,298	460,076	—	—	10,077	—	—	—	—	42	2
	1875...	1,062	865	119,418	8,952	131,325	361,803	28,086	1,553	—	1,558	482,487	—	—	10,071	—	—	—	—	8	83
Skörd	1871...	5,536	4,787	708,491	62,335	812,675	1,613,834	114,840	8,545	521	3,375	2,324,114	30,000	40,097	28,737	9,973	8,219	502,324	—	—	
	1872...	7,720	4,987	840,502	69,669	845,482	1,564,397	130,688	11,757	513	3,179	2,741,349	40,000	71,000	32,248	11,517	6,369	553,600	140	—	
	1873...	7,222	5,522	747,644	48,982	879,844	1,908,724	131,318	7,156	234	3,235	3,011,780	46,910	66,800	27,420	8,803	54,619	666,274	180	—	
	1874...	6,902	4,672	637,293	44,947	651,178	1,518,388	110,869	5,072	125	3,045	2,847,764	23,790	65,630	24,009	6,331	80,125	474,313	300	—	
	1875...	6,834	5,215	753,751	50,206	805,071	2,386,895	167,865	7,008	—	2,600	4,145,640	39,020	94,230	24,659	7,554	106,085	648,195	300	226	

Tab. N:o 3.

BOSKAPSSKÖTSEL.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Antal underhållna kreatur vid slutet af.....	År.	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ugnöt under 2 år.	Får.	Getter.	Svin.
		öfver 3 år.	under 3 år.							
		1871.....	7,828							
1872.....	7,805	731	23,307	1,098	58,958	33,176	77,661	768	23,339	
1873.....	7,952	747	23,411	1,022	59,735	35,618	81,318	354	23,668	
1874.....	7,828	725	22,883	924	57,798	34,285	79,232	315	23,383	
1875.....	8,018	692	24,508	850	61,285	36,407	85,075	340	25,156	

Tab. N:o 4.
SKOGSHUSHÅLLNING.

1. Särskilda slag af skogar m. m.	2. Areal vid periodens slut. Qvadratref.	3. Till ordnad skogshushållning indelade.	4. Afverkningsbelopp		6.	
			År.	utfördt i		
				kvantitet kub.-fot.		penningvärde kronor.
1:o Kungl. Maj:ts och Kronan omedelbart tillhöriga och under Dess disposition stående skogar: a) Ljungby sandbacke 526 35. b) Förarps kronopark 9,150,00.	9,676,35	526,35	1871—75	136,730	9,715	
2:o Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers	526,158,95	84,421,80	1871 1872 1873 1874 1875	317,555 337,075 318,449 347,433	16,457 22,147 22,029 21,165	
3:o Häradsallmänningar 4:o Sockneallmänningar 5:o Ekplanteringar 6:o Mulbärsplanteringar 7:o Andra skogsplanteringar 8:o Flygsandsfält 9:o Enskildes skogar	—	166,181,00	—	—	—	

Tab. N:o 5, DÖDADE ROFDJUR och Tab. N:o 6, AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR, finnas, hvad angår räf och får, intagna i texten å sid. 16.

Tab. N:o 7 a.

BERGVERK, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR ÅR 1875.

1. Särskilda slag af verk och inrättningar.	2. Antal fabriker i gång.	3. Drifkraft, bestående af ånga eller varmluft, vatten, kreatur.	4. Bekända häckkræfter.	5. Antal begagnade maskiner och redskap.	6. Egare eller innehafvare. Ensam egare eller innehafvare.	7. Bolsag.	12. Verkmästare.										19. Summa.	20. Tillverkningskvantitet i		22. Egarens eller innehafvarens bevilling i och för rörelsen.		
							Arbetare											centner.	värde.			
							öfver 18 år					under 18 år.									Kronor.	Kronor.
							vid fabriken man-tals-skrifne.		vid fabriken ej man-tals-skrifne.			under 18 år.		Summa.								
4) Berg- och metall-förädlingsverk.																						
Jernmalsgrufvor i berg	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	Arbetet endast försvarsvi under år 1875	—	—	—				
Sjö- och myrmalmer ¹⁾	1)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	¹⁾ 50	182,328,35	58,345	17	—				
Masugnar	7	—	7	70	2	1	4	5	130	60	—	—	—	195	50,651,6 tackjern o. 8,237,78 gjutgods	232,426	77	—				
Gjuteri	8	—	8	42	5	—	3	6	106	—	—	33	—	139	15,887,61 gjutgods	158,876	10	—				
Stångjernsbruk	10	—	10	140	3	2	3	15	40	—	—	10	—	65	22,214,24 stång- och ämnes-jern	166,606	80	—				
Manufakturverk	12	—	12	45	8	1	3	12	24	—	—	24	—	60	3,263,47 div. manufaktur och 5,239 spik	103,533	51	—				
Mekaniska verkstäder ²⁾	7	—	7	35	3	—	4	6	21	—	—	14	—	41	Vigtbeloppet ingår i gjut-godset, men ökar dess öf-verstigande värde med	142,983	—	—				
Summa	44	1	44	332	—	21	4	18	44	322	—	60	—	81	551		862,771	35	894	94		

¹⁾ Antalet malmtägställen okänt, emedan endast ytterst små partin tagas ur en stor del. Som antalet af de personer, hvilka varit sysselsatta med upptagande af sjö- och myrmalmer, lika litet blifvit uppgifvet för år 1875 som för de föregående åren, finnes ingen lämpligare utväg än att på grund af de 2,762 dagsverken, som blifvit använda dertill, antaga antalet arbetare till 50.
²⁾ Bland desse äro upptagne den i Vexjö stad varande.

Forts. af Tab. No 7 a.

BERGVERK, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR ÅR 1875.

1. Särskilda slag af verk och inrättningar.	2. Antal fabriker	3. Drifkraft, bestående af	4. ånga eller varmluft.	5. vatten.	6. kraften.	7. Beräknade hästkrafter.	8. Antal begagnade maskiner och redskap.	9. Egare eller innehafvare.		11. Bolag.	12. Verksinnehafvare.	13-18. Arbetare						19. Summa.	20. Tillverkningskvantitet i		22. Egarens eller innehafvarens bevillning i och för rörelsen.	
								9. Ensam egare eller innehafvare.	10. m. q.			öfver 18 år		under 18 år	m. q.	antal, fot, skålpund m. m.	värde.					
												vid fabriken	vid fabriken						Kronor.			
												man-tals-skrifue.	ej man-tals-skrifue.							Kronor.		
A n t a l.											Kronor.											
B) Fabriker och manufaktur-inrättningar.																						
<i>Å landet.</i>																						
Bryggerin	6	—	—	—	—	2	14	6	—	—	1	5	2	4	—	1	13	79,000 kr öl och dricka....	15,858	—	35	
Bärvinsfabrik.....	1	—	—	—	—	—	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500 kr bärvin	750	—	1	
Färgerin.....	25	—	—	4	1	10	144	23	1	1	11	16	—	12	—	1	40	143,640 fot färgtyg	43,000	—	62	
																		81,545 fot presstyg				
																		50,826 \mathcal{E} garn				
Garfverin	42	1	—	12	—	—	570	38	1	2	12	29	—	13	—	8	62	47,462 \mathcal{E} sulläder	124,750	—	72	
																		31,644 \mathcal{E} smorläder				
																		20,746 stycken skiinn				
Glasbruk.....	9	—	1	14	1	28	134	—	—	9	58	177	9	13	—	183	2	925 kistor fönsterglas	644,617	—	617	
																		73,229 hytthundraden hvitt och färgadt glas				
																		2,928,064 stycken buteljer och diverse				
Harts-, terpentin- och kimröksfabrik	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	640 \mathcal{E} harts	185	—	—	
																		25 kr terpentin				
																		200 \mathcal{E} kimrök				
Kakelugus- och lerkärlsfabrik	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	10 st. kakelugnar	250	—	1	
																		Obestämdt antal lerkärl				
Leksaksfabrik.....	1	—	—	2	—	30	31	1	—	—	1	—	—	20	—	4	25	Obestämdt antal leksaker	51,500	—	7	
Oljeslagerin.....	3	—	—	2	—	—	6	3	—	—	2	2	—	—	—	2	6	5,130 kr linolja.....	11,060	—	10	
																		1,290 ctr linfrömjöl				
																		2,400 st. kakor				
Pappersbruk.....	5	2	—	6	1	207	43	3	—	1	3	58	36	21	31	17	76	45,795 ris, 9,681 rullar och 1,188,926 \mathcal{E} papper.....	430,127	—	595	
Spinnerin.....	2	—	—	1	—	3	12	2	—	—	—	2	—	1	—	5	8	16,500 \mathcal{E} garn	7,250	—	9	
Stampverk.....	8	—	—	8	—	—	—	7	—	1	—	1	—	—	—	—	1	51,200 fot vadmal.....	687	—	2	
Stärkelsefabrik.....	1	—	—	1	—	6	11	1	—	—	1	—	—	5	—	2	8	1,600 ctr stärkelse.....	25,000	—	5	
Sämsmakeri.....	1	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	145 st. djurfällar.....	73	—	—	
Tapetfabriker.....	4	—	—	—	—	—	11	4	—	—	4	4	—	2	—	1	11	45,000 rullar tapeter.....	2,250	—	—	
Tegelbruk.....	7	—	7	—	—	7	11	5	—	1	3	3	—	10	—	8	24	377,000 st. murtegel.....	17,530	—	36	
																		34,000 st. täckrör.....				
Trämasse- och träträdsfabriker	4	—	—	3	2	50	7	—	—	2	1	2	—	85	18	14	14	15,746 ctr trämasse	278,630	—	330	
																		640,000,000 st. trätråd				
Träoljefabrik.....	2	—	—	1	—	2	5	—	—	1	—	2	—	—	—	—	2	185 tr tjära	2,650	—	158	
																		750 kr lysolja.....				
Summa	123	3	8	52	9	313	1,013	96	3	18	98	302	47	186	49	247	92	1,021		1,656,167	—	1,940
<i>I Vexjö stad.</i>																						
Snusfabrik.....	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	2	50,000 \mathcal{E} snus	25,000	—	20	
Tändsticksfabrik.....	1	—	—	1	—	16	23	1	—	—	1	2	3	44	37	44	26	5,284,000 st. säkerhetselddon, 20,184,000 st. fosforelddon och 651,500 st. kapslar...	228,789	—	75	
Summa	2	—	—	1	—	16	23	2	—	—	1	4	3	44	37	44	26	159		253,789	—	95
Summa för hela läuet	125	3	8	52	10	330	1,036	98	3	18	99	306	50	230	86	291	118	1,180		1,909,956	—	2,035

Tab. No 7 b.

HANDTVERKARE OCH IDKARE AF ANNAN HANDTERING SAMT DERAS ARBETARE, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
De särskilda klasserna af handteringar.	Summa för hvarje klass.				Bevilling för rörelse. Kronor.	De särskilda klasserna af handteringar.	Summa för hvarje klass.				Bevilling för rörelse. Kronor.	
	m.	q.	Arbetare.				m.	q.	Arbetare.			
			m.	q.					m.	q.		
Landsbygden jemte Ljungby köping.						Vexjö stad.						
Bagare	23	—	11	1	41	—	1	2	9	3	83	
Bleckslagare	4	—	—	—	1	—	2	—	3	—	20	
Bokbindare	2	—	1	—	2	—	3	—	12	—	28	
Bryggare	2	—	2	—	8	—	4	—	2	—	11	
Glasmästare	4	—	—	—	—	—	2	1	12	—	34	
Gördelmakare	2	—	2	—	1	—	1	—	4	—	60	
Hattmakare	2	—	—	—	1	—	2	—	31	—	31	
Instrumentmakare	1	—	3	—	7	—	1	—	4	—	8	
Kakelugnsmakare	5	—	1	—	—	—	2	—	8	—	23	
Kardmakare	2	—	—	—	—	—	3	—	7	—	39	
Kopparslagare	11	—	8	—	7 50	—	1	—	—	—	1	
Messingslagare	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	2	
Murare	35	—	7	4	9	—	—	2	2	1	6	
Målare	35	—	19	—	3	—	3	—	2	—	12	
Orgelbyggare	1	—	2	—	5	—	1	—	—	—	30	
Pottmakare	1	—	1	—	—	—	3	—	1	—	14	
Repslagare	1	—	—	—	—	—	4	—	5	—	13 50	
Sadelmakare	8	—	5	—	4	—	1	—	3	—	10	
Skomakare	139	—	97	—	6	—	1	—	6	—	10	
Skräddare	156	—	111	—	3 50	—	7	—	20	—	37	
Smeder	156	—	92	—	32 50	—	4	—	2	—	16	
Snickare	106	—	35	—	4	—	2	—	2	—	8	
Ställmakare	5	—	—	—	—	—	2	—	2	—	7	
Svarfvare	2	—	—	—	—	—	7	—	24	—	27	
Tunnbindare	2	—	10	—	9	—	8	—	18	—	48	
Urmakare	10	—	2	—	3	—	4	—	1	—	33	
Vagnmakare	8	—	1	—	—	—	3	—	5	—	14	
							Snickare	4	—	4	—	8
							Socketbagare	1	—	—	—	1
							Spegelmakare	1	—	1	—	3
							Svarfvare	1	—	1	—	3
							Sämskmakare	1	—	1	—	12
							Tenngjutare	—	1	1	—	1
							Tunnbindare	1	—	—	—	3
							Urmakare	4	—	2	—	50
							Vagnmakare	2	—	7	—	21
Summa	724	—	411	5	147 50	Summa	88	6	203	4	727 50	

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Längd i mil				Kostnad för de under perioden				Antal gästgifverin vid periodens slut.	Antal hästar utgångne		
	af hvarje slag motstående vägar	af indelade, medskjutsstation försedda vägar	af fulländade och afsynade nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor	fulländade nya vägar.		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.			år.	till Kungs- och kronoskjuts.	till gästgifverin-skjuts.
					Af stats-medel.	Af kommunernas medel.	Af stats-medel.	Af kommunernas medel.				
	vid periodens slut.		under perioden.		Kronor.		Kronor.					
Allmänna landsvägar	53,97	53,97	—	—	—	—	—	—	34	1871	490	7,776
Häradsvägar	176,00	126,85	—	0,90	—	—	17,450,00	17,350,00	37	1872	124	8,996
Socknevägar	154,20	—	—	—	—	—	—	—	—	1873	270	11,397
Tillkommer för Vexjö stad	0,73	—	—	0,24	—	—	1,447,12	831,31	1	1874	204	12,147
										1875	100	9,009
Summa	384,90	180,82	—	1,14	—	—	18,897,12	18,181,31	72	—	1,188	49,325
deraf med skjutsentreprenad	—	—	—	—	—	—	—	—	43	—	—	—

Tab. N:o 9.

HANDLANDE OCH DERAS BETJENING, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Handlande.		Betjening.		Summa.	Bevilling för rörelsen. Kronor.
	Mankön.	Qvinkön.	Mankön.	Qvinkön.		
Å landsbygden.						
1. De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	232	6	29	1	268	688
2. De, som utom den ort, der de äro bosatte, sjelfve eller genom andra kringföra eller utbjuda varor	29	—	—	—	29	28
I Vexjö stad.						
De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	30	7	36	10	83	1,004
Summa	291	13	65	11	390	1,720

Tab. No 10 a.

HEMMAN, JORDOMRADE OCH EGENDOMAR M. M., ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, vid periodens slut.	H e m m a n.			A n t a l				Taxerings- värde. Kronor.
	Mantal		Bruknings- delar.	jordtorp.	ryttare- soldat- och båtsmans- torp.	backstugor.	andra lägenheter.	
	oförmedlade.	nuvarande.						
A) Krono-egendomar.								
1) Under allmän disposition.								
a) Kungs- och kungsladugårdar	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Säterin	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Hemman	24½	15	33	57	—	35	—	249,700
d) Boställen	325½	208½	416	538	6	307	19	3,363,000
e) Jordlägenheter	—	—	—	5	—	—	4	9,000
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	23	25,500
	350½	223½	449	600	6	342	46	3,647,200
2) Under enskild disposition.								
a) Säterin	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Hemman	3½	2½	5	8	1	4	—	24,500
c) Jordlägenheter	½	—	—	1	—	—	36	56,200
d) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	3	9,000
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	1	3,000
	3½	2½	5	9	1	4	40	92,700
B) Skatte-egendomar.								
a) Boställen	3	1½	9	3	—	2	1	30,000
b) Säterin	24½	17½	23	124	13	79	—	472,200
c) Hemman	2,550½	1,763½	9,631	5,259	1,113	3,460	118	33,413,700
d) Jordlägenheter	—	—	—	20	—	—	186	382,400
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	6	5,500
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	364	839,300
	2,577½	1,782½	9,663	5,406	1,126	3,541	675	35,143,100
C) Frälse-egendomar.								
a) Boställen	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Säterin och ladugårdar	185½	164½	218	684	1	214	4	3,744,700
c) Rå- och rörshemman	73	47½	86	103	13	22	—	900,900
<i>Insocknehemman.</i>								
d) Hemman	883½	586½	2,355	1,599	348	1,048	33	10,673,144
<i>Utsocknehemman.</i>								
e) Jordlägenheter	—	—	—	8	—	—	24	36,900
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	1	200
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	202	840,400
	1,141½	797½	2,659	2,394	362	1,284	264	16,196,244
Summa	4,072½	2,806½	12,776	8,409	1,495	5,171	1,025	55,079,244

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	15.
	År.	Tomter.		Antal nybyggda bostadshus.	Jordar och lägenheter.						Taxeringsvärde		
		Antal			Aker.	Äng.	Skog.	Betesmark m. m.	Summa jordareal.	Nuvärande mantal.	af hus och tomter.	af jordar.	Summa.
		bebyggda.	obebyggda.										
a) I Vexjö stad	1871.....	206	27	3	1,070,30	2,220,6625	6,122	0,4450	9,413,4075	10	1,763,403	261,420	2,024,823
	1872.....	206	27	4	1,070,30	2,220,6625	6,122	0,4450	9,413,4075	10	1,843,937	261,990	2,105,927
	1873.....	206	27	2	1,070,30	2,220,6625	6,122	0,4450	9,413,4075	10	2,020,195	291,256	2,311,451
	1874.....	207	26	3	1,070,30	2,220,6625	6,122	0,4450	9,413,4075	10	2,135,396	298,851	2,434,247
	1875.....	208	25	4	1,070,30	2,220,6625	6,122	0,4450	9,413,4075	10	2,286,887	302,537	2,589,424
b) I Ljungby köping	1871.....	14	105	1	560,00	28,00	—	—	666,40	0,75	62,100	—	62,100
	1872.....	15	104	1	554,40	28,00	—	—	666,40	0,75	60,900	—	60,900
	1873.....	16	103	1	548,80	28,00	—	—	666,40	0,75	61,900	—	61,900
	1874.....	21	98	5	520,80	28,00	—	—	666,40	0,75	78,700	—	78,700
	1875.....	27	92	7	487,20	28,00	—	—	666,40	0,75	95,400	—	95,400

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN, ÅREN 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
År.	Sökta skiftens antal.	A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																							
		Antal.	Skiftade mantal		Qvarboende delegares					Utflyttade delegares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.						Utgifter till landtmätare och gode män. Kronor.	Öfriga beräknade utgifter. Kronor.		
			oförmedlade.	nuvarande.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.				Summa.		Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impediment.	Summa.				
					1.	2.	3.	4.		4.	1.	2.	3.											4.	4.
1871...	11	9	25,500	16,000	8	14	6	1	—	29	22	11	3	—	36	111	4,371	7,757	980	36,851	381	50,340	17,876	6,656	
1872...	20	10	14,375	10,438	17	9	3	—	—	29	16	5	3	—	24	79	2,182	6,419	70	20,826	188	29,685	12,357	10,627	
1873...	17	12	25,125	14,270	24	13	12	2	—	51	20	16	1	1	38	153	3,421	8,900	1,208	31,092	295	44,916	18,968	16,886	
1874...	17	12	11,833	8,083	28	9	1	—	—	38	21	6	1	—	28	85	1,959	6,288	510	26,330	83	35,170	18,801	8,247	
1875...	15	13	27,813	18,438	15	19	15	—	—	49	12	9	8	1	30	156	5,175	7,724	1,513	40,697	945	56,054	27,416	17,950	
Summa	80	56	104,646	67,229	92	64	37	3	—	196	91	47	16	2	156	584	17,108	37,088	4,281	155,796	1,892	216,165	95,418	60,366	

Tab. N:o 12.

STATS- OCH RIKSGÄLDSMEDEL, ÅREN 1871—1875.

Debet.				Kredit.							
	Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		
1871.				1871.							
Ingående balans för behållning	206,971	44	53,477	55	Ingående balans för skuld	305	06	—	—		
Inkomster	562,997	21	70,612	18	Afkortningar	17,130	44	1,108	88		
Ankomna remisser	92,121	01	—	—	Utgifter	375,139	36	1,540	12		
Utgående balans för skuld	138,809	15	—	—	Afgångna remisser	220,595	70	51,295	33		
Summa	1,000,898	81	124,089	73	Utgående balans för behållning	387,728	25	70,145	40		
I behållning inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1871	18,825	57	1,792	44	Summa	1,000,898	81	124,089	73		
					I behålln. inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1872	12,142	40	1,569	95		
1872.				1872.							
Ingående balans för behållning	387,728	25	70,145	40	Ingående balans för skuld	138,809	15	—	—		
Inkomster	612,273	11	96,267	54	Afkortningar	12,642	27	1,332	84		
Ankomna remisser	166,126	93	—	—	Utgifter	437,313	98	1,878	64		
Utgående balans för skuld	140,249	01	—	—	Afgångna remisser	346,326	49	87,357	40		
Summa	1,306,377	30	166,412	94	Utgående balans för behållning	371,285	41	75,844	06		
					Summa	1,306,377	30	166,412	94		
					I behålln. inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1873	13,271	99	1,317	74		
1873.				1873.							
Ingående balans för behållning	447,129	47	—	—	Ingående balans för skuld	140,249	01	—	—		
Inkomster	698,998	65	—	—	Afkortningar	9,573	84	—	—		
Ankomna remisser	154,318	42	—	—	Utgifter	422,941	65	—	—		
Utgående balans för skuld	140,504	06	—	—	Afgångna remisser	427,605	10	—	—		
Summa	1,440,950	60	—	—	Utgående balans för behållning	440,581	—	—	—		
					Summa	1,440,950	60	—	—		
					I behålln. inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1874	15,599	39	—	—		
1874.				1874.							
Ingående balans för behållning	440,581	—	—	—	Ingående balans för skuld	140,504	06	—	—		
Inkomster	729,643	07	—	—	Afkortningar	10,969	77	—	—		
Ankomna remisser	212,141	70	—	—	Utgifter	464,473	96	—	—		
Utgående balans för skuld	146,277	97	—	—	Afgångna remisser	420,907	09	—	—		
Summa	1,528,643	74	—	—	Utgående balans för behållning	491,788	86	—	—		
					Summa	1,528,643	74	—	—		
					I behålln. inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1875	16,517	89	—	—		
1875.				1875.							
Ingående balans för behållning	491,788	86	—	—	Ingående balans för skuld	146,277	97	—	—		
Inkomster	814,654	50	—	—	Afkortningar	10,519	53	—	—		
Ankomna remisser	260,652	04	—	—	Utgifter	529,068	37	—	—		
Utgående balans för skuld	128,731	10	—	—	Afgångna remisser	552,298	26	—	—		
Summa	1,695,826	50	—	—	Utgående balans för behållning	457,662	37	—	—		
					Summa	1,695,826	50	—	—		
					I behålln. inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1876	15,876	93	—	—		

Tab. N:o 13.
S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
År.	Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes fonder.				Sparbankens egna fonder.		
		Tillkomne nya	Afgångne	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp	Godtgjorda räntor	Uttagna belopp	Behållning vid årets slut.	Inkomster.	Förvaltningskostnader m. m.	Behållning vid årets slut.
	under året.			under året.							
	Antal.	Antal.			Kronor.				Kronor.		
1871	6	2,910	786	12,469	684,479	58,166	223,121	1,499,859	—	—	86,855
1872	7	4,653	913	16,209	1,012,311	87,540	360,917	2,238,793	—	—	100,279
1873	10	6,564	999	21,774	1,124,114	126,652	368,212	3,121,349	—	—	117,106
1874	12	5,940	1,505	26,209	1,330,606	174,253	514,944	4,111,260	40,660	19,114	138,652
1875	15	3,479	1,933	27,755	1,047,955	206,167	800,103	4,565,278	43,948	20,566	164,992

1.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
År.	Klassifikation af sparbanksdelegarne efter deras innestående behållning vid årets slut.														
	I nedanstående antal sparbanker.	Under 10 Kronor.		10—50 Kronor.		50—100 Kronor.		100—500 Kronor.		500—1000 Kronor.		Öfver 1000 Kronor.		Summa.	
		Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	
1871	6	3,882	18,879	3,659	103,559	1,846	136,741	2,471	688,228	425	317,184	186	235,265	12,469	1,499,859
1872	7	4,716	26,327	4,540	128,084	2,350	178,582	3,438	869,896	928	729,575	237	306,329	16,209	2,238,793
1873	10	6,218	37,044	6,170	173,559	3,373	266,513	4,543	1,258,713	1,182	1,041,335	288	344,185	21,774	3,121,349
1874	12	6,948	41,928	6,903	197,502	4,709	368,255	5,618	1,622,148	1,599	1,371,292	432	510,135	26,209	4,111,260
1875	15	6,906	39,625	6,778	180,908	5,382	397,598	5,958	1,623,032	2,203	1,711,913	528	612,202	27,755	4,565,278

1) Då för åren 1871 och 1872 här kan redogöras för 1 sparbank och för år 1873 för 3 sparbanker utöfver dem, hvarom årsredogörelser till Statistiska Centralbyrån aflemnats, så vållar detta, att alla talen härstädes för ifrågavarande år äro högre än de i Statist. Tidskr. meddelade.

Tab. N:o 14.
FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.			
År.	Fattigvårds-samhälle				Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.				Fattigvårdens									
	med kommunens fattigvård	med fattigvården roteris.	med roter.	antal roter.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.				Summa.		Summa af båda könen.		Afkastning af egendom, kollekt m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkomster.	Summa utgifter för fattigvårdning.		
						i fattighus.	på annat sätt.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	efter fyrk eller bevilning.	efter annan grund.			af statsmedel.	af annat fattigvårds-samhälle.						
1871	85	11	235	100	151	240	488	922	690	720	1,329	1,882	3,211	2,437	3,610	6,047	13,017,90	21,938,58	109,407,27	24,510,41	1,244,27	717,35	170,835,78	170,451,89			
1872	83	11	253	94	148	227	486	913	713	698	1,347	1,838	3,185	2,206	3,436	5,642	14,562,38	22,514,51	105,576,28	23,856,82	1,310,51	532,57	168,353,07	163,820,98			
1873	83	13	254	91	135	217	452	882	662	679	1,249	1,778	3,027	2,061	3,327	5,388	14,486,21	22,876,29	105,602,27	22,036,14	1,422,91	744,12	167,167,94	160,036,73			

Stockholm, 1877. P. A. Norstedt & Söner, Kongl. Boktryckare.